

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

ASG wewn. 3572/80

~~Do użytku wewnętrznego~~

Egz. nr 76

ANALIZA I OCENA PRZEŁAMANIA OBRONY
PRZECIWNIKA W CZASIE WOJEN NA BLISKIM WSCHODZIE
W LATACH 1956—1973

Materiały do ćwiczenia przygotowane przez
płk. dr. Antoniego WOLNEGO

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/869

05 001036-020 0

WARSZAWA

STYCZEŃ

1981

60357

N 30
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

ASG wewn. 3572/80

~~Do użytku wewnętrznego~~

Egz. nr 76

**ANALIZA I OCENA PRZEŁAMANIA OBRONY
PRZECIWNIKA W CZASIE WOJEN NA BLISKIM WSCHODZIE
W LATACH 1956—1973**

Materiały do ćwiczenia przygotowane przez
plk. dr. Antoniego WOLNEGO

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/869

05 001036-020 0

WARSZAWA

STYCZEŃ

1981

60357

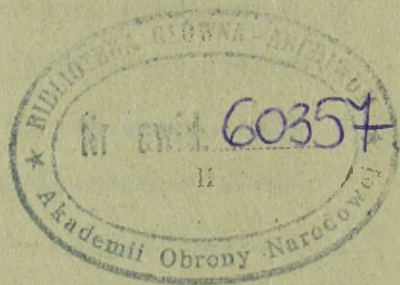
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

ASG wewn. 3572/80

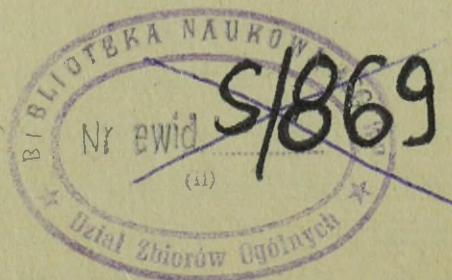
ZATWIERDZAM
SZEFA KATEDRY
HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

Emil JADZIAK
płk prof. dr Emil JADZIAK

ANALIZA I OCENA PRZEŁAMANIA OBRONY PRZECIWNIKA W CZASIE
WOJEN NA BLISKIM WSCHODZIE W LATACH 1956 - 1973

Materiały do ćwiczenia przygotowane przez płk dr
Antoniego Wolnego

Warszawa

styczeń

1981 r.

S P I S T R E Ś C I

WSTĘP

1. Organizacje izraelskich, egipskich, jordańskich i syryjskich związków taktycznych wojsk lądowych w wojnach 1956, 1967 i 1973 roku.
2. Cechy charakterystyczne przełamania obrony egipskiej przez wojska izraelskie w rejonie Abu Ageilli i Rafy w 1956 roku.
3. Przełamanie obrony przez wojska izraelskie w rejonie Abu Ageilli, Rafy, Jerozolimy i na Wzgórzach Golan w 1967 r.
4. Analiza przełamania obrony na froncie egipskim i syryjskim w wojnie 1973 r.
5. Wnioski końcowe z omawianych wojen lokalnych i sposobów przełamania obrony przeciwnika.

2/802

1977 .

W S T Ę P

Celem niniejszych materiałów jest próba uogólnienia doświadczeń z wojen bliskowschodnich w zakresie użycia wojsk pancernych do przełamania obrony przeciwnika. W ciągu ostatnich 32 lat, czterokrotnie wybuchły na Bliskim Wschodzie /w latach 1948, 1957, 1967 i 1973/ wojny między Izraelem a państwami arabskimi. Każdorazowo, państwo Izrael dążyło do rozszerzenia swego terytorium drogą podbojów ziem abaskich, rozbitcia lub osłabienia wspólnoty arabskiej oraz zahamowania procesu umacniania się antyimperialistycznych i socjalistycznych sił w tych krajach. Agresja ze strony Izraela miała przyczynić się do umocnienia pozycji USA oraz monopolu naftowych na Bliskim Wschodzie.

Powyższe wojny toczyły się głównie w terenie pustynnym i pustynno-górzystym Półwyspu Synej, Gór Cisjordańskich i Wzgórz Golan, gdzie jedynie czołgi i transportery gąsienicowe nadawały się do szybkich działań manewrowych. Czołgi wykorzystywano często w nocy do natarcia na umocnione miejscowości, których nie atakowano od czoła, gdzie obrona była najcięższa, lecz stosując manewr uderzono na skrzydła i tyły garnizonów przeciwnika. Były także przypadki, współdziałania czołgów i spadochroniarzy w natarciu na miejscowości, stosowanie reflektorów przeciwlotniczych do wskazywania artylerii obiektów do obeszładnienia.

Wojny te miały charakter błyskawiczny, bowiem Izrael będący zazwyczaj agresorem posiadał mniejsze siły zbrojne niż państwa arabskie, lecz pod względem ich wyszkolenia, dowodzenia i uzbrojenia stojące na światowym poziomie. W tej sytuacji, wojska izraelskie mogły uzyskać zwycięstwo nad liczniejszymi i dobrze uzbrojonymi armiami arabskimi, lecz słabo wyszkolonymi i nie posiadającymi jednolitego dowództwa, ani wspólnego planu wojny, w wy-

niku umiejętnego wykorzystania czynnika zaskoczenia oraz rozwinięcia zdecydowanego i nieprzerwanego natarcia.

Na zdecydowany charakter działań agresora wpływały ponadto duże obszary pustynno-górzyste, z małą ilością dróg, które trzeba było szybko pokonać, aby gwałtownie zaatakować miejscowości bronione przez wojska arabskie, w których znajdowały się węzły komunikacyjne, zbiorniki wodne, składy żywności i amunicji.

Pierwszym etapem planu utworzenia wielkiego państwa żydowskiego była wojna izraelsko-arabska, rozpoczęta 15 maja 1948 r. Bezpośrednią przyczynę tej wojny stanowiła sprawa podziału Palestyny na dwa odrębne organizmy państwowe: izraelski i arabski. Wojna ta wybuchła z inaspiracji ^{państw} zachodnich, a zwłaszcza Wielkiej Brytanii, która usiłowała wyzyskać nacjonalizm Żydów i Arabów oraz rodzące się na tym tle konflikty zbrojne do przedłużenia swego panowania na Bliskim i Środkowym Wschodzie. W wyniku tej wojny Izrael rozszerzył swe terytorium o 6700 km².

W dniu 30.10.1956 r. rozpoczęła się druga angielsko-francusko-izraelska agresja na Egipt, mająca na celu przywrócenie panowania Anglii i Francji na Bliskim Wschodzie oraz zahamowanie procesu emancypacji państw arabskich, których ideowym i politycznym ośrodkiem stał się Egipt pod kierownictwem ppłk Nasaera, wreszcie przeciwstawienie się decyzji rządu egipskiego z 26.7.1956 r. o nacjonalizacji Kanału Sueskiego i wymuszenie siłą uznania państwa Izrael przez Egipt i inne kraje arabskie. Izrael zmierzał również do aneksji strefy Gazy, stanowiącej rzekomo sporne terytorium na pograniczu obu państw.

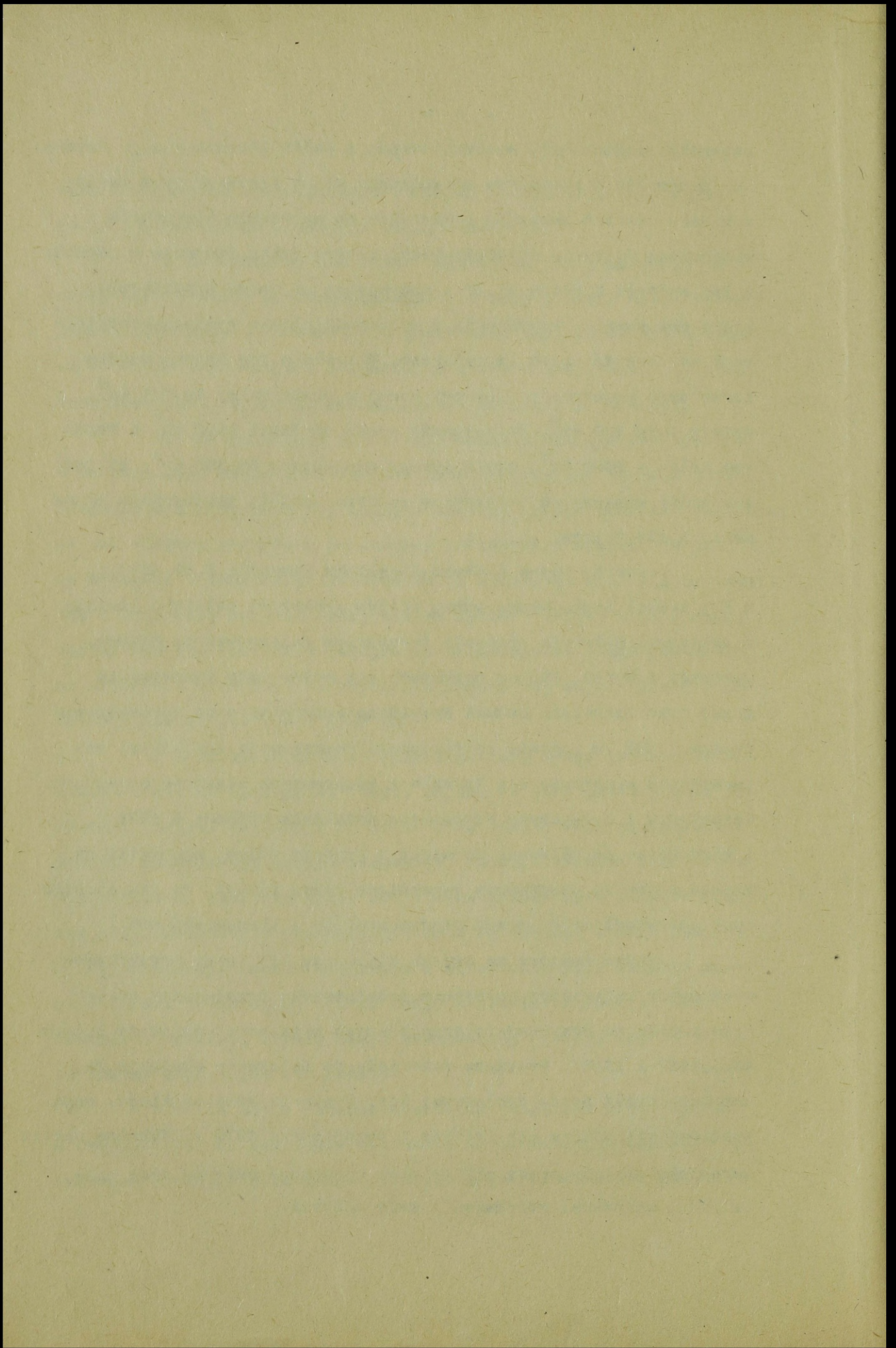
Trzecia wojna izraelsko-arabska rozpętana przez Izrael 5 czerwca 1967 r. zakładała wykonanie błyskawicznych operacji zaczepnych i osiągnięcie celów strategicznych przez wykorzystanie

Podpis

czynnik zaskoczenia, wyeliminowanie z walki lotnictwa i po uzyskaniu panowania w powietrzu zniezczenie wojsk lądowych tych państw w wyniku uderzeń związków pancernych na wybranych kierunkach i wysadzenia desantów śmigłowcowych. Liczne fakty świadczą o udziale w tej agresji 6 Floty St.Zj., operującej na Morzu Śródziemnym, która dokonywała rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego na korzyść wojsk izraelskich. W trakcie tej wojny, wojska izraelskie anektowały Półwysep Synaj o powierzchni 90.000 km², strefę Gazy 350 km², palestyńską część Jordanii 6000 km² i Wzgórze Golan - 1000 km², czyli obszar obejmujący 66.350 km², to jest 3-krotnie większy od terytorium państwa Izrael, zamieszkały przez ponad 1 mln Arabów.

Czwarta wojna arabsko-izraelska wybuchła 6.10.1973 r. U jej źródeł legła wroga wobec krajów arabskich polityka Izraela a zwłaszcza 6-letnia okupacja terytoriów należących do Egiptu, Jordanii i Syrii. Główną przyczyną tej wojny było ignorowanie przez rząd izraelski uchwał Rady Bezpieczeństwa oraz Zgromadzenie Ogólne ONZ, w sprawie politycznego rozwiązania konfliktu, zalecających wycofanie się Izraela z okupowanych obszarów arabskich. Egipcjanie i Syryjczycy wznowiając działania wojenne w 1973 r. i wkraczając na Półwysep Synajski i Wzgórze Golan, wchodzili na ziemie arabskie bezprawnie zagarnięte przez Izrael. Po ich stronie była sprawiedliwość, prawo międzynarodowe i stanowisko ONZ.

Przedstawiony na użytek słuchaczy III Kurau Wojsk Lądowych wybór materiałów, obejmuje problematykę przełamania obrony przeciwnika na przykładzie trzech wojen bliskowschodnich /w latach 1956, 1967 i 1973/. Powyższe materiały do ćwiczenia obejmują zasadniczą część pracy dyplomowej kpt. Ryszarda Nowakowskiego, napisaną pod kierunkiem płk Wolnego i obronioną w 1979 r. Wybrane partie materiału zostały przez płk Wolnego opatrzone wstępem oraz uzupełnioną wnioskami końcowymi i załącznikami.

I. ORGANIZACJA IZRAELSKICH, EGIPSKICH, JORDAŃSKICH
I SYRYJSKICH ZWIĄZKÓW TAKTYCZNYCH WOJSK LĄDOWYCH W
WOJNACH: 1956, 1967, 1973 r.

Syjonizm będący ideologią i ruchem imperializmu i kolonializmu, ideologią głęboko reakcyjną, przekształcił rejon Bliskiego Wschodu w obszar ciągłych wojen i napięcia.¹ Ekspansyjna polityka syjonizmu przejawia się przede wszystkim w dążności do powiększenia terytorium Izraela, dokonywanego w wyniku zaborczych wojen.

Dlatego też, w pierwszej kolejności przedstawię rozwój sił zbrojnych Izraela, państwa, którego społeczeństwo jest najbardziej zmilitaryzowane na całym świecie i które prowadzi w dynamicznym rozwoju wojska.

Armia Izraela jest stosunkowo młodą, ponieważ załogi jego sił zbrojnych powstały jeszcze podczas II wojny światowej, pod panowaniem Wielkiej Brytanii, która w wyniku prowadzenia działań wojennych w Europie i na Dalekim Wschodzie, w sierpniu 1940 roku rozpoczęła organizować pierwsze żydowskie oddziały wojskowe. W końcu 1944 roku żydowskie wojska w brytyjskich siłach zbrojnych liczyły już około 25 000 żołnierzy. Po odzyskaniu niepodległości 14.05.1948 roku, Izrael przystąpił do szybkiej rozbudowy swoich wojsk.²

Żołnierze izraelscy, w przeciwieństwie do egipskich, są w większości ludźmi wykształconymi. Dowódcami pododdziałów wojsk specjalnych, jak saperzy i łącznościowcy /do drużyny włącznie/, byli przeważnie ludzie z wyższym lub średnim wykształceniem /inżynierowie, technicy/. Oficerowie izraelscy posiadali stosunkowo duże doświadczenie wojskowe, natomiast wyżsi oficerowie izraelskich sił zbrojnych rekrutowali się przeważnie z byłych oficerów pochodzenia żydowskiego, wywo-

1 T. Iwiński, "Ideologia i praktyka syjonizmu". Wojsko Ludowe 1976, nr 4, s.18.

2 "Działania wojenne w Egipcie". Biuletyn Informacyjny Sztabu Głównego Warszawa 1958, nr 5, s.12.

dzących się z armii Wielkiej Brytanii, Francji i szeregu innych państw, gdzie kończyli oni wyższe szkoły wojenne. Początkowo, izraelskie siły zbrojne były wyszkolone dość dobrze, uzbrojone jednak w stopniu ledwie wystarczającym, ale wiara w zwycięstwo ożywiła je duchem zaczepnym. Dyscyplina wewnętrzna, przy zupełnym braku dyscypliny zewnętrznej była zadowalająca, a stosunek oficerów do szeregowców raczej koleżeński, co wpływało bardzo korzystnie na nastroje i wolę walki.³

W 1956 roku regularne siły zbrojne Izraela składały się z 53 tysięcy żołnierzy, w tym:

- w siłach lądowych - 30 000,
- w siłach powietrznych - 12 000,
- w siłach morskich - 11 000.

Przeszkolone rezerwy liczyły około 100 000 żołnierzy i były zorganizowane w bataliony, brygady i jednostki równorzędne.⁴ Na zmobilizowanie tych jednostek przewidywano około 48 godzin. Praktycznie biorąc, mobilizacja ta trwała znacznie krócej. W październiku 1956 roku w siłach lądowych Izrael posiadał:⁵

- dziewiętnaście brygad piechoty, a w tej liczbie:
 - siedem brygad piechoty wojsk regularnych po około 5-6 tys. ludzi;
 - dwanaście brygad piechoty rezerw zorganizowanych;
- cztery brygady pancerne, w tym:
 - trzy brygady pancerne wojsk regularnych;
 - jedną brygadę pancerną rezerw zorganizowanych;
- jedną brygadę powietrzno-desantową /202 BPD/.

Każda brygada piechoty zorganizowana była w składzie 3-4 batalionów piechoty po 3-4 kompanie piechoty oraz posiadała baterię artylerii polowej /9 dział/, baterię moździerzy 120 mm, batalion saperów, czasami baterię przeciwpancerną.

3 B. Męszlanka, "Cztery oblicza militaryzmu". Warszawa 1969, MON, s. 416.

4 "Działania wojenne w Egipcie", op. cit., s. 12.

5 B. Męszlanka, op. cit., s. 417.

Natomiast w skład brygady pancernej wchodziły cztery grupy bojowe oznaczone literami "A", "B", "C", "D". Grupy "A" i "B" składały się z kompanii czołgów i kompanii zmotoryzowanej. W skład grupy "C" wchodziła kompania dział pancernych i kompania zmotoryzowana, a grupę "D" stanowił batalion piechoty zmotoryzowanej, przewożonej na transporterach. Ponadto w skład sił lądowych wchodziły bataliony i pułki specjalnych rodzajów wojsk i służb. Oddziały te zorganizowano w ilości zabezpieczającej wzmocnienie każdej brygady w:

- jeden pułk lub batalion artylerii polowej /8-24 działa 122 mm/;
- od dwóch baterii do pułku artylerii przeciwpancernej /16-24 działa 57 mm/;
- baterię moździerzy /12 moździerzy 120 mm/.

Z brygad mogły być tworzone dywizje o składzie zmiennym. Ponadto, na każde dwie-trzy brygady /zgrupowanie uderzeniowe/ przydzielano:

- jeden pułk artylerii przeciwlotniczej /kalibru 40 mm/;
- do pułku saperów;
- do pułku łączności;
- batalion medyczno-sanitarny;
- pododdziały obożugi.

Ogółem Izrael dysponował 360 czołgami i działami samobieżnymi /300 Shermanów; 100 AMX-13; 60 samobieżnych dział/, około 600⁶ transporterami i 400 działami polowymi /w tym 200 przeciwpancernych 57 mm/.

W wojnie 1966 roku w operacji "KADESH" armia lądowa Izraela była zorganizowana w sposób następujący:⁷

4 brygada piechoty:

- trzy bataliony;
- bateria artylerii polowej;
- bateria średniej artylerii;
- bateria moździerzy ciężkich.

10 brygada piechoty:

- trzy bataliony;
- bateria artylerii polowej;
- bateria moździerzy ciężkich.

6 "Działania wojenne...", op. cit., s. 13.

7 M. Dayan "Diary of the Sinai Campaign" London 1966, s. 220.

- 1 brygada piechoty:
 - cztery bataliony;
 - bateria artylerii polowej;
 - bateria moździerzy ciężkich;
 - batalion saperów.
- 11 brygada piechoty:
 - dwa bataliony piechoty;
 - jeden batalion czołgów;
 - bateria moździerzy ciężkich;
 - bateria przeciwpancerna.
- 9 brygada piechoty:
 - trzy bataliony;
 - bateria artylerii polowej;
 - batalion saperów.
- 12 brygada piechoty:
 - jeden batalion.
- 202 brygada powietrzno-desantowa:
 - trzy bataliony;
 - dwie kompanie "NAHAL";
 - jedna kompania czołgów /AMX/;
 - jedna bateria artylerii polowej;
 - bateria moździerzy 120 mm.
- 7 brygada pancerna - 100 czołgów:⁸
 - jeden batalion czołgów "Sherman"; /3-4 kcz a 3-4 piez a 4 czołgi/;
 - jeden batalion czołgów "AMX-13";
 - jeden batalion transporterów;
 - batalion piechoty zmotoryzowanej;
 - baterię artylerii polowej /9 dział 105 mm/.
- 27 brygada pancerna - około 40 czołgów:
 - batalion pancerny /kompania lekkich czołgów, kompania transporterów, bateria 105 mm, pluton rozpoznawczy, pluton saperów/;
 - batalion pancerny /kompania ciężkich czołgów, kompania transporterów, bateria 105 mm, pluton rozpoznawczy, pluton saperów, batalion piechoty zmotoryzowanej/.

37 brygada pancerna:

- batalion czołgów Sherman lub super Sherman;
- kompania czołgów AMX-13;
- batalion transporterów;
- batalion piechoty zmotoryzowanej;
- kompania saperów.

Z powyższego wynika, że nie istniała sztywna struktura organizacyjna brygad pancernych i piechoty, a w znacznej mierze uzależnione to było od jakości uzbrojenia, co w dalszej konsekwencji rzutowało na ich sposób wykorzystania na polu walki. Typową brygadą pancerną była tylko 7 BPanc, jednostka elitarna posiadająca dwa bataliony czołgów i batalion piechoty, natomiast 27 i 37 brygada⁹ były traktowane jako zmachanizowane. Wszystkie one stanowiły zasadniczą siłę uderzeniową wojsk izraelskich działającą na głównych kierunkach i decydowały o powodzeniu w rozegraniu bitwy.

Dane taktyczno-techniczne sprzętu na uzbrojeniu Izraela

Tabela nr 1

Typ sprzętu	Klasa	Produkcja	Ciężar	Moc silnika /w KM/	Pojemność zbiorników paliwa /w l/	Prędkość max. km/h	Zasięg w km	Uzbrojenie
Czołg Centurion	ciężki	WB	50	650	450	35	100	arm. 105mm
Czołg M-48 Patton A-2	średni	USA	46	850	1100	48	310	" 90 mm
Czołg M-4 Sherman	średni	USA	30	400	700	42	170	" 75/100 mm
Czołg AMX-13	lekki	Fr.	14,5	270	450	65	350	" 75 mm
Czołg Leopard	średni	RFN	39,5			65	600	" 105 mm
Działo samo-bieżne 106 mm na podwoziu ANK-13	Fr.	Fr.	14,5	270	450	65	350	hb 105 mm
Działo samo-bieżne 155 mm na podwoziu Sherman M-4		USA	37	400	700	40	170	hb 155 mm

10.M.W.op.cit.s.10.

9 E.Luttwak, D.Horowitz, The Israeli Army. London 1976, Penquin Books, s.151.

W roku 1967 regularna armia Izraela liczyła 71 tysięcy żołnierzy, natomiast w przypadku powołanej mobilizacji mogła wzrosnąć do 275-300 tysięcy żołnierzy i w swojej strukturze organizacyjnej posiadać:¹¹

- 24 do 26 brygad I-rzutowych w tym:
 - jedenaście brygad pancernych;
 - cztery brygady powietrzno-desantowe.
- około 14 brygad - jednostek równorzędnych II-rzutowych.

W tym czasie wojska lądowe Izraela były uzbrojone w:

- 200 czołgów M-48 "Patton";
- 200 czołgów M-4 "Sherman";
- 250 czołgów "Centurion";
- 250 dział samobieżnych;
- 150 czołgów lekkich AMX-13, co daje łączną liczbę 900 czołgów średnich i dział samobieżnych oraz 150 czołgów lekkich oraz 800 transporterów opancerzonych wchodzących w skład:
 - ośmiestu brygad zmechanizowanych;
 - dwie brygady powietrzno-desantowe;
 - dwadzieścia cztery brygady rezerwowe.

Natomiast po przeprowadzonej mobilizacji osiągnięto stan trzydziestu dwóch brygad zawierających:¹²

- jedenaście brygad pancernych /trzy regularne/;
- trzy brygady zmechanizowane;
- szeenaście brygad piechoty /rezerwowe/;
- dwie brygady powietrzno-desantowe /regularne/;
- dwie brygady artylerii polowej;
- brygada artylerii przeciwlotniczej;
- dwa dywizjony wyrzutni rakiet "HAWK".

W stosunku do roku 1956 w strukturze i uzbrojeniu armii Izraela zaszły następujące zmiany:

- Izraelskim brygadam obniżono stany liczebne, ale wzmocniono je jednostkami artylerii, czołgów, saperów i służb. I tak brygada pancerna składała się z dwóch batalionów czołgów, batalionu zmotoryzowanego, dywizjonu artylerii oraz jednostek zabezpieczenia.

11 N.Safran "From war to war", New York 1969 Pegasus, s.422.

12 M.W. "Aspekty polityczne i wojskowe agresji Izraela na państwo arabskie". Przegląd Wojsk Zagranicznych 1967 nr 6. Warszawa MON, s.11.

- Ponadto znacznej modernizacji uległ sprzęt, przede wszystkim pancerny /wprowadzono czołgi M-48/, którego ilość wzrosła 2,5 raza, oraz transporterów opancerzonych - wzrost 2-krotny.¹³

- Wprowadzono jako jednostkę o szczebel wyższą dywizję o składzie zmiennym od dwóch do czterech brygad, przykładowo dywizja gen. Sharon składała się z: brygady piechoty, brygady pancernej, batalionu czołgów, batalionu rozpoznawczego /kompania czołgów, kompania samochodów terenowych/, kompania saperów, bateria artylerii przeciwlotniczej, sześć baterii artylerii.¹⁴

- Celem osłony wojsk lądowych utworzono dywizjony rakiet przeciwlotniczych "HAWK" produkcji amerykańskiej.

- Dwukrotnie wzrosła ilość rezerw przeszkolonych.

Przed wybuchem czwartej wojny izraelsko-arabskiej siły zbrojne Izraela były utrzymywane w kilku kategoriach gotowości bojowej. W dniu 6 października 1973 roku stan regularnych sił zbrojnych wynosił 115 tysięcy żołnierzy. Ponadto Izrael posiadał w wojskach terytorialnych i rezerwie blisko 300 tysięcy dobrze wyszkolonych żołnierzy. W wyniku mobilizacji rozpoczętej w dniu wybuchu wojny stan sił zbrojnych wzrósł do ponad 350 tysięcy żołnierzy i składał się z:¹⁵

- dwudziestu brygad pancernych;
- dwudziestu brygad zmechanizowanych, zmotoryzowanych i powietrzno-desantowych;
- 1700 czołgów typu: M-48; M-4; Centurion, AMX-13, Leopard;
- 2150 dział i moździerzy /samobieżne haubice 105, 155 i 175 mm/;
- 1000 transporterów /M-113/;
- środki przeciwlotnicze typu: rakiety "HAWK" i armaty 40 mm

W okresie pokoju w skład operacyjnych sił lądowych Izraela wchodziły trzy dywizyjne zgrupowania operacyjne /tzw. UGDAH/: dowództwo szkolenia bojowego /dwie brygady piechoty, brygada zmechanizowana, dwie brygady powietrzno-desantowe/; dowództwo wojsk pancernych /trzy brygady pancerne, dwie brygady zmechanizowane/; dywizja synajska /dwie brygady piechoty, brygada zmechanizowana i brygada pancerna/. Po przeprowadzeniu powszechnej mobilizacji

13 A. Wolny "Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych w wojnach lokalnych po II wojnie światowej". Rembertów 1974, ASG, s. 39-40.

14 E. B. Elissar, Z. Schiff "La guerre Israelo-Arabe. Paris 1967, Juidiarde, s. 149.

15 E. Wójcik "Czwarta wojna izraelsko-arabska". Warszawa 1976, MON, s. 9.

siły lądowe Izraela wzrastają do ośmiu zgrupowań operacyjnych /dywizji pancernych - "UGDAH"/, którym podporządkowuje się do 20 brygad pancernych i 10 zmechanizowanych.¹⁶

W skład brygady pancernej wchodzi: dwa bataliony czołgów, batalion piechoty zmechanizowanej, kompania rozpoznawcza /13 czołgów AMX-13 i kilka transporterów/ oraz dywizjon artylerii samobieżnej 105 mm, batalion czołgów składa się z: kompanii dowodzenia, kompanii piechoty zmechanizowanej i trzech kompanii czołgów, każda po 9-12 czołgów, co daje łącznie 35 czołgów. W brygadzie pancernej znajduje się ogółem /około/ 85 czołgów. W skład brygady zmechanizowanej wchodzi: dwa bataliony piechoty zmechanizowanej, batalion czołgów, lekka kompania rozpoznawcza i dywizjon samodzielných moździerzy 120 mm. Batalion piechoty składa się z trzech kompanii piechoty oraz kompanii dowodzenia i wsparcia ze środkami wzmocnienia na transporterach opancerzonych.

Obecnie piechota izraelska składa się z trzech elementów: piechoty klasycznej, wojsk powietrzno-desantowych i piechoty zmechanizowanej. Wszystkie brygady piechoty /z wyjątkiem 1-2 brygad/, zwłaszcza wojsk rezerwy, są przeznaczone jedynie do obrony drugorzędnych kierunków.

Jednostki powietrzno-desantowe /3 brygady regularne i 12 batalionów rezerwy/, podlegają szefostwu piechoty, nie są traktowane jako jednostki piechoty; są one zmechanizowane i wykorzystywane w składzie dywizji pancernych jako oddziały wydzielone. Ich zadaniem jest ponadto zwalczanie partyzantów palestyńskich oraz wypady na tyły przeciwnika.

Pododdziały piechoty zmechanizowanej wchodzące organicznie w skład oddziałów pancernych są traktowane jako pododdziały pancerne.¹⁷ Kompania piechoty na transporterach opancerzonych wchodzi w skład każdego batalionu czołgów i traktuje się ją jako "kompanię pancerną". Stan liczebny kompanii wynosi 165 żołnierzy. W jej uzbrojeniu znajduje się 15 transporterów opancerzonych M-113. W procesie szkolenia kompanii główny nacisk kładzie się

16 J. Weller "Połączone zgrupowania bojowe". Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1975, nr 1, s. 104.

17 Tamże, s. 104.

na współdziałanie i wspieranie kompanii czołgów batalionu. Brygady piechoty i powietrzno-desantowe są podporządkowane dywizjom pancernym.¹⁸

Przedstawioną strukturę organizacyjną pododdziałów należy traktować ogólnie, gdyż etaty poszczególnych związków nie są jednolite. Wynika to z przystosowania konkretnych jednostek do ściśle określonych działań w czasie wojny, i tak Izrael w roku 1973 z posiadanych brygad zorganizował 5 zgrupowań dywizyjnych tzw. "UGDAH" na froncie zachodnim; 3 na wschodnim, a pozostałe brygady jako samodzielne stanowiły siły odwodowe.¹⁹

Z oceny rozwoju sił zbrojnych Izraela wyciągnąłem następujące wnioski:

1. Organizacja i wyposażenie wojsk lądowych było stale modernizowane i dostosowane do najwyższych osiągnięć światowej myśli technicznej i szkoleniowej.
2. Cechą charakterystyczną dynamicznego rozwoju sił zbrojnych Izraela było opancerzenie i zmechanizowanie wojsk, na co wpływała przede wszystkim specyfika działania w terenie pustynnym oraz doktryna narodowa preferująca działania zaczepne i ofensywny charakter walki.
Wyraza się to wzrostem ilości czołgów w latach 1949-1973 47,5 krotnym, natomiast transporterów opancerzonych - 15 krotnym.
3. Jako podstawowy związek taktyczny występuje brygada pancerna i zmechanizowana, z których w konieczności w wojnach 1967-1973 tworzone zgrupowania uderzeniowe dywizyjne o składzie zmiennym.
4. Mniejszą uwagę w rozwoju wojsk przykładano do artylerii w sensie ilościowym koncentrując się na artylerii samobieżnej i na wsparciu lotnictwa /w 1973 r. cała artyleria była zmechanizowana/²⁰
5. Do roku 1956 wojsko izraelskie szkolone było głównie w działaniach obronnych zarzucając wzory brytyjskie.

18 Tamże, s. 105.

19 E. Wójcik, op. cit., s. 10.

20 Na szczeblu brygady wykorzystywano moździerze 120 mm zamontowane na kołowo-gąsienicowych transporterach M-3, na szczeblu dywizji - amerykańskie 155 mm armato-haubice M-109 oraz francuskie 155 mm haubice i 160 mm moździerze zamontowane na podwoziach czołgów "Sherman" /IV wojna/. J. Weller, op. cit., s. 104.

Po wojnie 1956 r. podstawą szkolenia stało się natarcie wojsk szybkich, manewr i współdziałanie szczególnie z lotnictwem w czasie przełamania obrony przeciwnika, okrążenie i likwidacja izolowanych garnizonów.

6. Podstawowy sprzęt pancerny i zmechanizowany był zakupiony w USA i Wielkiej Brytanii, natomiast broń strzelecka w większości była produkcji rodzimej /np. pistolet maszynowy UZI, karabin uniwersalny "GALAI".
7. Jednym z czynników warunkujących sukcesy militarne Izraela była wyjątkowa sprawność mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk.

W drugiej kolejności przystąpię do omawiania sił zbrojnych Egiptu, którego armia zaliczana była zawsze do potęg kontynentu afrykańskiego i który najmocniej odczuwa sąsiedztwo Izraela.

Siły zbrojne Egiptu rozwinęły się i wzmocniły po obaleniu monarchii Faruka w 1952 roku, gdyż jednym z naczelnych haseł przewrotu wojskowego gen. Naguiba i ppłk. Nasser'a było hasło zaprowadzenia "porządków w armii" i usunięcie Brytyjczyków z Egiptu. Po przewrocie, w utworzonych szkołach oficerskich uczono taktyki wg. poglądów brytyjskich, a co ważniejsze stanowiska dowódcze zostały obsadzone młodszą kadrami, nie przyniosło to jednak większych rezultatów ze względu na niską dyscyplinę oficerów i małą wymagalność w stosunku do kadry oficerskiej. Szkolenie stało na ogół na bardzo niskim poziomie, zwłaszcza w dziedzinie opanowania nowoczesnego sprzętu. Chłop egipski niewykształcony i nieświadomiony, mało wytrzymały na trudy, powolny, bez inicjatywy, nie był dobrym żołnierzem, zwłaszcza, że między oficerem a szeregowcem istniała głęboka przepaść i brak było jakiegokolwiek zrozumienia. Podoficerowie, których było brak, także gardzili fellahami. Całe wojsko cierpiało na niedoświadczenie wykwalifikowanych techników. Źródła tych ujemnych zjawisk, podważających morale i sprawność wojska, rodziły się na podłożu społecznym klasowym i nie były możliwe do usunięcia w ciągu najbliższych kilku lub kilkunastu lat.²¹

²¹ B. Maszłanka, op.cit., s.418.

Dane taktyczno-techniczne sprzętu na uzbrojeniu państw arabskich

Tabela nr 2

Typ sprzętu	Klasa	Produk- cja	Cię- żar /w t/ka	Moc silni- /w KM/	Pojem- ność zbiór- ników paliwa /w l/	Prę- kość max. /w km/ godz/	Zasięg /w km/	Uzbroje- nie
Czołg T-34	średni	ZSRR	32	500	635	60	300	armata 85mm
Czołg IS-3	ciężki	ZSRR	46					" 122 mm
Czołg T-54/55	średni	ZSRR	36	560		55		" 100 mm
Czołg T-62	średni	ZSRR						" 115 mm
Działo SU-100	średnie	ZSRR		500	635	60	30	" 100 mm

Wzrost sił egipskich przedstawiłem w poniższej tabelce:

Tabela nr 3

Rodzaj sił zbrojnych	Wzrost stanu sił zbrojnych				
	1952	1953	1954	1955	1956
Siły lądowe	50000	55000	55000	55000	70000
Siły powietrzne	3000	3500	3500	5500	8000
Siły morskie	4000	4000	5000	6000	6500
Razem:	57000	62500	63500	66500	84500

Siły zbrojne Egiptu w 1956 r. składały się z:

- regularnych sił zbrojnych, tj.: wojsk lądowych, powietrznych i marynarki wojennej;
- rezerw sił zbrojnych;
- Armii Wyzwolenia.

W skład wojsk lądowych wchodziło:

- pięć dywizji piechoty /1,2,3,4,8/ nie w pełni kompletnych;
- dziesięć brygad piechoty;
- trzy brygady pancerne /jedna skadrowana/;
- trzy brygady przeciwlotnicze;
- brygada karabinów maszynowych;

22 H. Bartkowiak "Analiza i ocena wykorzystania taktycznych desantów powietrznych na Bliskim Wschodzie w latach 1956-1973. Praca dyplomowa. Warszawa 1977, s. 73-74.

- brygada obrony wybrzeża;
- jednostki pomocnicze.

Z tego nowoczesne uzbrojenie posiadało tylko 1 i 2 dywizja piechoty oraz 4 dywizja pancerna.

Na wyposażeniu znajdowało się około 700 czołgów, w tym:

- 300 czołgów T-34 i IS-3, 40 czołgów AMX-13, 150 czołgów Sherman,²³ 40 czołgów Centurion i 200 dział pancernych Archer, 100 SU-100 oraz 600 transporterów opancerzonych /400 samochodów pancernych BA-64 i 200 typu BTR-152/ i 600 dział/

W przeddzień wojny 1956 roku po powołaniu rezerw siły zbrojne Egiptu osiągnęły liczbę 140 tysięcy żołnierzy, nie licząc około 1 miliona ochotników wchodzących w Armię Wyzwolenia.

Przedstawię teraz organizację dywizji piechoty, podstawowego związku taktycznego armii Egiptu, w skład której wchodziły: trzy brygady piechoty, dowództwo i jednostki zabezpieczenia. Natomiast brygada piechoty w swojej organizacji oparta na systemie angielskim składała się:

- trzech batalionów piechoty po cztery kompanie piechoty, kompanii karabinów maszynowych, baterii moździerzy 120 mm i plutonu transporterów;
- baterii artylerii polowej;
- kompanii przeciwpancernej;
- kompanii mobilizowanej dział przeciwpancernych.²⁴

Wynika z tego, że pomimo znacznej ilości sprzętu pancernego - czołgów, piechota w zasadzie nie była zmechanizowana, czyli praktycznie nie przystosowana do działań ruchliwych i manewrowych w terenie pustynnym, a na dodatek stanowiła zasadniczą siłę egipskich wojsk lądowych.

Po przegranej II wojnie w 1956 roku do roku 1965 przy pomocy ZSRR, dostaw nowoczesnego sprzętu i pomocy szkoleniowej specjalistów radzieckich, armia egipska została znacznie zmodernizowana i jej siły i organizacja przedstawiała się następująco:²⁵

23 Działania wojenne w Egipcie, op.cit., s.15-16.

24 N.Safran, op.cit., s.210.

25 Tamże, s.214.

- siły zbrojne po zmobilizowaniu - 195 000;
- armia regularna po zmobilizowaniu - 180 000;
- gwardia narodowa i rezerwa - 50-70 000.

Co daje łączną liczbę 245-265 tysięcy, a w dwa lata później 300-310 tys. Wojska lądowe liczyły wówczas 150 tys. żołnierzy zorganizowanych w:

- dwie dywizje pancerne po 11 200 żołnierzy;
- trzy dywizje zmotoryzowane po 11 800 żołnierzy;
- jedna brygada powietrzno-desantowa;
- dwanaście pułków artylerii;
- jednostki wsparcia.

Dywizje zostały zorganizowane na podobieństwo radzieckich.

W skład dywizji pancernej wchodziły:

- pułk czołgów średnich /99 czołgów T-54/;
- pułk czołgów ciężkich /23 czołgi "IS-3" i 33 działa "SU-100"/;
- pułk zmechanizowany /10 dział "SU-100"/;
- pułk artylerii /24 działa 122 mm/;
- dywizjon artylerii rakietowej /12 wyrzutni/;
- dywizjon artylerii przeciwlotniczej /34 działa/.

Organizacja dywizji zmotoryzowanej była następująca:²⁶

- pułk czołgów /99 czołgów "T-34"/;
- dwa pułki zmotoryzowane /po 10 dział "SU-100"/;
- pułk artylerii /24 haubice 122 mm/;
- dywizjon przeciwlotniczy /34 działa/.

W sumie siły zbrojne Egiptu posiadały 1300 czołgów, a w tej liczbie 350 czołgów T-34; 450 czołgów T-54 i T-54 "B", kilka T-55, 60 czołgów IS-3, 30 czołgów Centurion, 20 czołgów lekkich AMX-13 oraz 150 dział SU-100, a także 1100 transporterów opancerzonych, 100 rakiet taktycznych i 10 baterii rakiet przeciwlotniczych.

Wyraźnie z powyższego widać, że siły zbrojne Egiptu znacznie zostały unowocześnione, wzrosła ich siła uderzeniowa, zmechanizowano i zmotoryzowano piechotę, zaś organizacja związków taktycznych niewiele odbiegała od radzieckiej.

Cechą szczególną jest wyposażenie wojsk w rakietę taktyczną,

26 Tamże, s.214.

tym samym Izrael, chcąc uniknąć uderzeń w swoje centra gospodarcze i administracyjne, musiał zrezygnować z rajdów i niszczzeń Kairu.

Po klęsce w 1967 r. Arabska Republika Egiptu, dzięki pomocy ZSRR znowu odbudowała swoje siły zbrojne, wyposażając je w nowoczesny sprzęt bojowy i nauczyła się, chyba jak nigdy dotąd, wykorzystywać go na polu walki. W październiku 1973 r. siły zbrojne ARE liczyły: ²⁷

- żołnierzy około 298 000, zaś po zmobilizowaniu 535 000;
- czołgów - 1955 (typu T-54, T-55, T-62/;
- dział polowych - 1840;
- transporterów opancerzonych - 2000

i zorganizowane były w jedenaście dywizji w tym: pięć dywizji piechoty, trzy dywizje zmechanizowane i trzy dywizje pancerne, oraz sześć samodzielnych brygad: dwie brygady pancerne, dwie brygady zmotoryzowane, dwie brygady powietrzno-desantowe, a także osiem brygad artylerii, dwadzieścia samodzielnych batalionów komandosów i szereg samodzielnych wojsk i służb.

Ponieważ żadne dostępne źródła nie przedstawiają organizacji sił zbrojnych z okresu 1973 roku, należy przyjąć, że w swojej strukturze nie odbiegała ona zbytnio od tej w 1967 roku. ²⁸

Wyposażenie wojsk w broń najbardziej nowoczesną w tym okresie czasu spowodowało konieczność wykształcenia wysokich umiejętności żołnierzy, dowódców i sztabów. W tym celu objęto służbą wojskową młodzież gimnazjalną: uniwersytecką, dokonano zmian w korpusie oficerskim, w systemie wychowania i wyszkolenia żołnierzy, wyciągnięto wnioski z przeszłości w zakresie sztuki operacyjnej i taktyki, pracy sztabów i dowództw, przez co armia izraelska w październiku 1973 roku, spotkała się z zupełnie inną jakościowo armią egipską.

27 E.Wójcik, op.cit., s.6-7.

28 Dywizja piechoty posiadała trzy brygady piechoty, w każdej batalion czołgów, łącznie 120 czołgów; dywizja zmechanizowana - dwie brygady zmechanizowane i brygadę pancerną, łącznie 160 czołgów; dywizja pancerna - dwie brygady pancerne i jedną zmechanizowaną, łącznie 250 czołgów /T-62/, każda z dywizji piechoty dodatkowo była wzmocniona brygadą pancerną /np. 25 BPanc - 96 czołgów. Ch.Herzog, "The war of atonement", Boston 1975, s.151.

Przejdę teraz do scharakteryzowania wojsk lądowych Syrii. Armia Syryjska powstała dopiero w 1956 roku, to jest po zakończeniu II wojny izraelsko-egipskiej, celem zapewnienia bezpieczeństwa kraju przed ewentualną agresją izraelską. Do roku 1956 posiadała tylko siły policyjne, liczące łącznie 45 tysięcy żołnierzy. Rozwój jej ilustruje poniższa tabela:²⁹

Tabela nr 4

Wojsko, sprzęt	L a t a			
	1958r.	1965 r.	1967 r. ³⁰	1973r.
Siły zbrojne	45 000	50 000	65 000	120 000
wojska pancerne		dwie BPanc	dwie BPanc	dwie DPanc i jedna BPanc
wojska zmechanizowane		dwie BZ	dwie BZ	jedna DZ + jedna BZ
wojska zmotoryzowane		pięć BP	pięć BP	dwie DP
wojska inne		bpd	trzy bpd	BPD
artyleria		sześć pa	sześć pa	siedem pa / łącznie 2000 dział,
czołgi	200	400 ³¹	500	1270
transportery	100	200	300	1000

W skład dywizji zmechanizowanej wchodziło 16 000 ludzi i 160 czołgów. Jej organizacja była następująca:³²

- brygada pancerna po trzy bataliony czołgów, łącznie 100 czołgów;
- dwie brygady piechoty po trzy bataliony piechoty i jeden batalion czołgów,
 - dywizjonie artylerii;
 - dywizjonie artylerii przeciwlotniczej;
 - batalionie saperów;
 - kompanii rozpoznawczej;
 - kompanii obrony przeciwchemicznej;

29 A.Wolny, op.cit., s.40.

30 70 tysięcy żołnierzy, w tym wojsk lądowych 57 000, trzy brygady pancerne, M.W. "Aspekty polityczne i wojskowe...", op.cit., s.12.

31 200 czołgów T-34; 150 T-64, 50 dział SU-100. N.Safran, op.cit., s....

32 E.Wójcik, op.cit., s.7.

- pułk artylerii;
- pułk artylerii przeciwlotniczej;
- pułk saperów;
- batalion rozpoznawczy;
- batalion obrony przeciwchemicznej.

Natomiast dywizja pancerna liczyła 10 000 żołnierzy i 200 czołgów i składała się:

- z brygady pancernej - 100 czołgów;
- z dwóch brygad zmechanizowanych;
- z oddziałów dywizyjnych analogicznie jak dywizja zmechanizowana.³³

Pomimo posiadania dużej ilości nowoczesnego uzbrojenia, żołnierze syryjscy byli słabo wyszkoleni, ponieważ dysponowana przez nich broń, przeważnie produkcji radzieckiej, była zbyt skomplikowana w praktycznej obsłudze, wynikało to, że słabego przygotowania ogólnego i technicznego tych ludzi, ponieważ pomimo tego, że wielu z nich umiało czytać i pisać, lecz nie rozumieli podstawowych problemów z zakresu elektroniki i obsługi technicznej.³⁴

Najwyższy wzrost liczebny i wartość bojową wojsko syryjskie osiągnęło w roku 1973, co było wynikiem wydstępnej pomocy szkoleniowo-militarnej ZSRR oraz lepszego przygotowania ogólnego żołnierzy syryjskich.

W ostatniej kolejności omówię siły zbrojne Jordanii, która od roku 1956 stoi u boku Egiptu w walce z Izraelem.

Armia jordańska wywodziła się z Legionu Arabskiego utworzonego w 1922 r. przez Brytyjczyków, który następnie w roku 1956 został przekształcony w armię Jordanu składającą się z czterech brygad zmotoryzowanych, dwóch pułków samochodów pancernych, czterech pułków czołgów i dwóch batalionów piechoty zmotoryzowanej. Podstawą uzbrojenia był brytyjski sprzęt pancerny, zaś wyszkolenia, również wzorce angielskie. W roku 1965

33 Syryjskie dywizje piechoty składały się z dwóch brygad piechoty, jednej pancernej i jednej zmechanizowanej, każda brygada piechoty posiadała dwa bataliony piechoty i batalion czołgów /5 DP, 61 i 112 BP, 132 BZ, 46 BPanc/. Łącznie trzy dywizje piechoty posiadały 540 czołgów, a dwie dywizje pancerne 460 czołgów. Ch. Herzog, op.cit., s.62-63.

34 A. Wolny, op.cit., s.39.

Jordania posiadała dwie brygady pancerne, cztery brygady piechoty i jedną brygadę gwardii królewskiej.

Rozwój jordańskich sił zbrojnych przedstawiony jest poniżej.³⁵

Tabela nr 5

Wojska	L a t a				
	1948	1956	1965	1967	1973
Całość sił zbrojnych	14 000	44 000	65 000	59 000	80 000
Czołgi i działa panc.	30	100	180 ³⁶	250 ³⁷	500
Transportery opancerzone	20	150	300	1000	1400

W 1973 roku Jordania zaangażowała w wojnie tylko jedną brygadę pancerną, która w swojej strukturze organizacyjnej oparta była na modelu angielskim i posiadała: dwa bataliony czołgów M-48, batalion zmechanizowany /M-13/, dywizjon artylerii oraz pododdziały zabezpieczenia.³⁸

Armie jordańska w latach 1956-1973 dokonała dużego skoku jakościowego i ilościowego w wyposażeniu w sprzęt bojowy i uzbrojenie, korzystając przede wszystkim z pomocy Zachodu, głównie Wielkiej Brytanii i USA. Jednak z powodu niewłaściwego przygotowania kadr dowódczych wojsko nie zostało należycie przeszkolone w posługiwaniu się nowoczesnym sprzętem bojowym. Dlatego też w 1967 r. wojska te nie były jeszcze gotowe do wojny z Izraelem, w wyniku czego poniosły porażkę. Z oceny uzbrojenia sił zbrojnych Jordanii wynika, że od 1948 do 1973 roku ilość czołgów jordańskich wzrosła 17-krotnie, z 30 do 500 wozów bojowych, a transporterów 70-krotnie, z 20 do 1400. Liczba tych ostatnich każdego roku powiększała się 3-krotnie.³⁹

Parę zdań należałoby również poświęcić siłom irackim zaangażowanym w wojnie 1973 roku. Była to 3 i 6 dywizja pancerna oraz 12 brygada pancerna. 3 dywizja była w następującym składzie: 8 brygada zmechanizowana, 6 brygada pancerna /130 czołgów T-62/; brygada pancerna /130 czołgów T-62/.⁴⁰

35 A. Wolny, op. cit., s. 38.

36 Wg. Safrana Jordania w 1965 r. posiadała 270-280 czołgów. N. Safran, op. cit., s. 440.

37 300 czołgów, w tym 250 M-48, tamże, s. 440.

38 E. B. Elissar, Z. Schiff, op. cit., s. 197.

39 A. Wolny, op. cit., s. 39.

40 Ch. Herzog, op. cit., s. 138.

Ogólnie rozwój arabskich sił zbrojnych można określić we wnioskach:

1. Wojska arabskie, a szczególnie egipskie, podobnie jak Izrael, modernizując swoje siły zbrojne największy nacisk w wojskach lądowych położyły na związki pancerne i zmechanizowane, korzystając z pomocy ZSRR w szkoleniu i dostawach nowoczesnego sprzętu. I tak np. w ciągu 25 lat ilość czołgów egipskich wzrosła 25-krotnie, czyli każdego roku powiększała się o 100%.⁴¹
2. Podjęto poważne wysiłki w celu podniesienia poziomu wyszkolenia wojsk, gdyż analfabetyzm i słaba kultura techniczna była jedną z przyczyn klęsk.
3. Egipt i Syria organizację wojsk i sprzęt oparły na dostawach i wzorach radzieckich, natomiast Jordania organizację - związków taktycznych na modelu angielskim, sprzęt zaś, przede wszystkim pancerny, posiadała amerykański.
4. Najwyższym związkiem taktycznym Syrii i Jordanii była brygada, natomiast Egiptu /ZRA/ dywizja i związek operacyjny - armia.
5. Najlepiej wyposażoną i najsilniejszą armię posiadał Egipt, zaś Syria i Jordania przewyższały go wyszkoleniem i bitnością wojska.
6. Wojska arabskie przewyższały wielokrotnie Izrael stanem ilościowym żołnierzy i uzbrojenia, ale nie mogły uzyskać nad nim wyraźnej przewagi w sensie jakościowym, co przedstawione jest w tabelce nr 7.

Celem wyraźniejszego ukazania wzrostu sił arabskich i izraelskich przedstawię ich ogólny porównawczy rozwój w latach 1956-1973 oraz inne czynniki niematerialne, które decydowały o wynikach wojen:

41 A.Wolny, op.cit., s.39.

A. Ilościowy stosunek sił

Tabela nr 6

1 9 5 6 r.				
	Izrael	Egipt	Egipt, Syria Jordania	Egipt, Syria Jordania, Izrael
Siły zbrojne	57 000	70 000		1,1:1
Brygad pancernych	4	3		1:1,3
Czołgów i dział panc.	360	700		2:1
Transporterów	400-500	600		1,2:1
Dział	400	600		1,2:1
1 9 6 7 r.				
Siły zbrojne	71 000	190 000		
Siły zbrojne po mobiliz.	275 000	210 000	335 000 ⁴²	1,2:1
Wojska lądowe	60 000	160 000		2,6:1
Czołgów, dział panc.	1050	1300	2100	2:1
Transporterów	800	1100		1,3:1
Brygady	32		44	1,3:1
Rakieta TO		100		
Rakiety plot		20 baterii		
1 9 7 3 r.				
Siły zbrojne	115 000	298 000 ⁴⁴	502 000	4,2:1
Siły zbrojne po mobiliz.	300 000	635 000		1,7:1
Czołgi	1700	1955	3500 ⁴³	2:1
Działa polowe	900		1840	2:1
Transportery opanc.	1000	2000	3000	3:1
Dywizje	13		21	1,6:1
Rakiety taktyczne		124 baterie		
Rakiety przeciwlotn.		150 baterii		

42 E.Wójcik ocenia w 1967 r. siły arabskie na 420 000 żołnierzy, 46 brygad, 2800 czołgów i dział. E.Wójcik, op.cit.s.51.

43 D.Chaplin "Wojna bliskowschodnia". Przegląd Informacyjny ASG, Warszawa 1974, nr4, s.286. - ocenia: 1700 czołgów izraelskich i 4400 arabskich; ludzi 114tys. i 530 tys.

44 Ch.Herzog op.cit., s.151 ocenia armię egipską w 1973 r. na: 800 tys. żołnierzy, 2200 czołgów, 2300 dział i 550 samolotów bojowych.

B. Ogólna ocena sił arabsko-izraelskich.⁴⁵

Tabela nr 7

Lp.	Wyszczególnienie	Państwa arabskie	Izrael	Przewaga
1.	Zwartość polityczna i duch bojowy armii.	/-/	/+/-	Izraela
2.	Stosunek liczbowy żołnierzy	/+/-	/-/	Arabska
3.	Stosunek liczbowy w sprzęcie bojowym	/+/-	/-/	Arabska
4.	Wyszakowanie wojsk i gotowość bojowa	/-/	/+/-	Izraela
5.	Plany działań wojennych	/-/	/+/-	Izraela
6.	Koordinacja i realizm zamierzeń i działań	/-/	/+/-	Izraela
7.	Zaskoczenie	brak tendencji	główny element planu wojny	Izraela
8.	Główny kierunek przygotowania sił zbrojnych do wojny	/-/	/+/-	Izraela
9.	Standart sprzętu bojowego	Poziom sprzętu bojowego po obu stronach nowoczesny. W niektórych systemach broni nieznaczna przewaga Izraela, w innych po stronie państw arabskich. Ogólnie biorąc brak zdecydowanej przewagi		

Przedstawiona w tabeli ogólna ocena stosunku sił obu stron, wybiegająca poza klasyczny schemat eksponujący tylko czynnik ilościowy, wskazuje że w najistotniejszych kategoriach określających możliwości wojsk, Izrael miał przewagę nad Państwami arabskimi. Aczkolwiek tabela jest realna dla wojen 1956-1967, to po drobnych poprawkach na korzyść wojsk arabskich /zaskoczenie, plany działań/ można ją również przyjąć do oceny sił w 1973 roku. Co, rzecz jasna, przesądzało w zasadzie o militarnym wyniku wojny.

45 E. Wójcik, op.cit., s. 52.

II. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE PRZEŁAMANIA OBRONY EGIPSKIEJ
PRZEZ WOJSKA IZRAELSKIE W REJONIE ABU AGEILII I RAFY
W ROKU 1956

Aby łatwiej zrozumieć plany operacyjne obu stron, obronne ugrupowanie egipskie i typowo ofensywny plan izraelski, trzeba, choćby w najogólniejszych zarysach poznać teren działań.⁴⁶ Półwysep Synaj, o powierzchni około 60 tysięcy km² tworzy jakby trójkąt postawiony na wierzchołku. Jego podstawa od Kanału Sueskiego do rejonu Gazy ma około 230 km, a wysokość od Morza Śródziemnego do wierzchołka, około 550 km. Od zachodu ogranicza go Kanał Sueski i Zatoka Sueska, od wschodu zatoka Akaba, dalej na północ brak granicy naturalnej. Obezar ten o charakterze pustynnym zamieszkuje około 40 tysięcy⁴⁷ ludności, przeważnie Beduinów.

Na półwyspie można wyróżnić trzy poprzeczne pasy geograficzne.⁴⁸ Północny, przybrzeżny, szeroki na 60 km, jest przeważnie pustynią. Środkowy, szerokości około 220 km, zajmuje około 2/3 półwyspu i ma charakter częściowo skalistego wyżu o przeciętnej wysokości około 1000 m. Południowy - to kompleks górzysty, mało dostępny, prawie nie zamieszkały. Jego najwyższym punktem jest góra Synaj o wysokości 2637 m.

Uboga sieć dróg służy raczej do połączenia Egiptu z Palestyną i Arabią, niż do wewnętrznej komunikacji na półwyspie. Istnieją trzy główne drogi poprzeczne. "Droga nadmorska" /via marie/ od El-Kantara nad Kanałem Sueskim przez El-Ariesz, Gazę do Hajfy i dalej na północ; od El Ariesz była droga I klasy. Równoległe do niej linia kolejowa łączy te same miejscowości. "Droga Turków" albo "Droga Centralna" - to bita szosa, która biegnie od Ismailja przez Bir Gifgafa, Abu Ageila do Berseby. "Droga Pielgrzymów" łączy port Suez od południowego ujęcia Kanału, En-Nachl, El-Temada, Ejlat. Wzdłuż Zatoki Sueskiej zbudowano "Drogę Czerwonomorską", natomiast wzdłuż zatoki Akaba istniały tylko ścieżki trudne do przebycia dla pojazdów. Trzy

46 B.Maszlanka, op.cit., s.418-419.

47 M.Beurre "Operacja Muszkieter".Warszawa 1959,MON,s.64.

48 B.Maszlanka, op.cit.,s.418.

główne drogi poprzeczne były powiązane nielicznymi prymitywnymi traktami i ścieżkami.

Gorący klimat daje często różnicę temperatur dnia i nocy dochodzącą do 50° C. Przyczyniało się to do szybkiego wyczerpania fizycznego walczących wojsk, niejednokrotnie uniemożliwiając im skuteczne działanie, oraz powodowało większe zużycie sprzętu. Cały obszar przerywane suche koryta /wadł/, które w czasie deszczów jesiennych zamieniają się w rwące rzeki.

W interesującym mnie okresie słońce wschodziło około godziny 6.00 a zachodziło około godziny 18.00.⁴⁹

Przedstawię teraz pokrótce położenie wojsk egipskich i izraelskich oraz plan działania stron w wojnie roku 1956.⁵⁰

Egipt swoje siły ugrupował obronnie, niemal w całości na odcinku północnym szerokości około 70 km. Rejonu Gazy broniła 8 dywizja piechoty złożona z 26 brygady Gwardii Narodowej /Gaza/, 86 brygady palestyńskiej /Khan Junis/ i brygady rezerwowej. Dowództwo dywizji mieściło się w Gazie.

3 dywizja piechoty⁵¹ dowodzona przez gen. bryg. Abd El Wahab Alkadi broniła trójkąta Rafa, Abu Ageila, El-Arisz mając rozmieszczone swoje siły następująco: w rejonie El-Arisz - sztab dywizji, 4 brygada piechoty, brygada pancerna, pułk artylerii polowej i pułk artylerii przeciwpancernej; w rejonie Raby: 5 brygadę piechoty dowodzoną przez płk. Jafr El Majid i pułk artylerii polowej, natomiast w rejonie Abu Ageila /Um Katef znajdowały się: 6 brygada piechoty - dowódca gen. bryg. Sami Yam Boletz, pułk artylerii przeciwpancernej i pułk artylerii przeciwlotniczej. Ponadto w Sharm el Sheikh znajdował się jeden batalion piechoty, który prawdopodobnie należał do brygady piechoty stacjonującej w Suezie.

Południowego cypla półwyspu i wejścia do Zatoki Akaba bronił czerwonomorski oddział wydzielony w sile dwóch batalionów piechoty, baterii przeciwlotniczej i kilku dział artylerii nabrzędnej. Całością sił kierowało dowództwo "Wschód" w Ismailii, mając w swej dyspozycji w rejonie kanału dwie brygady pancerne i brygadę piechoty. Ponadto w Bir Gifgefa stacjonował batalion

49 Tamże, s. 49.

50 M. Dajan, op. cit., s. 117.

51 Tamże, s. 121.

czołgów.

Obrona egipska na półwyspie Synaj była bardzo słabo przygotowana,⁵² na co w pewnym sensie wpłynął brak materiałów budowlanych i wody i sprowadzała się ona do ważniejszych miast - twierdz: Gaza, Rafa, El Ariesz i Abu Ageila. Opierając się na systemie punktów oporu i to głównie na kierunkach nadających się do działań zaczepnych strony przeciwnej - przede wszystkim trzech dróg prowadzących z Izraela do Kanału Sueskiego. Poszczególne punkty oporu posiadały umocnienia typu polowego. Przed przednim skrajem obrony i na skrzydłach punktów i rejonów obrony ustawiono szereg pól minowych i zapór z drutu kolczastego osłoniętych ogniem artylerii.

Oprócz tych rejonów obrony, Egipcjanie posiadali jeszcze dwa umocnione punkty, a mianowicie w Ras Nasrani oraz Sharm El Sheikh, na południowym wybrzeżu półwyspu. Obydwa te punkty umocnione powiązane były ogniem artylerii nadbrzeżnej i zamykały wyjście z Zatoki Akaba.

Na słabość obrony egipskiej wpływały zasadniczo trzy czynniki:

- pierwszy, że poza wyżej wymienionymi nadgranicznymi rejonami obrony, Egipcjanie nie posiadali żadnych umocnień w głębi;
- drugi, Egipcjanie nie mieli jasno skonkretyzowanego planu obrony półwyspu Synaj, a opierali się prawdopodobnie na planie doraźnym, sporządzonym w 1955 roku, który m.in. przewidywał uderzenie izraelskie wzdłuż dróg do Kanału, nie uwzględniając płd-wsch części półwyspu ze względu na trudny teren /w El Kuntila tylko jedna kompania WOP-u/. Zakładano przeciwuderzenie siłami dywizji pancernej przerzuconej z rejonu Kairu lub wycofanie się na rubież: El-Ariesz, Bir Masana, Nakhl,⁵³ która była nie przygotowana, do czasu podciągnięcia sił głównych;
- po trzecie, nie posiadali odwodów taktycznych, które można byłoby użyć w decydującym momencie bitwy granicznej.

52 "Działania wojenne...", op.cit., s.20.

53 W oparciu o wzgórze Maghara, Yallag. "Działania wojenne...", op.cit., s.28-29.

Plan ten uległ zmianie w chwili przystąpienia do działań wojsk anglo-francuskich. W tym czasie dowództwo egipskie postanowiło zorganizować silną obronę strefy Kanału Sueskiego.

Celem operacji izraelskiej pod kryptonimem "Kadesz" było:⁵⁴

- opanowanie jak największego obszaru półwyspu Synaj i rejonu Gazy;
- rozbięcie armii egipskiej na półwyspie Synaj;
- otworzenie Zatoki Akaba.

Plan, mający osiągnąć wyżej nakreślone cele, ustalał co następuje:⁵⁵

- zrzucić jednostkę powietrzno-desantową w głębi ugrupowania przeciwnika;
- nacierać trzema kolumnami w głąb półwyspu, związać walkę i zniszczyć siły nieprzyjaciela;
- dwoma działaniami pomocniczymi, wzdłuż wchodniego i zachodniego wybrzeża półwyspu Synaj ku południowi, opanować jego południową część.

W celu wykonania tych zadań sformowano następujące zgrupowania:⁵⁶

- ✓ - 38 zgrupowanie uderzeniowe z rejonu rozmieszczenia El Auja w składzie: 4 brygada piechoty, 37 brygada zmechanizowana, 7 brygada pancerna i 10 brygada piechoty;
- ✓ - 77 zgrupowanie uderzeniowe rozmieszczone pld-zach Beersheba w składzie: 1 brygada piechoty, 11 i 12 brygada piechoty, 27 brygada pancerna i na północy 9 brygada piechoty;
- ✓ - w rejonie Ein Khusub rozmieszczono 202 brygadę powietrzno-desantową.

Dowódca południowego okręgu wojskowego, płk Simhoni dowodził całością jako dowódca frontu południowego, a de facto jako dowódca korpusu, z początkowym stanowiskiem dowodzenia w miejscowości Berseba. W rzeczywistości jednak operacją kierował gen. Dayan, szef Sztabu Generalnego. Mógł sobie na to pozwolić, gdyż walki toczyły się tylko na jednym froncie.

54 Nazwa starożytnego miasta położonego w środkowej części półwyspu Synaj. W listopadzie 1956 roku archeolodzy Izraela odnaleźli jego ruiny. B. Maszlanka, op.cit., s.423.

55 "Działania wojenne...", op.cit., s. 19.

56 M. Dayan, op.cit., s.95.

Omówię teraz wybrane kierunki działań zgrupowań izraelskich przełamujących obronę egipską w Abu Ageila i Rafie.

Węzeł obrony Abu Ageila był kluczem komunikacyjnym we wschodniej części półwyspu Synaj, gdzie zbiegają się drogi z czterech kierunków i był najważniejszym ogniwem obrony rejonu Abu Ageila /Um Katef - Kussejna⁵⁷ broniony przez egipską 6 regularną brygadę piechoty w składzie:⁵⁸ 12, 17 i 18 batalion piechoty oraz dwa bataliony Gwardii Narodowej, dwie kompanie "Archers", razem 23 działa samobieżne, 24 działa 25 funtowe i niewiele działek przeciwpancernych 57 i 30 mm. Obrony była ugrupowana w dwóch rzutach wzdłuż drogi centralnej o szerokości 10 km i takiej samej głębokości. Jej punkt ciężkości leżał kilka kilometrów na wschód od Abu Ageila na trzech ufortyfikowanych wzgórzach. Wszystkie pojazdy pancerne były okopane oraz przewidziane do prowadzenia ognia na wprost i wykonywania kontrataków. obrońcy uzyskali nasycenie sił i środków na 1 km frontu: 0,5 bataliona piechoty, 2,3 czołgów; 3,4 działa.

Natarcie wojsk izraelskich rozpoczęło się 30 października 1956 roku. Początkowo wzięły w nim udział 10 brygada piechoty i 37 brygada⁵⁹ zmechanizowana, tj. pięć batalionów piechoty, batalion czołgów, trzy dywizjony artylerii; w sumie 40 czołgów i 54 działa, przy czym uzyskane nasycenie środków na 1 km przedstawaiało się następująco: 0,5 bataliona piechoty, 4 czołgi, 5,4 działa. Jednak ich natarcie z kierunku Kussejma nie zostało uwieńczzone powodzeniem z powodu dużych strat. W tej sytuacji gen. Dayan polecił wykonać marsz 7 brygadzie pancernej⁶⁰ płk Ben Ari przez przełęcz Dayka około 15 km na zachód od Abu Ageila i z tego kierunku uderzyć na ten rejon obrony. Batalion "A" z tej brygady skierować na Bir Hasana w celu wzmocnienia 809⁶¹ batalionu spadochronowego z 202 brygady powietrzno-desantowej płk. Sharona⁶² na przełęczy Mitla, natomiast częścią sił 37 brygady zmechanizowanej aktywnie wiązać nieprzyjaciela od czoła.

57 B.Maszlanka, op.cit.,s.423,424.

58 M.Dayan, op.cit.,s.117.

59 E.Luttwak, D. Horowitz, op.cit.,s.156.

60 M.Dayan, op.cit.,s.117; E.Luttwak,D.Horowitz,op.cit.,s.143.

61 M.Beurre "Operacja Muszkieter",Warszawa 1959,MON,s.75.

62 E.Luttwak,D.Horowitz, op.cit.,s.144.

Stosunek sił walczących wojsk podany jest poniżej:

Tabela nr 8

Lp.	Wyszczególnienie	Egipt	Izrael	Stosunek sił
1.	Bataliony piechoty	5/0,5 na km	3/0,3 na km	1,6:1
2.	Czołgi	23/2,3 na km	64/6,4 na km	1:2,2
3.	Artyleria	34/3,4 na km	18 /1,8 na km	1,9:1

Z czego wynika, że ogólna przewaga, choć nieznaczna była po stronie egipskiej, natomiast Izrael zapewnił sobie przewagę w decydującym środku walki - w czołgach, co przy panowaniu w powietrzu i zmasowaniu sił na kierunkach uderzeń dawało mu możliwość szybkiego przełamania obrony egipskiej.

Przejdę teraz do przedstawienia przebiegu walk o Abu Ageila.

7 brygada pancerna w składzie:⁶³ kompania rozpoznawcza, dwa bataliony czołgów: "S" /Shermany/ i "A" /AMX-13/, dwa bataliony piechoty: "H" - na transporterach, "M" - na samochodach po przekazaniu batalionu "A" nocnym marszem pokonała przełęcz Dayka i znalazła się na tyłach Abu Ageila, gdzie o 5.30 - 31.10. tworząc zgrupowania uderzeniowe z batalionów "S", "H" i "M", przy wsparciu artylerii organicznej uderzyła na nią.

W wyniku oskrzydlenia i uderzenia transporterów wspartych czołgami z tyłu na pozycje egipskie o 6.30, w godzinę po rozpoczęciu natarcia Abu Ageila została zdobyta. Do niewoli dostało się około 700 żołnierzy egipskich, większość jednak w liczbie około 1600 przedostała się do swoich wojsk.⁶⁴

Wkrótce potem z rejonu Um Skihan⁶⁵ artyleria egipska otworzyła ogień na Abu Ageila wspierając egipskie zgrupowanie w składzie piechoty zmotoryzowanej, dział Archer, kilku czołgów wykonujące kontratak z kierunku El Arisz, który został zatrzymany i rozbity ogniem czołgów, artylerii i lotnictwa izraelskiego. I tym samym praktycznie została otwarta droga nad Kanał Sueski.

63 B. Maszłanka, op.cit., s.430.

64 "Działania wojenne...", op.cit., s. 36.

65 M. Dayan, op.cit., s.117.

Sprawą mniej istotną było utrzymywanie się jeszcze przez jeden dzień niektórych ośrodków oporu w rejonie Abu Ageila, jeśli nie mogły one skutecznie oddziaływać na ruch wojsk izraelskich, a ich likwidacją zajęły się jednostki drugorzutowe. Z działań wojsk izraelskich pod Abu Ageilą nasuwają się następujące wnioski:

- natarcie wojsk izraelskich poprzedzone było ogniowym przygotowaniem ataku i stanowi ono przykład ścisłego współdziałania piechoty zmotoryzowanej, zmechanizowanej i czołgów, których użycie zadecydowało o sukcesie;
- dowództwo izraelskie po niepowodzeniu piechoty w ataku czołowym, skierowało 7 brygadę pancerną przez trudnodostępną dla czołgów przełęcz Dayka i tym samym zapewniło sobie przewagę w wyborze miejsca uderzenia, tam gdzie nie spodziewali się obrońcy egipcyscy; 7 BPanc stosując manewr, czterema zgrupowaniami uderzyła na skrzydła i tyły obrony wojsk egipskich, które jednocześnie były aktywnie wiązane od czoła częścią sił 37 brygady zmechanizowanej;
- atak rozpoczęty był tuż przed świtem, czyli w warunkach ograniczonej widoczności, co umożliwiło maskowanie ruchu wojsk i kierunku uderzenia;
- szerokość odcinków przełamania poszczególnych zgrupowań w zasadzie odpowiadała możliwościom ruchu w terenie pustynno-skalistym, czyli praktycznie wzdłuż dróg i nie była ona dokładnie precyzowana, przy czym tempo przełamania wynosiło 10 km na godzinę;
- lotnictwo izraelskie oraz anglo-francuskie w pełni panowało w powietrzu, pozbawiając tym samym obrońców lotniczego wsparcia;
- zdobycie Abu Ageila otworzyło wojskom izraelskim drogę do rozwinięcia powodzenia w głębi obrony egipskiej na Synaju, przejście do pościgu i szybkie wyjście nad Kanał Sueski.

Drugim rejonem obrony 3 dywizji piechoty była Rafa, położona na pustyni w strefie Gazy w pobliżu Morza Śródziemnego, otoczona od wschodu, południa i zachodu 9 ufortyfikowanymi wzgórzami, których broniła 5 brygada piechoty w składzie czterech batalionów piechoty oraz 45 i 46 batalionu piechoty palestyńskiej Gwardii Narodowej 87 brygady piechoty wzmocnione dwoma

kompaniami zmotoryzowanymi WOP-u, dywizjonem artylerii polowej /24 działa/, baterią artylerii przeciwpancernej - 12 Archer, baterią artylerii przeciwlotniczej - wykorzystaną również do zwalczania pojazdów pancernych, jak również kompanią czołgów - 16 Shermanów.⁶⁶

Ponieważ Rafa odgrywała dużą rolę w systemie obrony i jej przełamanie otwierało drogę na El Arisz, żołnierze egipscy otrzymali rozkaz "walczyć do ostatniego" /"to fight to the last"/.

Do zdobycia Rawy Izrael przeznaczył siły 1 brygady piechoty w składzie 4 batalionów i 27 brygady zmechanizowanej dowodzonej przez płk Haim Bar Leva⁶⁷ składającej się z batalionu zmotoryzowanego i dwóch zespołów pancernych/"ACT" - Armoured Combat Team/ w skład których wchodziły cztery kompanie czołgów: jedna AMX-13, jedna Sherman-50, dwie super Sherman, ponadto w każdym zespole występowała kompania piechoty zmotoryzowanej, bateria artylerii /9 dział 105 mm/, pluton rozpoznawczy i pluton saperów. Zadaniem tych sił było zdobycie Rawy w "D" + 2, potem El Arisz i wykorzystanie powodzenia w kierunku Kanału Sueskiego.

Uzyskany stosunek sił i nasycenie przedstawiają się następująco:

Tabela nr 9

№ p.	Wyszczególnienie	Egipt	Izrael	Stosunek sił
1.	Bataliony piechoty	7/0,7 na km/	5/0,5 na km/	1,4:1
2.	Czołgi i działa panc.	28/2,8 na km/	64/6,4 na km/	1:2,2
3.	Artyleria	30/3,0 na km/	54/5,4 na km/	1:1,8

Wynika z tego, że wojska izraelskie zapewniły sobie dwukrotną przewagę w czołgach i artylerii oraz bezapelacyjne panowanie w powietrzu i na morzu, co przy zmasowaniu sił na 4 kierunkach uderzeń dawało im możliwość stosunkowo swobodnego przełamania obrony egipskiej w tempie 2,3 km na godzinę. Poszczególne bataliony przełamywały obronę na odcinkach szerokości

66 M. Dayan, op.cit., s.130.

67 E. Luttwak, D. Horwitz, op.cit., s.151.

400-500 m,⁶⁸ co dawało ogólnie 2 km odcinek przełamania przy 10 km szerokości pozycji obronnych Rafy i stanowiło tym samym 20% egipskiego pasa obrony.

Scharakteryzuję teraz pokrótce przebieg działań o zdobycie Rafy i przełamanie obrony egipskiej.

Wieczorem 31 października 1956 roku pod osłoną ognia artylerii saperzy izraelscy przystąpili do rozminowania i oznaczania przejść⁶⁹ w dwóch polach minowych. Światłem reflektorów wskazywano artylerii obiekty w obronie egipskiej przeznaczone do obezwładnienia.⁷⁰ Ponieważ saperzy nie zdołali uporać się ze swym zadaniem, początek natarcia odłożono na 3.00. Po 35 minutowym⁷¹ ogniowym przygotowaniu ataku w wykonaniu 155 mm artylerii dwóch okrętów, francuskiego lotnictwa bombowego, które dodatkowo oświetlało teren i artylerii polowej, o 3.05 1.10., 1 brygada piechoty mając trzy bataliony piechoty w pierwszym rzucie wzmocnione kompanią czołgów Sherman /16 wozów/ oraz wsparta dwoma dywizjonami artylerii uderzyła od wschodu i południa, natomiast od północy nacierał batalion zmotoryzowany z 27 brygady zmechanizowanej wraz z trzema kompaniami czołgów /ok. 48 czołgów/. Do godziny 8.00 zostały opanowane wszystkie punkty oporu rozbudowane na wzgórzach, natomiast do 9.00 27 brygada zmechanizowana zdobyła Rafę i o 9.30 rozpoczęła marsz na bazę El-Ariez.

Z przełamanie egipskiej obrony w Rafie przez wojska izraelskie wynikają następujące wnioski:

- wykorzystując czynnik zaskoczenia umocnienia Rafy przełamano pod osłoną nocy, uderzając na nie na 4 oddzielnych kierunkach siłami batalionów piechoty /zgrupowań pancernych/, wzmocnionych czołgami. Na odcinku 2 km skupiono gros sił dwóch brygad, co zapewniło wielokrotną przewagę sił i środków na kierunkach działań /uzyskano nasycenie na 1 km: 32 czołgi, 18 dział polowych, 2,5 bataliona piechoty/ walki o Rafę trwały 6 godzin /14 km/, co dawało średnie tempo przełamania 2,3 km na godzinę;
- nacierające wojska ściśle współdziałały z lotnictwem i okrę-

68 M. Dayan, op. cit., s. 131.

69 A. Wolny, op. cit., s. 44.

70 A. Wolny, op. cit., s. 44-45.

71 B. Maszlanka, op. cit., s. 434.

- tami wojennymi francuskimi /np. krążownik "Georges Leygues"⁷²
- 9 armat 6 calowych - wystrzelił 400 pocisków na Rafę/, a w swoim ugrupowaniu piechota z czołgami, które odegrały decydującą rolę w walce;
- praca saperów w warunkach nocnych okazała się mało efektywna, poniesiono przy tym straty, a same przejścia nie były właściwie oznakowane i w pełni wykonane;
 - artyleria izraelska skutecznie wspierająca nacierające wojska ściśle współdziałała z reflektorami przeciwlotniczymi i pojazdami bojowymi wskazującymi jej cele w obronie egipskiej i oślepiającymi broniące się wojska;
 - o sukcesach izraelskich zarówno pod Abu Ageila, jak i Rafę zadecydowało w znacznej mierze działanie wojsk anglo-francuskich, które zmusiło dowództwo egipskie do obrony strefy Kanału Sueskiego, a tym samym nie zapewniło właściwego wsparcia i osłony wojskom walczącym w strefie granicznej i nie było w stanie wykonać planowanego przeciwuderzenia.

x

x

x

Z powyższych działań w roku 1956 na półwyspie Synajskim oraz przełamania egipskiej obrony wynikają następujące ogólne wnioski:

1. Operacja "Kadesz" była częścią wspólnej anglo-francuskiej agresji⁷³ przeciwko Egiptowi pod kryptonimem "Muezkietter".
2. Plan izraelski miał wszystkie cechy od dawna przygotowanej, brutalnej, niesprowokowanej agresji, rozpoczętej w chwili obranej przez napastnika. Z planu tego przebija wyraźny kompleks wyższości i lekceważenie przeciwnika.
3. Plan egipski, ściśle obronny, niezbyt jasny w założeniu, był układany w przewidywaniu tylko wojny z Izraelem, bez groźby inwazji anglo-francuskiej.
4. Izrael swoje podstawowe siły przeznaczył do uderzenia na główne zgrupowanie wojsk egipskich. Jednocześnie wykorzystując nieosłoniętą przez Egipcjan środkową część półwyspu uderzył mniejszymi siłami na kierunku El Kuntilla, Nahl, Suez, wysadza-

72 B. Maezłanka, op.cit., s.434.

73 "Działania wojenne...", op.cit., s.39-40.

jąc desant powietrzny w celu opanowania cieśniny Mitla. Wojska izraelskie wykonały również uderzenie wzdłuż zatoki Akaba. Działanie izraelskie na kilku kierunkach postawiło obronę egipską w trudnej sytuacji.

5. Działania izraelskie rozwijały się w dość szybkim tempie i tak np. na kierunku: Rafa, El Kantara i Abu Ageila, Ismailia wojska izraelskie po przełamaniu obrony w rejonie Rafa, Abu Ageila, El Ariez wyszły nad Kanał Sueski, pokonując w ciągu jednego dnia przestrzeń około 150 km. Lotnictwo izraelskie dość skutecznie wspierało działania wojsk naziemnych.

6. Operacyjne i taktyczne dowodzenie po stronie Izraela było na dobrym poziomie.⁷⁴ Niekiedy zbyt zżytkowne, mogło doprowadzić do wielu niepowodzeń, nawet poważnych, zwłaszcza wobec bardziej przedsiębiorczego przeciwnika. Elastyczność dowodzenia pozwoliła na manewry okrążające, znacznie redukujące możliwość długotrwałego oporu obrony. Dowództwo egipskie wykazało mało inicjatywy i przedsiębiorczości. Brakło wiary, także na szczeblach niższych, w możliwość wykonania postawionych zadań.

7. Wyszkolenie techniczne oddziałów izraelskich okazało się wystarczające,⁷⁵ co jest godne podkreślenia, zważywszy, że ogromna większość obsługi pojazdów mechanicznych weszła do akcji w trudnych warunkach terenowych i klimatycznych wprost z "cywila". Techniczne opanowanie nowoczesnego sprzętu, artylerii, samolotów pozwalało na wypełnienie zadań. Ruchliwość jednostek izraelskich, dzięki improwizowanym środkom transportowym, dawało im z góry wielką przewagę nad nieruchliwymi oddziałami egipskimi. Żołnierz wykazywał dużą odporność psychiczną i fizyczną na trudy i braki odpoczynku, czego przykładem może być 202 brygada powietrzno-desantowa i 9 brygada piechoty. Wyszkolenie bojowe było zadowalające, ale niektóre nawyki, jak wjeżdżanie piechoty na transporterach lub nawet na samochodach na samo pole ognia lub nocne natarcie przy pełnych światłach pojazdów mogły w walce z innym przeciwnikiem doprowadzić do ciężkich strat.

8. Oddziały egipskie miały o wiele słabsze wyszkolenie, nastawione głównie na obronę. Brakowało załóg czajgowych. Z bro-

74 B. Maczłanka, op. cit., s. 441.

75 Tamże, s. 442.

ni technicznych najlepiej działała artyleria przeciwlotnicza. Podstawowym brakiem, przyczyną nieruchliwości i poczucia niższości wobec ruchliwego przeciwnika było niewystarczające wyposażenie w środki transportowe. Miały je właściwie tylko brygady pancerne i brygady "ruchowe".

9. W odniesieniu do wojsk izraelskich uwidoczniła się również dobra organizacja całej operacji i utrzymanie tajemnicy przygotowań.⁷⁶ Doskonały zmysł organizacyjny dowódców izraelskich przejawiał się już w czasie mobilizacji rezerw. Swoisty system powiadamiania, wykorzystanie cywilnych pojazdów transportowych wraz z ich kierowcami, duża giętkość w praktycznym stosowaniu regulaminowych przepisów i instrukcji podczas organizowania jednostek i planowania działań sprawiły, że już po upływie 48 godzin od momentu rozpoczęcia mobilizacji rezerw, pierwsze jednostki rezerwowe wyruszyły w kierunku frontu w pełnym wyposażeniu i gotowości do działania.

10. Izraelska służba kwatermistrzowska nastawiona na krótką operację, nie była przygotowana do poważniejszego uzupełniania sprzętu i zaopatrzenia, gdyby działania bojowe się przeciągnęły. To samo dotyczyło skompletowania stanów, gdyby straty w ludziach zaczęły obniżać sprawność bojową oddziałów. Ludzi było dość, ale nie było dla nich ekwipunku i sprzętu. To był też ważny powód, aby wszystkimi siłami dążyć do błyskawicznego zakończenia operacji.

11. Wojska izraelskie przy niewielkich stratach własnych⁷⁷ bo wynoszących około 165 zabitych, 800 rannych, kilku wziętych do niewoli, w krótkim czasie opanowały półwysep Synaj, zdobywając wiele sprzętu i uzbrojenia: około 100 czołgów, 100 transporterów, 200 dział polowych różnego kalibru, około 1000 samochodów, 7000 ton amunicji, kilka przewoźnych stacji radiolokacyjnych i dziesiątki ton paliwa.

12. Wojska egipskie⁷⁸ poza sprzętem straciły około 8000 ludzi, w tym około 500 zabitych, 2500 rannych i 5500 wziętych do niewoli. Należy podkreślić, że ilość zabitych poważnie zwiększyła się na skutek dużej ilości ciężko rannych, których Egipcjanie nie ewakuowali z pola walki, zresztą jak i innych rannych, ponieważ w armii egipskiej na półwyspie Synaj nie było właściwie służby medyczno-sanitarnej.

76 "Działania wojenne...", op.cit., s.39.

77 M. Dayan, op.cit., s.227.

78 "Działania wojenne...", op.cit., s.39-40.

III. PRZEŁAMANIE OBRONY PRZEZ WOJSKA IZRAELSKIE W REJONIE
ABU AGEILA, RAFY, JEROZOLIMY I NA WZGÓRZACH GOLAN
W ROKU 1967

A. Zamier i położenie wyjściowe stron walczących w wojnie
1967 roku.

Izrael nie usatysfakcjonowany wynikami wojny w 1956 roku dążył, do spowodowania i rozpoczęcia nowego konfliktu zbrojnego prowadzonego pod jego dyktando.

Izraelski plan wojny był wynikiem wieloletnich przygotowań, w których główną rolę odegrały: wojskowa pomoc Zachodu, izraelski wywiad, doświadczenia z minionych wojen izraelsko-arabskich, doświadczenia z działań amerykańskich wojsk w Wietnamie oraz wnioski z ćwiczeń i manewrów wojsk NATO. Zakładał on błyskawiczną wojnę w celu obalenia postępowych rządów w ZRA i Syrii, a przez to dokonanie zmiany politycznego układu sił na Bliskim Wschodzie i zwiększenie terytorium Izraela kosztem obywateli państw arabskich.

Najlepiej ocenił to szef zarządu operacyjnego izraelskiego Sztabu Generalnego gen. Weitzman w wywiadzie dla TV brytyjskiej mówiąc⁷⁹ "Planowanie rozegrania wojny przez Izrael trwało 10 lat. Plany były ciągle korygowane i uaktualniane zgodnie ze zmieniającą się sytuacją u przeciwników. Plany te przekazywano do wiadomości dowódcom najniższych szczebli. Każdy pilot, każdy dowódca plutonu znał aktualnie o każdej porze doby swoje zadanie jakie ma do wykonania w wypadku wojny".

Wojskowe koła Izraela opracowując plan agresji⁸⁰ i strategiczno-operacyjny zamier przeprowadzenia działań, brały przede wszystkim pod uwagę następujące okoliczności:

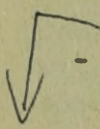
- podobnie jak w poprzednich konfliktach wielkie mocarstwa kapitalistyczne zaangażowane ekonomicznie w tym rejonie świata, nie dopuszczają do długotrwałej i na szerezą skalę wojny, która utrudniałaby lub uniemożliwiała eksploatację ropy naftowej;

79 M.W. "Aspekty polityczne i wojskowe agresji Izraela na państwa arabskie". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 6, 1967, s. 14.

80 E. Wójcik, op.cit., s. 50.

- potencjał ekonomiczny oraz zasoby ludzkie Izraela nie zezwalają na prowadzenie wojny przez dłuższy okres czasu, natomiast położenie geograficzne Izraela jest wybitnie niekorzystne do prowadzenia działań obronnych na własnym terytorium. Dlatego też dowództwo izraelskie przyjęło w swoich założeniach strategiczno-operacyjnych koncepcję ofensywnej⁸¹ wojny błyskawicznej zakładając pokonanie państw arabskich na ich własnym terytorium, kolejnymi, następującymi w różnym czasie, uderzeniami skierowanymi najpierw przeciwko głównemu przeciwnikowi, tj. ZRA, potem przeciwko Jordanii, a następnie Syrii, przy maksymalnym wykorzystaniu czynnika zaskoczenia, celem zniszczenia i obezwładnienia potencjału militarnego tychże państw. Głównym warunkiem powodzenia agresji miało być nie spodziewane i zmasowane uderzenie sił powietrznych na bazujące lotnictwo arabskie, zniszczenie go i uzyskanie przewagi w powietrzu, aby następnie przejść do gwałtownych i zdecydowanych działań wojsk pancernych na wybranych kierunkach uderzenia.

Zamiar operacyjny przewidywał:

-
- użycie większości sił i środków do uderzenia na kilku kierunkach frontu egipskiego z zadaniem opanowania strefy Gazy, odblokowanie zatoki Akaba i rozwinięcia natarcia w głębi półwyspu Synaj, w celu wyjścia na rubież Kanału Sueskiego;
 - pomocniczym zgrupowaniem uderzeniowym wykonanie uderzenia na zachodnią część Jordanii z zadaniem zdobycia jordańskiej części Jerozolimy i opanowanie terytorium na zachód od rzeki Jordan i Morza Martwego;
 - prowadzenie działań wiążących częścią sił na froncie syryjskim z zadaniem załamania ewentualnego natarcia wojsk syryjskich i stworzenia warunków do przejścia do działań zaczepnych, po uzyskaniu powodzenia na pozostałych frontach.

Plan agresji izraelskiej ostatecznie sprecyzowany został w ostatnich tygodniach przed rozpoczęciem wojny⁸² w oparciu o najświeższe dane wywiadu własnego i współpracujących z nim wywiadów głównych państw kapitalistycznych. Należy również zazna-

81 M.W. "Aspekty polityczne...", op.cit., s.14.

82 Tamże, s.15.

czyć, że w planach agresji były też skalkulowane siły zewnętrzne - głównie amerykańskie w postaci VI Floty. Bezpośredni ich udział po stronie Izraela wyrażał się prowadzeniem operacji rozpoznawczych i przeciwdziałania radioelektronicznego /"radioelektroniczny parasol"/. Ponadto z rozkazów jakie otrzymał z Waszyngtonu admirał W. Martin, dowódca VI Floty, oraz z ugrupowania i stanu gotowości tej floty w okresie bezpośrednio poprzedzającym wojnę i w czasie jej trwania wynika, że w przypadku niepowodzenia agresji okręty, samoloty i piechota morska VI Floty najprawdopodobniej pośpieszyłyby na pomoc izraelskiej armii.⁸³

Plany strategiczne państw arabskich⁸⁴ wpływały z aktualnych koncepcji politycznych, które w zasadzie kładły główny nacisk na rozwiązanie konfliktu środkami politycznymi, a w ostateczności, w warunkach wymuszonej wojny, obronno-zaczerpnymi działaniami bojowymi z zadaniem wyczerpania wojsk, zadania im dużych strat i załamania natarcia w celu stworzenia warunków do przeciwnatarcia i przeniesienia działań na terytorium Izraela.

Ten ogólny zamiar był jednak dopiero w początkowym stadium opracowania, uzgadniania i koordynowania między dowództwami poszczególnych państw arabskich wchodzących w skład Zjednoczonego Dowództwa /istniejącego formalnie/, zwłaszcza że siły zbrojne Jordanii zostały podporządkowane temu dowództwu dopiero bezpośrednio przed agresją.

Z tego też względu dowództwa sił zbrojnych poszczególnych państw arabskich nie miały w pełni skonkretyzowanych zadań i planów działań dla swoich wojsk; brak było uzgodnionego współdziałania, nie było zorganizowanych w wystarczającym stopniu sił do prowadzenia działań obronnych.

Odzwierciedleniem planów i zamiarów walki były zgrupowania wyjściowe wojsk obu stron walczących:

I tak, siły zbrojne Izraela zostały rozdzielone na trzy zgrupowania frontowe, a część sił pozostawiono w odwodzie strategicznym.

Zgrupowanie "egipskie", którym dowodził tzw. sztab frontu

83 E. Wójcik, op.cit., s. 51.

84 M.W., op.cit., s. 16.

zachodniego, liczyło około 80-100 tys. żołnierzy i rozporządzało około 11-12 brygadami. W celu ułatwienia dowodzenia tymi brygadami w czasie walki utworzono trzy dowództwa zgrupowań uderzeniowych /w rodzajów sztabów dywizji/ - "Ugdah", którym podporządkowano operacyjnie po kilka brygad.

I tak w skład północnego zgrupowania dowodzonego przez gen. bryg. Izraela Tala wchodziły następujące brygady:⁸⁵

1. 7 BPanc - płk S. Gonena;
2. "M" BPanc - płk M. Avirama;
3. "R": dwa bataliony powietrzno-desantowe z 202 BPD - płk R. Eytana;
4. dywizjon dowodzenia i sztab, jednostka rozpoznawcza, artyleria wsparcia, tyły.

Centralna dywizja dowodzona przez gen. bryg. Awrahaama Yoffe posiadała:

1. "I" BPanc płk I. Shadmi;
2. "X" BPanc
3. dywizjon dowodzenia i sztab.

Południowa dywizja gen. bryg. Ariela Sharona występowała w składzie:

1. "Y" BP
2. "M" BPanc - płk M. Notke;
3. dwa bataliony powietrzno-desantowe;
4. sześć dywizjonów artylerii /155 i 105 mm/;
5. jednostka saperów;
6. grupa dowodzenia i sztab.

Z całej ilości brygad, większość z nich zgrupowano na nadmorskim kierunku operacyjnym, a jedynie dwie brygady na kierunku południowym wychodzącym na El Kuntila.

W celu uzyskania jak największej siły uderzeniowej, główne zgrupowanie nadmorskie w początkowym okresie walki ugrupowano w jednym rzucie z odwodem.

Zgrupowanie "jordańskie" dowodzone przez sztab frontu "Centralnego" liczyło około 35-40 tysięcy żołnierzy. W jego składzie występowało osiem brygad ugrupowanych w jednym rzucie z odwodem w dwóch rejonach wyjściowych. Dowodził nim gen. bryg.

85 E. Luttwak, D. Horowitz, op.cit., s. 237.

David Elezar i zorganizowane ono było z dwóch zgrupowań:⁸⁶

A. północne zgrupowanie "Ugdah" - gen. bryg. Elad Peleda w składzie:

1. BPanc - płk Uwi;
2. BZ - płk Moshe;
3. BP

B. centralne zgrupowanie dowodzone przez gen. bryg. Uzi Narkisę w składzie:

1. Brygada Jerozolimka - płk E. Amitai;
2. BZ - płk Ben Ari;
3. rez. BPD - płk M. Gura;
4. BP - formowana;
5. BP.

Zgrupowanie "syryjskie" podlegające pod sztab frontu "Centralnego" liczyło około 40 tysięcy ludzi i miało w swym składzie cztery brygady zgrupowane w dwóch rzutach.

Były to brygady:

1. BPanc - płk Awrahama Mendlera;
2. 1 BP - płk Y /brygada Golańska/ Klejna;
3. BPanc
4. BZmech

W odwodzie strategicznym /w położeniu wyjściowym/ dowództwo izraelskie pozostawiło około 10-12 brygad /w tym prawdopodobnie trzy pancerne i jedną powietrzno-desantową/ liczących około 100 000 ludzi. W trakcie działań około 5-6 brygad zostało skierowanych na front "egipski, a około 4 na front "jordański".⁸⁷

Natomiast Zjednoczona Republika Arabska⁸⁸ zgrupowała na Synaju około 120 tysięcy żołnierzy pod dowództwem gen. Mohein Mortagui zorganizowanych w 7 dywizji. Dwie dywizje pancerne /4 DPanc i zgrupowanie pancerne gen. Shazli/, cztery dywizje piechoty /2,3,6 i 7 DP/ oraz 20 dywizja palestyńska /w składzie tylko dwóch brygad piechoty/, a także jednostki wsparcia, zaopatrzenia, lotnictwo rozmieszczone w 4 bazach. Siedem tych dywizji posiadało sześć brygad pancernych i pięć grup pancernych w sumie liczących ok. 900 czołgów.

86 Tamże, s.238.

87 M.W., op.cit., s.15.

88 N.Safran, op.cit., s.332.

Dywizje, zgodnie z przyjętą przez dowództwo Egiptu koncepcję prowadzenia działań obronnych "Tarczy i miecza"⁸⁹ /"Sword and Shield Defence"/, zostały ugrupowane w trzech rzutach. Pierwszy rzut w składzie dwóch dywizji, brygady palestyńskiej i dwóch brygad /pancernej i piechoty/ wydzielonych z dywizji trzeciorzutowych /łącznie dziewięć brygad/. Drugi rzut rozmieszczony w centralnej części półwyspu Synaj w składzie: 3 i 6 dywizji piechoty i dywizji pancernej oraz jednej brygady pancernej z dywizji trzeciorzutowej /łącznie osiem brygad/. Trzeci rzut rozmieszczony na rubieży Kanału Sueskiego składał się z dywizji pancernej /bez dwóch brygad/ i dywizji piechoty /bez brygady/. łącznie w trzecim rzucie znajdowały się cztery brygady. Główny wysiłek obrony był skupiony na centralnym kierunku półwyspu Synaj, co świadczy o niedostatecznej pracy wojskowego wywiadu ZRA i słabym poznaniu zamiarów i ugrupowania przeciwnika.

Syria również ugrupowała swoje wojska głęboko, rozmieszczając⁹⁰ w rejonie przygranicznym około czterech brygad /trzy na północy i jedna na południe od jeziora Tyberiadzkiego/, a w drugim rzucie - około trzech brygad, pozostałe w odwodzie w rejonie Damaszku. W pasie przygranicznym na półn od jeziora Tyberiadzkiego rozbudowano na 20 km odcinku dwa pasy obrony pozycyjnej silnie umocnionej gniazdami ogniowymi i okopanymi czołgami.

Jordania zgrupowała na granicy około 4-5 brygad oraz w odwodzie w rejonie Morza Martwego dwie brygady pancerne.⁹¹ W pierwszym okresie działań wezła na tym kierunku do walki brygada iracka.

W ramach przygotowań wojennych, koła polityczno-wojskowe Izraela przy pomocy Zachodu, podejmowały szereg przedsięwzięć zmierzających do ukrycia swoich zamiarów, wprowadzenia w błąd rządów i kół wojskowych państw arabskich, co do własnego potencjału militarnego, możliwości, czasu, miejsca i sposobu ataku. Należy stwierdzić, że dobrze przemyślana akcja propagandowa i dyplomatyczna Izraela oraz wielu państw zachodnich a zwłaszcza

89 E. Luttwak, D. Horowitz, op. cit., s. 235.

90 M. W., op. cit., s. 15.

91 N. Safran, op. cit., s. 359.

USA, wprowadziła do pewnego stopnia w błąd polityków arabskich i zamaskowała rzeczywiste plany agresora.

Dowództwo sił zbrojnych Izraela podjęło również szereg czynności w zakresie maskowania operacyjnego zmierzających do wprowadzenia w błąd Zjednoczonego Dowództwa arabskich sił zbrojnych co do czasu, kierunków i sposobów uderzeń.

W okresie poprzedzającym wybuch konfliktu zbrojnego, lotnictwo izraelskie codziennie o świcie wykonywało demonstracyjne loty⁹² w kierunku granicy ZRA. Po kilkunastominutowych lotach samoloty powracały do baz startowych. Loty te miały na celu: po pierwsze - osłabić czujność sił i środków OPL ZRA, które po kilku dniach przyzwyczaiły się do codziennych lotów "szkoleniowych" o jednej porze i w zasadzie tylko na ten okres siły te znajdowały się w stanie pogotowia. Po drugie - miały zamaskować rzeczywisty kierunek uderzenia lotnictwa izraelskiego, które w czasie agresji niespodziewanie zaatakowało ZRA od strony morza, a nie od strony lądu. Po trzecim - loty miały na celu doprowadzenie do perfekcji techniki startu i przyjmowanie szyków bojowych w powietrzu, rozpoznanie systemu wykrywania i powiadamiania OPL ZRA i sposób przeciwdziałania arabskich sił i środków OPK.

Jednym z przedsięwzięć maskujących termin rozpoczęcia agresji było udzielenie 3 czerwca urlopów dwudniowych około 20% żołnierzom izraelskim. Akcji tej nadano szeroki rozgłos i fakt ten opublikowano w prasie i przekazano przez radio. W rzeczywistości żołnierze udający się na urlop otrzymali tajne polecenie stawienia się do swoich jednostek w następnym dniu /4.06/ do godz. 14.00.

W wyniku tych przedsięwzięć politycznych i wojskowych dowództwu izraelskiemu udało się zaskoczyć państwa arabskie, które nie doceniły sił i możliwości przeciwnika i w pewnym stopniu uległy wpływom propagandy i dezinformacji.

Decydującą rolę w agresji izraelskiej odegrało lotnictwo, które praktycznie już w pierwszym dniu działań przechyliło wynik wojny na korzyść Izraela. W wyniku pierwszych zaskakujących uderzeń i następujących po sobie w ciągu dnia nalotów, państwa

92 Tamże, s. 16.

arabskie straciły w pierwszych dwóch dniach wojny⁹³ 416 samolotów.⁹⁴ Jednocześnie z rozpoczęciem ataków lotniczych, Izrael zastosował w szerokim zakresie zakłócenia radiolokacyjne systemu wykrywania i powiadamiania obrony powietrznej jak i systemów łączności wojsk arabskich. Do zakłóceń zostały użyte środki naziemne oraz zamontowane na samolotach i okrętach w tym amerykański okręt Liberty z najnowocześniejszymi urządzeniami tego typu.

B. Analiza i wnioski z przełamania obrony egipskiej przez wojska izraelskie na kierunku Rafy i Abu Ageila w roku 1967

W pierwszym dniu działań w poniedziałek 5.06 1967 roku w 30 minut po uderzeniu lotnictwa, na froncie egipskim, wkroczyły do walki izraelskie wojska lądowe dowodzone przez gen. Gavish w składzie:⁹⁵ sześć - siedem brygad piechoty, sześć brygad pancernych, dwie grupy pancerne, tj. 650 czołgów i sześć brygad artylerii /po dziewięć baterii/.

Działania na tym froncie na kierunku Rafy przedstawiały się następująco: dowodzone przez gen. Tala Iersela zgrupowanie dywizyjne oraz podporządkowana mu do uderzenia na Gazę jeszcze jedna brygada piechoty otrzymało zadanie zdobycia na kierunku nadmorskim bazy El Arisz.⁹⁶ Zgrupowanie to posiadało pięć batalionów czołgów łącznie 250 czołgów, dwa bataliony zmechanizowane, dwa bataliony powietrzno-desantowe oraz trzy brygady artylerii posiadające łącznie 162 działa. Nasycenie taktyczne wojska izraelskie w pasie 20 km obrony egipskiej uzyskały następujące - licząc na 1 km frontu: 8 dział, 12 czołgów, 0,2 bataliona piechoty. Natomiast siły egipskie ugrupowane zostały w sposób niżej podany:⁹⁷ 20 dywizja palestyńska broniła Gazy i Khan Junis mając

93 ZRA - 309; Syria - 60; Jordania - 29 i Irak - 18. M.W., op. cit., s.8. W czasie pierwszych 6 godzin zniszczono 280 samolotów egipskich na lotniskach, 20 w powietrzu oraz 52 syryjskie i 20 jordańskich w walkach.

94 Y.Allon "Shield of Dawid - the story of Israel's Armed Forces" - Tel Aviv 1970, Weidenfeld and Nicolson, s.256.

95 N.Safran, op.cit., s.337.

96 A.Wolny, op.cit., s.44.

97 E.Luttwak, D.Horowitz, op.cit., s.243.

w każdym z tych miast po brygadzie piechoty. Rafy broniła brygada Gwardii Narodowej natomiast od Rafy do Iiradi rozmieszczone były główne siły 7 dywizji piechoty: 16 brygada zmechanizowana w składzie trzech batalionów zmechanizowanych i batalionu czołgów /18 czołgów T-34/ oraz dywizjon artylerii, 11 brygada piechoty w składzie: dwa bataliony zmotoryzowane, batalion czołgów /21 czołgów IS-III/ i dywizjon artylerii, 49 brygada artylerii posiadająca dwa dywizjony artylerii /36 dział/ oraz 213 dywizyjny batalion czołgów /17 czołgów T-34/.

Brygady te osłaniały ważne skrzyżowanie dróg położone na zachód od Rafy, wyprowadzające do El Arisz i dalej do Kanału Sueskiego oraz do Gazy na północny-wschód i do Abu Ageila - na południe. Od Jiradi do El Arisz rejonu broniła 112 brygada piechoty w składzie: dwa bataliony zmotoryzowane, dwa bataliony czołgów /26 Shermanów/, 57 brygada artylerii /24 działa/ oraz bateria artylerii nadbrzeżnej /8 dział/. W El Arisz stacjonowała brygada Gwardii Narodowej.⁹⁸ Nasycenie taktyczne w 20 km pasie rozbudowanej obrony, licząc na 1 km, wojska egipskie uzyskały następujące: 5 czołgów, 5 dział, 0,75 bataliona piechoty.

Natomiast na wybranym kierunku przełamania obrony pod Rafą, gdzie obrona rozbudowana była w postaci dwóch pozycji opartych o wzgórza ciągnące się w poprzek szosy prowadzącej do El Arisz po 6 km w każdą stronę i gdzie nasyczone one były dużą ilością schronów bojowych, zapór minowych i drutowych stosunek sił był następujący:

Lp.	Wyazczególnienie	Egipt	Izrael	Stosunek sił
1.	bp	8/0,6 na km/	3/0,25 na km/	2,6:1
2.	czołgi	35/3 na 1 km/	150/12 na 1 km/	1:4
3.	artyleria	72/6 na 1 km/	144/12 na 1 km/	1:2

Przedstawię teraz po krótkce przebieg działań. Natarcie wojsk izraelskich było błyskawiczne. Dwie brygady gen.Tala /BP i 7 BPanc/ uderzyły zbieżnie na Khan Junis położone w środku strefy między Gazą a Rafą, celem odcięcia tego występu od Półwysep

98 Tamże, s.243.

Synajskiego i zablokowania miasta Gazy. Zostało ono zdobyte przy ścisłym współdziałaniu lotnictwa, piechoty i czołgów. Następnie jedna brygada piechoty została skierowana do zdobycia Gazy we współdziałaniu z brygadą nacierającą z terytorium Izraela. Uderzenie na Gazę nastąpiło po południu 5,06 i została ona zdobyta po dwóch dniach walki.⁹⁹

Po zdobyciu Khan Junis wojska gen. Tala mogły wykonać główne uderzenie na Rafę, które przeprowadzono na dwóch oddzielnych kierunkach. Przeciwko północnemu węzłowi oporu skierowano 7 brygadę pancerną ppłk Gonena,¹⁰⁰ która rozdzieliła się do ataku na dwa zgrupowania. Pierwsze w sile batalionu czołgów /50 czołgów/ i batalionu piechoty zmechanizowanej uderzało od czoła ściągając na siebie ogień żołnierzy egipskich. W tym czasie drugi batalion czołgów przez wydmy piaszczyste wykonał manewr oskrzydłający oraz atakował pozycje egipskie z prawego skrzydła i od tyłu. Dla przełamania południowego węzła obrony gen. Tal zaangażował 202 brygadę powietrzno-desantową działającą jako piechota zmotoryzowana, wzmocnioną batalionem czołgów. W czasie, kiedy główne siły brygady powietrzno-desantowej atakowały obronę egipską od czoła, batalion czołgów wykonywał manewr na obejście oraz uderzył na brygadę egipską od tyłu, zwalczając głównie jej artylerię i czołgi.

Południowy węzeł oporu został opanowany dopiero w godzinach wieczornych. W międzyczasie 7 brygada pancerna, która uprzednio przełamała obronę egipską po prawej stronie szosy ruszyła do pościgu i z marszu przełamała drugi pas obrony w miejscowości Shaykh Zawid, a następnie pośpieszyła w kierunku wioski Iirardi, gdzie znajdowała się kolejna egipska rubież obrony. Po jej wyminięciu i pokonaniu z marszu rubieży pośredniej 7 brygada pancerna wyszła pod trzeci pas obrony egipskiej w rejonie El Arisz. Walki o tę miejscowość toczyły się całą noc i dopiero nad ranem dnia następnego została ona zdobyta. W ten sposób w ciągu jednej doby nieprzerwanego natarcia dywizja gen. Tala przełamała najsilniejszy główny pas obrony egipskiej oraz stosując manewr na oskrzydlenie i obejście punktów oporu na ko-

99 A.Wolny, op.cit., s.47.

100 E.Luttwak, D.Horowitz, op.cit., s.254.

lejszych rubieżach obronnych, znalazła się pod El Arisz w odległości 64 km od granicy izraelsko-egipskiej niszcząc po drodze większość sił egipskiej 7 dywizji piechoty, nacierając w średnim tempie 3,5 km na godzinę.¹⁰¹

Przełamanie obrony w rejonie Rafy było przeprowadzone zgodnie z wcześniej opracowanym planem wg. pewnego schematu /szkic/, który w skrócie wygląda jak poniżej:¹⁰²

- A. Piechota pod osłoną ognia artylerii i lotnictwa obchodzi ze skrzydła strefę ognia artyleryjskiego przeciwnika i pola minowe, niszczy obrońców w tranzejach, saperzy wykonują przejścia w polach minowych;
- B. Czołgi pokonują pola minowe, wychodzą na skrzydła wykonując główne uderzenie na odwodowe bataliony czołgów przeciwnika /tzw. mały miecz/;
- C. Zasadnicze zgrupowanie pancerne wykonując głębokie obejście wiąże odwodową dywizję pancerną wychodzącą do przeciwuderzenia /tzw. miecz/, prowadząc działania zaczepno-obronne;
- D. Faza końcowa: rozbicie sił drugorzutowych i przejście do pościgu;
- E. Wykorzystanie jednostek powietrzno-desantowych do zwalczania stanowisk ogniowych artylerii.

Analizując sposób działania wojsk izraelskich nie można tutaj mówić o przełamaniu w dosłownym znaczeniu, ponieważ uderzenia frontalne były wykonywane częścią sił w celu przejścia na siebie ognia obrońców, zasadnicze zaś zgrupowania wykorzystując teren, stosując manewr na oskrzydlenie i obejście wychodziły na skrzydła i tyły broniących się wojsk uniemożliwiając im skuteczny opór. Wojska izraelskie na kierunkach uderzeń nie grupowały więcej jak dwa bataliony w I rzucie a ich odcinki przełamania były uzależnione od warunków terenowych i ze względu na rolę jaką miały spełniać były na szerokim froncie ok. 2-3 km.¹⁰³

x

x

x

101 A. Wolny, op.cit., s.48.

102 E. Luttwak, D. Horowitz, op.cit., s.235.

103 Tamże, s.243.

Z działań bojowych w strefie Gazy/Rafy wynikają następujące wnioski:

1. Ponieważ zgrupowanie dywizyjne gen. Tala działało przeciwko wojskom arabskim broniącym się na wąskim skrawku lądu wzdłuż wybrzeża Morza Śródziemnego postanowiono - podobnie jak w 1956 roku - odciąć strefę Gazy od terytorium Egiptu przez uderzenie na Khan Junis. Następnie natarcie toczyło się błyskawicznie na oddzielnych kierunkach. Dwie brygady działały zbieżnie na Gazę leżącą w północnej części strefy oraz główne siły przeciwko Rafie położonej na południowy-zachód.¹⁰⁴
2. Dążąc do szybkiego przełamania obrony egipskiej, uderzenie frontalne wykonywano częścią sił, a pozostałymi stosując manewr oskrzydający atakowano tyły, paraliżując w ten sposób wolę oporu obrońców.¹⁰⁵ W tego typu działaniach bojowych główną rolę odegrały czołgi, dzięki ich szybkości, manewrowości i sile ognia.
3. Wojska izraelskie posiadały bezwzględną przewagę w lotnictwie, w czołgach czterokrotną, artylerii - dwukrotną, jedynie w batalionach piechoty stosunek był korzystny dla Egipcjan i wynosił 2,6 do jednego, co przy lepszym wyszkoleniu i opanowaniu techniki bojowej umożliwiło wojskom izraelskim szybkie pokonanie oporu przeciwnika. I tak w ciągu 20 godzin osiągnięto El Ariez w odległości 64 km od granicy, co daje średnie tempo 3,2 km/godzinę.
4. Działania zaczepne trwały nieprzerwanie zarówno w dzień jak i w nocy. Chodziło o to, aby w pełni wykorzystać uzyskane powodzenie. Dlatego też z marszu przełamywano kolejne rubieże, starając się nie dać czasu przeciwnikowi na ich obsadzenie wojskami.

x

x

x

104 A.Wolny, op.cit.,s.50.

105 E.Luttwak, D.Horowitz, op.cit.,s.235.

Przedstawię teraz działania zaczepne wojsk izraelskich w celu zdobycia ufortyfikowanej miejscowości Abu Ageila, które stanowią przykład ścisłego współdziałania różnych rodzajów wojsk w warunkach nocnych.

Abu Ageila leży 24 km¹⁰⁶ od granicy izraelskiej na ważnym szlaku pustynnym. Stąd też drogi rozchodzą się na północ do El Ariez i na południe do Kuseejma. Począwszy od 1956 r. wokół tego skrzyżowania dróg Egipcjanie zbudowali obronę składającą się w trzech pozycji ciągnących się w prawo i w lewo od drogi biegnącej na zachód. Od strony północnej pozycje te oparte były o wydmy piaszczyste trudne do pokonania dla pojazdów mechanicznych, a od południa o masyw górski. Wokół tych pozycji znajdowało się 5 ubezpieczeń bojowych w sile do batalionu piechoty, pola minowe i zapory. Ufortyfikowany ośrodek miał kształt prostokąta o wymiarach 9 na 8 km. Broniła tego węzła czterobatalionowa 12 brygada¹⁰⁷ z 2 dywizji piechoty wsparta dwoma batalionami czołgów¹⁰⁸ /66 czołgów T-34/, 22 działami samobieżnymi SU-100 oraz pięcioma dywizjonami artylerii 122 mm /70 dział/, kilkoma jednostkami przeciwpancernymi i moździerzami 120 mm. Wojska egipskie uzyskały następujące nasycenie taktyczne 1 km linii obronnej: 9,8 czołgów, 7 dział, 0,4 bataliona piechoty.

Do zdobycia Abu Ageila została wyznaczona dywizja gen. A. Sharona,¹⁰⁹ łącznie dwa bataliony czołgów, sześć batalionów piechoty i dwie brygady artylerii, tj. 100 czołgów i 144 działa; 11 czołgów, 19 dział i 0,6 bataliona piechoty na kilometr frontu.

Stosunek sił przedstawiał się następująco:

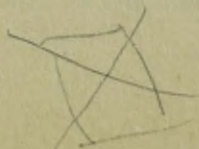
Lp.	Wyszczególnienie	Egipt	Izrael	Stosunek sił
1.	bp	4	6	1:1,5
2.	czołgi	88	100	1:1,1
3.	artyleria	70	144	1:2

106 A.Woźny, op.cit., s.51.

107 B.Masziłanka, op.cit., s.474.

108 E.Luttwak, D.Horowitz, op.cit., s.245.

109 N.Safran, op.cit., s.337.

Wynika z tego, że wojska izraelskie w czołgach i artylerii uzyskały przewagę dwukrotną oraz wyjątkowo niszczącą w ilości batalionów piechoty.

Scharakteryzuje teraz działania bojowe na kierunku Abu Ageila. Czołowe elementy grupy południowej gen. Sharona przekroczyły granicę 5.06 około godziny 9.00 i po walkach z wysuniętymi oddziałami 2 dywizji piechoty podeszły około 15.00¹¹⁰ na odległość kilku km od Abu Ageila. Podciągnięto artylerię - dwie brygady, która się wstrzelała oraz brygadę pancerną i piechoty. Do godz. 22.45 zostały zakończone przygotowania do natarcia m.in. wykonano przejścia w polach minowych na kierunkach głównych uderzeń. Rozpoczęło się wówczas 30 minutowe artyleryjskie przygotowanie ataku, w czasie którego na pozycje egipskie spadło 6 tysięcy pocisków.¹¹¹

Pod osłoną ciemności śmigłowce izraelskie przewiozły dwie kompanie¹¹² komandosów na tyły obrony egipskiej z zadaniem zniszczenia stanowisk ogniowych artylerii. O 23.15 rozpoczęło się natarcie. Początkowo uderzyła tylko piechota oskrzydłając z prawej strony przez trudne do przejścia wydmy sypkiego piasku. Powyższa brygada piechoty podzieliła się na trzy bataliony piechoty,¹¹³ każdy z nich nacierając z kierunku północnego związał jedną pozycję obrony egipskiej. W tym czasie batalion czołgów wykonał szeroki manewr oskrzydłający i uderzył z zachodu na tyły przeciwnika, pomagając komandosom w szybszym zniszczeniu artylerii egipskiej.

Z kierunku południowego nie nacierano na Abu Ageila, ze względu na trudny teren pustynno-skalisty a jedynie blokowano siły egipskie batalionem piechoty zmotoryzowanej /podobną funkcję spełniał batalion czołgów na północy/.

Kiedy około 1.00 6.06 piechota pokonująca obronę egipską w transejach przekroczyła drogę biegnącą przez Abu Ageila na zachód, drugi batalion czołgów uderzył, od czoła wzdłuż tej drogi przez ugrupowanie nacierającej piechoty. Zewnętrzzną obronę i umocnienia egipskie pokonano do świtu, tj. do 3.00, gdy rozwidniało się, czołgi izraelskie rozpoczęły walkę z egipskimi pojazdami pancernymi /mały miecz/¹¹⁴ które zostały zniszczone

110 A. Wolny, op. cit., s. 52.

111 N. Safran, op. cit., s. 343.

112 B. Maszlanka, op. cit., s. 475.

113 A. Wolny, op. cit., s. 52.

114 E. Luttwak, D. Horowitz, op. cit., s. 254.

do godziny 6.30.

Godzinę wcześniej, a więc w toku powyższej bitwy pancерnej, drogą przez Abu Ageila, ostrzeliwaną przez resztki garnizonu egipskiego z dużą szybkością przejechały główne siły dywizji gen. Yoffe¹¹⁵ dla połączenia się z brygadą pancerną płk J. Shadmi, blokującą komunikację na zachód i północny zachód od miejsca powyższej bitwy /w Bir Lafhan/.

W ciągu 20 godzin po opanowaniu Abu Ageila i zniszczeniu około 2/3 sił egipskiej 2 dywizji piechoty, zgrupowanie gen. Sharona przełamało obronę przeciwnika i otworzyło sobie drogę do działań manewrowych w centralnej części Półwyspu Synajskiego. Natomiast same walki o przełamanie obrony w Abu Ageila trwały 6 godzin, co daje średnie tempo natarcia 1,3 km na godzinę.

Przełamanie zostało zorganizowane według schematu wcześniej zastosowanego w walkach o Rafę z dodatkowym elementem desantu taktycznego.

Z przebiegu bitwy o zdobycie Abu Ageila nasuwają się następujące wnioski:

1. Natarcie na tę miejscowość wykonane było siłami całej dywizji gen. Sharona i miało charakter uderzenia z trzech kierunków: z północy, wschodu i zachodu. W ramach tego natarcia jednostki pancerne wykonywały zasadnicze uderzenie od czoła i od tyłu, które jednak poprzedzone było działaniem piechoty rolującej obronę przeciwnika wzdłuż transzei.
2. W celu zaskoczenia przeciwnika natarcie odbywało się w nocy. Ciemności utrudniały broniącym się jak i nacierającym wojskom obserwację przedpola i ograniczały skuteczność ognia. Z drugiej strony noc maskowała przesunięcie i ugrupowanie nacierających wojsk i uzyskane tempo natarcia 1,3 km na godzinę należy uznać w tych warunkach za dobre.
3. Działania bojowe w rejonie Abu Ageila charakteryzują się ścisłym współdziałaniem spadochroniarzy i czołgistów¹¹⁶ w niszczeniu artylerii egipskiej oraz dwóch sąsiednich dywizji, gdyż działanie brygady pancерnej płk I. Shadmi uniemożliwiło wyjście przeciwuderzenia sił pancernych egipskich dę-

115 N. Safran, op. cit., s. 343

116 A. Wolny, op. cit., s. 53.

zających do udzielenia pomocy obrońcom Abu Ageila i wg gen. Sharona natarcie na tę miejscowość było najbardziej skomplikowaną operacją wykonaną w tej wojnie przez armię izraelską.

4. Wojska izraelskie zapewniły sobie dwukrotną przewagę ogólną w artylerii i czołgach oraz nieznacznie w batalionach piechoty, która została spotęgowana zdecydowanym działaniem, manewrem oraz zniszczeniem artylerii egipskiej, a także zmasowaniem sił i środków na kierunku północnym, najbardziej dogodnym do natarcia.

C. Przełamanie obrony syryjskiej na wzgórzach Golan

Działania bojowe wojsk izraelskich na 64 km pograniczu z Syrią toczyły się w zupełnie odmiennych warunkach terenowych niż na Półwyspie Synajskim,¹¹⁷ gdzie przeważała pustynia i teren równinny, bowiem południowe obozary Syrii są górzyste z małą ilością dróg, silnie ufortyfikowane oraz dogodniejsze do obrony niż do natarcia. Przygraniczna część Izraela jest nizinna, o charakterze rolniczym i gęsto zaludniona, syryjska jest wyższa, gdyż wznoszą się tam góry Antyliban, których zachodnia część nazywa się Wzgórzami Golan.

Wysoko wśród szczytów biegnie międzynarodowa szosa łącząca stolice trzech krajów: Jordanii, Syrii i Libanu, stąd też droga ta miała ważne znaczenie wojskowe.

Przez wiele lat, począwszy od 1956 roku Syryjczycy rozbudowywali system obronny na Wzgórzach Golan osłaniający tę ważną szosę oraz transarabicki rurociąg naftowy, biegnący z zatoki Perskiej do portów libańskich, Morza Śródziemnego. W ciągu 19 lat przekształcili te wzgórza w silnie ufortyfikowaną obronę w postaci trzech pozycji, składającą się z wielu punktów oporu, posiadających wielowarstwowy system ognia.

Jeden z takich punktów oporu znajdował się w wiosce Tel Fakher¹¹⁸ w odległości 3 km od granicy izraelskiej, rozbudowany na dwóch wzgórzach w kształcie garbu wielbłąda. Obrona zorganizowana była w bunkrach wykutych w skale, powiązanych ze sobą siecią tuneli, transzej i osłoniętych zaporami oraz polami minowymi.

117 W. Wolny, op. cit., s. 64.

118 N. Safran, op. cit., s. 372.

W obronie na Wzgórzach Golan Syryjczycy rozwinęli większość swych sił zbrojnych¹¹⁹ - siedem brygad z dziewięciu posiadanych. W pierwszym rzucie znajdowały się cztery brygady piechoty, każda wzmocniona batalionem czołgów T-34 /45 wozów/ lub dywizjonem dział pancernych SU-100 /18 pojazdów/. W sumie wojska te dysponowały /na pierwszej linii/ dwunastoma batalionami piechoty, 265 działami dużych kalibrów, 200 działami przeciwlotniczymi i około 160 czołgami, przez co osiągnięto nasycenie taktyczne na 1 km frontu: 0,5 bataliona piechoty, 2,4 czołgu, 4 działa polowe.

W drugim rzucie, w rejonie Kunejtry skoncentrowane były trzy brygady /BPanc, BZmot i BP/, natomiast w odwodzie w okolicy Damaszku i Homs znajdowały się dalsze dwie brygady /BZmot i BP/.

Ponieważ już 7.06.67 r. wiadomo było, że wojska egipskie i jordańskie zostaną rozbite, naczelne dowództwo izraelskie poleciło gen. D.Elazarowi,¹²⁰ aby przygotował ofensywę w celu zdobycia syryjskich Wzgórz Golan do wysokości działu wodnego i szosy przebiegającej przez miejscowości: Banias, Kuneitra, Butmiam i Samakh oraz wyznaczono do tego celu siły: osiem batalionów czołgów, trzynaście batalionów piechoty, tj. 400 czołgów i 126 działa. Daje to nasycenie: 0,2 bataliona piechoty; 6,1 czołgów; 1,9 działa polowego na kilometr frontu. Stosunek sił, nie uwzględniając wojsk drugorzutowych uzyskano następujący:

Lp.	Wyszczególnienie	Syria	Izrael	Stosunek sił
1.	bataliony piechoty	12	13	1:1,1
2.	czołgi i działa panc.	160	400	1:1,5
3.	artyleria polowa	265	126	2,1:1

Wynika z niego, że ogólnie obrońcy zapewnili sobie dwukrotną przewagę w artylerii, znacznie byli słabsi w czołgach i co gorsze wojska izraelskie dysponowały dodatkowym atutem - bezwzględną przewagą w powietrzu.

119 N.Safran, op.cit., s.372.

120 A.Wolny, op.cit., s.55.

Przejdę teraz do przedstawięcia przebiegu działań:
W czwartek 8.06 lotnictwo izraelskie nie było już potrzebne na Synaju, wobec tego skierowano je na Wzgórza Golan dla znieszczenia obrony plot. Ponieważ Syryjczycy nie posiadali pozycji ubezpieczeń bojowych pozwoliło to piechocie izraelskiej pod osłoną lotnictwa podejść bezpośrednio do bunkrów. Atak nastąpił o 11.30 9 czerwca w północnej części frontu syryjskiego na 5 kierunkach, trzy z nich miały charakter dezinformacyjny, celem wprowadzenia przeciwnika w błąd odnośnie zasadniczego uderzenia.¹²¹ Na głównym kierunku nacierała brygada pancerna płk A. Mendlera,¹²² która granicę Syrii przekroczyła w Kfar-Szololi jej zasadniczym zadaniem było opanowanie ufortyfikowanej wioseci Zaura leżącej 5 km od granicy, przy głównej szosie do Kuneitry oraz osłona prawego skrzydła wojsk działających w północnej części frontu syryjskiego. Zaura została zdobyta o 16.00, a więc po 4,5 godzinach natarcia w średnim tempie 1100 metrów na godzinę.

Lewym sąsiadem była Golańska brygada piechoty dowodzona przez płk. Klejną, która weszła batalionem czołgów /40 wozów/ atakowała najbardziej atromy i silnie broniony węzeł oporu w wiosce Tel Fakher, stanowiący klucz do Wzgórz Golan. Walki o jej zdobycie trwały 7 godzin i kosztowały bez mała życie całego batalionu żołnierzy, który ją zdobywał. Kolejny batalion piechoty z brygady Golańskiej nacierał w kierunku wiosek Surj Babil i Tel Aziziyat.¹²³ O godzinie 24.00 9.06 oddziały brygady osiągnęły drogę z Bejrutu do Kuneitry oraz stworzyły warunki do wejścia kolejnych brygad pancernych do walki w dniu następnym. W tym czasie trzeci batalion piechoty z Golańskiej brygady przełamał obronę syryjską 32 km na południe od głównych sił brygady i zdobył umocnioną wioskę Urfiyye położoną 8 km od granicy, osłaniając stamtąd podstawy wyjściowe dla brygady pancernej płk Uwi.

Rano, 10 czerwca, po silnym artyleryjskim i lotniczym przygotowaniu ataku izraelskie wojska pancerne weszły do walki na kierunkach włamań. Na kierunku natarcia głównych sił Golańskiej brygady weszła w wyłom brygada pancerna płk Moshe,¹²⁴ na środkowym odcinku frontu syryjskiego na północ od jeziora Tyberiadzkiego nacierała brygada pancerna płk. Uwi, działając w dwóch

121 A. Wolny, op. cit., s. 56.

122 N. Safran, op. cit., s. 376-378.

123 A. Wolny, op. cit., s. 57.

124 N. Safran, op. cit., s. 379.

kolumnach, natomiast trzecie natarcie w kierunku Kuneitry wykonywało zgrupowanie dywizyjne gen. Peleda składające się z dwóch brygad /BP i BPD/. Wojska te uderzyły z południowego zachodu wzdłuż szosy i miejscowości Samakh, położonej na południowym skraju jeziora Tyberiadzkiego w kierunku na m. Rafid, działając na połączenie z taktycznymi desantami śmigłowcowymi w sile batalionu powietrzno-desantowego.

W sumie więc w kierunku Kuneitry szły trzy zbieżne uderzenia izraelskie wykonywane wzdłuż dostępnych dróg, wychodzące z północnego zachodu, zachodu i południowego zachodu, wykonywane siłami trzech brygad pancernych, dwóch brygad piechoty i jednej brygady powietrzno-desantowej, działającej jako piechota zmotoryzowana. W ciągu dwu dni walki żołnierze izraelcy wniknęli się na 32 km¹²⁵ w głąb Syrii, uzyskując średnie tempo 16 km na dobę. Biorąc pod uwagę fakt, że działania bojowe toczyły się w terenie górzystym oraz że natarcie organizowane było na silnie przygotowaną obronę syryjską, należy uznać, że było to wysokie tempo.

Z powyższych działań nasuwają się wnioski:

1. Przełamanie obrony syryjskiej przez wojska izraelskie było w terenie górzystym, charakteryzującym się małą ilością dróg. Przełamano silnie przygotowaną obronę rozbudowaną przez Syryjczyków w ciągu 19 lat, opartą o umocnione miejscowości i wzgórza. Nie było tam ciągłej obrony w systemie tranzej, ponieważ nie pozwalał na to teren górski, lecz miała ona charakter punktów oporu z elementami fortyfikacji stałych. Dlatego też natarcie odbywało się na poszczególnych kierunkach przeważnie wzdłuż ścieżek górskich i łagodniejszych stoków, którymi mogły poruszać się pojazdy pancerne.
2. Głównym celem ofensywy izraelskiej było opanowanie dominujących nad północną częścią terytorium Izraela Wzgórz Golan i przecięcie międzynarodowej szosy biegnącej przez te wzgórza. Dlatego też na decydującym a zarazem najkrótszym kierunku do osiągnięcia tych obiektów użyto brygady pancernej, która maszerując ścieżkami górskimi miała wniknąć na 5 km w głąb Syrii, zdobyć dwie umocnione wioski i w zadaniu dnia uchwycić

125 A. Wolny, op. cit., s. 59-60.

Handwritten notes in a box on the right margin:
1.
8
9
10
[]
1
2
3

10 km odcinek szosy. Na innych, równie ważnych kierunkach, lecz bardziej oddalonych od wskazanych celów operacji użyto brygad piechoty, których zadaniem było przełamanie przygranicznej obrony syryjskiej i wdarcie się w nią na głębokość od 4-8 km w zależności od urzutowania pozycji obronnych i tak np. brygada "Golani"¹²⁶ nacierała w pasie 32 km batalionami na trzech oddzielnych kierunkach w średnim tempie 660 m/godz. W następnym dniu z opanowanych rubieży weszły brygady pancerne w celu rozwinięcia powodzenia piechoty i zbliżnymi uderzeniami zdobycia Kuneitry. Uzyskano średnie tempo natarcia 16 km na dobę, co uwzględniając warunki działań, należy uznać za wysokie.

3. Brygady piechoty nacierające w górach wzmacniane były przeciętnie dodatkowo kompanią czołgów, trałami i buldożerami, które działając w przodzie torowały drogę piechocie i wspierały jej walkę. Organizowano i wysyłano również oddziały wydzielone.¹²⁷
4. Dwudniowe bombardowania umocnień syryjskich osłoniło przegrupowujące się wojska izraelskie i zabezpieczyło ich podejście do zasadniczej rubieży obronnej ze względu na to, że Syryjczycy nie rozbudowali pozycji przedniej, czy też ubezpieczeń bojowych.

D. Przełamanie obrony jordańskiej przez wojska izraelskie na kierunku Jerozolimy¹²⁸

Terytorium jordańskie położone na zachodnim brzegu rzeki Jordan ma kształt dużej litery B.¹²⁹ W odróżnieniu od Synaju obszar ten jest gęsto zaludniony, a szczególnie wzdłuż dróg, jednej biegnącej z północy na południe z Jeninu do Hebronu, drugiej z zachodu na wschód z Latrum przez Jerozolimę do Jerycha. Powyższy teren jest również górzysty, bowiem na całym 100 km odcinku Cisjordanii na zachód od rzeki Jordan rozciągają się góry o zboczach opadających w kierunku zachodnim i bardzo urwi-

126 N.Safran, op.cit., s.379.

127 A.Wolny, op.cit., s.60.

128 Jerozolima była na podstawie zawieszenia broni w 1948 roku podzielona pomiędzy Izrael i Jordanię. Zachodnia część, czyli Nowe Miasto należało do Izraela, wschodnia część, czyli Stare Miasto obejmujące święte miejsca żydowskie, chrześcijańskie i muzułmańskie przyłączono do Jordanii. Obie części rozdzielą wąska strefa neutralna. Zdobycie Jerozolimy miało dla obu stron ogromne znaczenie natury emocjonalnej i prestiżowej. B.Maszlanka, op.cit., s.477.

129 A.Wolny, op.cit., s.61.

cie na wschód. Szerokość tego łańcucha górskiego wynosi 15 km.

Jordania rozwinęła tutaj dziewięć brygad spośród jedenastu posiadanych.¹³⁰ W rejonie Jenin, Tulker, Kabutiya - trzy brygady piechoty, dalej na południe w Latrum jedna brygada piechoty oraz batalion egipski, w Jerozolimie - dwie brygady piechoty i w Hebron - jedna brygada piechoty. Siły te stanowiły I rzut - łącznie siedem brygad, tj. dwadzieścia jeden batalionów piechoty, około 100 czołgów i 130 dział polowych. Przez co uzyskali nasycenie na 1 km frontu: 1 batalion piechoty, 0,5 czołgu i 0,6 działa. W drugim rzucie znajdowały się: trzy brygady pancerne, w tym jedna iracka oraz brygada piechoty.

Na front jordański dowództwo izraelskie skierowało siły w postaci jednej brygady pancernej, dwóch zmechanizowanych, czterech piechoty i jednej powietrzno-desantowej, łącznie sześćnaście batalionów piechoty, 200 czołgów i 144 działa polowe, co daje nasycenie na km frontu: 0,8 batalionu piechoty, 1 czołg, 0,7 działa.

Stosunek sił stron walczących przedstawiony jest poniżej:

Lp.	Wyszczególnienie	Jordania	Izrael	Stosunek sił
1.	bataliony piechoty	21	16	1,3:1
2.	czołgi	100	200	1:2
3.	artyleria	130	144	1:1,1
w walkach o Jerozolimę				
1.	bataliony piechoty	6	6	1:1
2.	czołgi	20	100	1:5
3.	artyleria	36	54	1:1,5

Ofensywa wojsk izraelskich na froncie jordańskim rozpoczęła się późnym popołudniem 5 czerwca 1967 roku¹³² serią jednocześnie ataków na północną i południową część występu włącznie z Jerozolimą. W północnej części wojska izraelskie uderzały na trzech kierunkach w pasie 16 km. Prawe i lewe uderzenie miało charakter pomocniczy, natomiast w centrum uderzyła brygada zmechanizowana płk Moshe,¹³³ która po włamaniu się na 8 km w głąb

130 N. Safran, op. cit., s. 358.

131 Tamże, s. 359.

132 A. Wolny, op. cit., s. 62.

133 N. Safran, op. cit., s.

terytorium jordańskiego w średnim tempie 1,5 km na godzinę, wieczorem podeszła pod Jenin, gdzie zwlezała się w walce w mieście i po jego zdobyciu z odwodami jordańskimi. Nastąpiła konieczność wprowadzenia wcześniejszego o 6.06.67 rano brygady pancernej płk. Uwi, która rozbiła czołgi jordańskie uderzeniem z tyłu.

Na południową część wybrzeżenia jordańskiego Izraelczycy uderzyli o godzinie 16.00 5 czerwca po 30 minutowym lotniczo-artyleryjskim przygotowaniu ataku. Jako pierwsza wezła do walki brygada pancerna pod dowództwem płk. Ben Ari,¹³⁴ która nacierała w pasie szerokości 8 km na trzech kierunkach, wzdłuż krętych i stromych dróg górskich biegnących w stronę miasta Ramallah. Do godziny 3.00 5.06 brygada przełamała obronę jordańską i jej bataliony czołgów wyostały się na linię grzbietów dominujących nad Jerozolimą i Ramallah.

Wykorzystując ten sukces wprowadzono do walki rez. brygadę powietrzno-desantową¹³⁵ działającą jako piechota zmotoryzowana. Zadanie tej brygady polegało na zdobyciu góry Scopus dominującej nad Jerozolimą, góry Oliwnej i drogi prowadzącej do rzeki Jordan oraz openowaniu Starego Miasta w wyniku uderzenia od wachodu. Po południu 6 czerwca góra Scopus została zdobyta zbieżnym uderzeniem batalionu czołgów i brygady powietrzno-desantowej. Rano 7 czerwca o godzinie 9.30 z południowej części miasta przeszła do natarcia izraelska, "Jerozolimka" brygada piechoty dowodzona przez płk. Eliezara Amitai. Wojska te nacierały na południowy-wschód w trzech równoległych kierunkach. Jednym batalionem uderzono na wachód na Stare Miasto na pomoc spadochroniarzom, którzy po zdobyciu góry Scopus nacierali od wschodu i od północy na tę dzielnicę Jerozolimy.

W wyniku zbieżnego natarcia z czterech stron obrona Starego Miasta musiała skapitulować.

W ciągu 50 godzin działań zaczepnych na froncie jordańskim, wojska izraelskie zadały duże straty dziesięciu brygadom jordańskim oraz zdobyły strategicznie ważne wybrzeżenie jordańskie.

Bezpośrednio o zdobycie Jerozolimy, bronionej przez dwie brygady piechoty, wzięły udział trzy brygady: pancerna, piechoty

134 M. Safran, op. cit., s. 365.

135 A. Wolny, op. cit., s. 66.

i powietrzno-desantowa. Przy czym stosunek sił¹³⁶ przedstawiał się następująco: w batalionach piechoty 1:1; w artylerii 1,4:1 dla wojsk izraelskich, które ponadto zapewniło sobie druzgocącą przewagę w czołgach.

Z powyższych działań na froncie jordańskim na kierunku Jerozolimy nasuwają się następujące wnioski:

1. Wojska izraelskie nacierające od zachodu na Jerozolimę i Ramallah, na tym kierunku wykonywały cztery uderzenia, z których tylko na jednym użyte były siły główne, podczas gdy pozostałe miały charakter pomocniczy, bowiem zaangażowano w nich drugorzędne wojska, których zadaniem było odciągnięcie oddziałów jordańskich z kierunków, gdzie brygada pancerna wykonywała zasadnicze zadanie w pasie 8 km. W dniu następnym, w wyłom dokonany przez brygadę pancerną wprowadzono siły powietrzno-desantowe jako piechotę zmotoryzowaną celem rozwinięcia powodzenia w terenie, który uzasadniał konieczność działania piechoty /góry: Scopus i Oliwna/.
2. Szturm Jerozolimy odbywał się w dzień i w nocy /nie całe dnię doby/. Przed rozpoczęciem natarcia silnie bombardowano miasto. W pierwszej kolejności dążono, aby przy pomocy piechoty i czołgów zdobyć wszystkie dominujące punkty terenowe m.in. górę Scopus i Oliwna, a potem atakować centrum Jerozolimy leżące w dole. Na poszczególne dzielnice uderzano przynajmniej z dwóch stron, a w wypadku natarcia na Stare Miasto, aż z czterech kierunków.
3. Ogólnie do zdobycia Jerozolimy zaangażowano siły trzech różnych brygad, które na poszczególnych kierunkach działały batalionami wzmocnionymi czołgami i przy bezpośrednim wsparciu artylerii i lotnictwa. Przy czym, wojska izraelskie zapewniły sobie druzgocącą przewagę w czołgach i lotnictwie, co zdecydowało o sukcesie.

E. Wnioski wynikające z prowadzonych działań w roku 1967 - na froncie egipskim, syryjskim i jordańskim

Wojakowi teoretycy zachodni oceniając przebieg i wyniki wojny bliskowschodniej wyciągają z niej szereg wniosków, które eprowadzają się generalnie rzecz biorąc do jednego ogólnego

136 Tamże, s.69-70.

stwierdzenia, że obecnie istnieje możliwość osiągnięcia określonych celów politycznych w wojnie ograniczonej, pod warunkiem, że zostanie ona przeprowadzona błyskawicznie. Teoretycy si twierdzą, że w sytuacji "równowagi atomowej" wielkie mocarstwa nie chcą ryzykować wojny powszechnej początkowo nie angażują się w konflikt /z wyjątkiem interwencji politycznej/, a kiedy zdecydują się ingerować zbrojnie, stroma uderzająca odnieść zamierzono sukcesy i wychodząc z pozycji silniejszego, postawi cały świat przed faktem dokonanym.¹³⁷

Wojna izraelsko-arabska ze względu na krótkotrwałość jej przebieg i raczej jednostronne działanie, nie dostarczyła zbyt wielu bogatych doświadczeń z zakresu taktyki walki, metod i sposobów użycia rodzajów wojsk, ale ze względu na swój charakter, specyfikę i wyniki końcowe nasuwa wiele refleksji i wniosków w dziedzinie takich problemów, jak przygotowanie kraju i sił zbrojnych do wojny, zabezpieczenie gotowości bojowej i zdolności do odparcia pierwszego uderzenia oraz innych zagadnień strategicznych i operacyjnych, mających szczególne znaczenie w początkowym okresie wojny, w tym również niektórych zagadnień taktycznych, dotyczących działań bojowych w pierwszych dniach konfliktu, jak np. przełamanie.

1. Wojna izraelsko-arabska wykazała, jak olbrzymie znaczenie ma odpowiednie przygotowanie państwa i jego sił zbrojnych do obrony i odparcia ewentualnej agresji. Każde niedopatrzenie i każdy błąd w momencie wybuchu wojny nie mogą być naprawione i w sposób zdecydowany mogą wpłynąć na przebieg i wyniki dalszych działań.
2. Z doświadczeń wojny bliskowschodniej wynika, że niezmiernie ważną rolę i znaczenie w realizacji powyższych zadań odgrywają organy wywiadu i rozpoznania wojskowego. Ich działalność powinna doprowadzić do poznania w szczególności potencjału militarnego przeciwnika, jego planów i zamiarów, wykrycie na czas jego przygotowań wojennych, aby można było podjąć odpowiednie przedsięwzięcia obronne. Organy wywiadu powinny potrafić odróżnić przedsięwzięcia propagandowe, dezinformacyjne i maskujące od działań rzeczywistych. Izrael osiągnął sukces

137 M.W. "Agresja Izraela na państwa arabskie - czerwiec 1967".
Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 2, 1968, s. 26-29.

militarny, ponieważ odpowiednio przygotował swoje wojska i opracował plany operacyjne w oparciu o dokładną i szczegółową znajomość przeciwnika. Ponadto kierownictwo polityczne i wojskowe Izraela potrafiło oślabić czujność państw arabskich przez odpowiednie maskowanie polityczne, które odwróciło uwagę tych państw od przygotowań do agresji.

3. Agresja izraelska wykazała, że nawet w obecnym okresie, gdy współczesne siły zbrojne rozporządzają nowoczesnym sprzętem technicznym i radioelektronicznymi systemami wykrywania, możliwe jest osiągnięcie przez stronę atakującą w momencie rozpoczęcia wojny w sprzyjających do tego warunkach sukcesu operacyjno-taktycznego.¹³⁸

Doświadczenia wojny wykazały również, że utrzymanie przez dłuższy czas pełnej gotowości bojowej jest bardzo trudne i wymaga ścisłej kontroli i zabezpieczenia, ponieważ w miarę upływu czasu następuje zmęczenie i zubożenie żołnierzy, a czujność i gotowość bojowa wojsk automatycznie słabnie.

Wojska egipskie postawione w stan alarmu bojowego w pierwszej połowie maja początkowo przejawiały wysoką czujność i gotowość do podjęcia natychmiastowej walki. W miarę upływu czasu gotowość bojowa zanikała, zaś w dniach poprzedzających i w okresie rozpoczęcia agresji pogotowie bojowe prawie zanikło, a tok służby w jednostkach niewiele się różnił od okresu szkoleniowego w normalnych warunkach pokojowych, brak było zorganizowanej stałej służby dyżurów i pogotowia. Trzymanie przez dłuższy czas w pogotowiu całości sił szybko doprowadziło do fizycznego wyczerpania, zmęczenia i obniżenia gotowości bojowej.

4. Z problemem zaszkodzenia wiąże się ściśle problem pierwszego uderzenia.¹³⁹ Podczas agresji izraelskiej skutki i wyniki pierwszego uderzenia w decydującym stopniu wpłynęły na przebieg i wyniki całej kampanii, gdyż doprowadziły do wyeliminowania z walki zasadniczych i najbardziej groźnych dla Izraela sił przeciwnika, a mianowicie sił powietrznych.
5. Wojna izraelsko-arabska udowodniła, jak duże znaczenie we współczesnych warunkach polu walki ma panowanie w powietrzu. Umożliwiła ona prawie całkowitą swobodę działań własnym siłom lądowym, paraliżuje działania wojsk przeciwnika, ogranicza do minimum ich

138 Tamże, s. 27.

139 Tamże, s. 27.

możliwość ruchu i manewru oraz dowozu środków zaopatrzenia, umożliwia prowadzenie ciągłego rozpoznania i wykrycia na czas jego przedsięwzięć i zamierzeń.

6. W warunkach współczesnych, gdy wojska są nasycone różnorodnym i skomplikowanym sprzętem bojowym, jeszcze większe znaczenie aniżeli w przeszłości, ma dobre wykształcenie i przygotowanie żołnierzy do prowadzenia działań bojowych. Najbardziej nowoczesne i doskonałe wzory sprzętu i uzbrojenia stają się martwym i bezużytecznym przedmiotem w rękach takich żołnierzy, którzy nie potrafią się nim posługiwać. Dowodem słuszności tego stwierdzenia jest niedostateczne wykształcenie wojsk arabskich. Wojska izraelskie w wyniku intensywnego szkolenia, ciągłych alarmów i ćwiczeń doskonale opanowały swoją broń i potrafiły maksymalnie wykorzystać jej właściwości bojowe. Z wypowiedzi gen. Weitzmana¹⁴⁰ wynika, że piloci izraelscy mieli w ciągu roku największą liczbę godzin nalotu w stosunku do jakiegokolwiek lotnictwa na świecie. Izraelskie wojska lądowe opanowały również taktykę działań i dlatego mogły prowadzić walkę w różnych warunkach i sytuacjach pola walki, na przykład w nocy, jak również samodzielnie w odarwaniu od sił głównych.

7. Sposób rozegrania początkowego okresu wojny może mieć decydujący wpływ na dalszy przebieg, a nawet jej końcowy wynik. Ruchliwość, szybkość działań i zdecydowane realizowanie zadań, powinny doprowadzić do przejęcia całkowitej inicjatywy i dyktowania nawet przeważającym siłom metod i charakteru walki według dogodnych dla siebie warunków.

Manewrowość i zdecydowane działania wojsk izraelskich było poważnym atutem w osiągnięciu przewagi bojowej nad liczniejszymi wojskami arabskimi. Po przełamaniu na wąskich odcinkach głównych pozycji obrony przeciwnika /brygada na odcinku dwóch kilometrów/¹⁴¹ zasadnicze siły uderzeniowe Izraela natychmiast przystępowały do rozwijania powodzenia w głębi, pozostawiając niezszczenie odciętych wojsk arabskich jednostkom odwodowym. Niektóre brygady pancerne i zmechanizowane Izraela nieprzerwanie rozwijając powodzenie w dzień i w nocy, pokony-

140 Tamże, s.27.

141 M.W. "Aspekty polityczne..." op.cit., s.24.

wsiły w ciągu doby przestrzeń pustynną na głębokość 100-120 kilometrów¹⁴² i nie zważając na odrywanie się od sił głównych na znaczną nieraz odległość, dążyły konsekwentnie do realizacji postawionych im zadań. Zasadniczą rolę w manewrowym charakterze działań Izraela odegrały czołgi, które występowały w dużych samodzielnych zgrupowaniach /batalion czołgów, brygada pancerna/, jako pięć uderzeniowa wojsk lądowych. Dokonywały one wyłomów i przecinały ugrupowania obronne wojsk arabskich, rozwijały powodzenie w głąb, wykonywały manewry oskrzydłujące i okrężające. Czołgi dezorganizowały system obrony wojsk arabskich, paraliżowały manewry ich odwodów i uniemożliwiły realizację przedsięwzięć zmierzających do opanowania sytuacji, ustabilizowania linii frontu i powstrzymania natarcia, praktycznie, wspólnie z lotnictwem decydowały one o sukcesie wojsk lądowych.

8. Na współczesnym polu walki coraz większe znaczenie mają śmigłowce. W działaniach lądowych dowództwo izraelskie na całej głębokości natarcia wykorzystywało na szeroką skalę desanty taktyczne na śmigłowcach w sile od kompanii do batalionu powietrznodesantowego. Desanty były wysadzone na tyłach i skrzydłach wojsk pierwszorzutowych podczas pokonywania rubieży obronnych, na drogach wycofania się wojsk arabskich lub dla opanowania określonych obiektów, np. stanowisk ogniowych artylerii, przełęczy, dróg itp.

Śmigłowce stanowiły dla wojsk izraelskich zasadniczy środek transportu,¹⁴³ za pomocą którego dostarczano zaopatrzenie do jednostek walczących na Półwyspie Synej oraz ewakuowano rannych z rejonów walki do szpitali. Za pomocą śmigłowców również prowadzono rozpoznanie wojsk przeciwnika a nawet wykorzystywano je do działań psychologicznych po zamontowaniu głośników, z których przekazywano opale propagandowe do żołnierzy arabskich.

9. Warty odnotowania jest fakt strat ponoszonych przez wojska walczące oraz narastanie sił u Izraela, co przedstawia poniższa tabela.¹⁴⁴

142 M.W. "Agresja Izraela...", op.cit., s.29.

143 Tamże, s.29.

144 Kessing's Research "The Arab-Israeli conflict". London 1968, s.40.

p.p.	K r a j	Czołgi x/		Różnica	Żołnierze		Różnica	Samoloty		Różnica Uwagi
		4.06	12.06		4.06	12.06.		4.06	12.06	
1.	ZRA	1200	400	-800	300000	160000	-140000	500	160	-340
2.	Jordania	250	100	-150	60000	30000	-30000	25	4	- 21
3.	Syria	300	250	- 50	80000	75000	- 5000	106	69	- 37
4.	Izrael	800	1000	+200	276000	172000	- 3000	300	260	- 40

x/ Nie uwzględniono samobieżnych dział pancernych.

III. ANALIZA I WNIOSKI Z PRZEŁAMANIA OBRONY NA FRONCIE EGIPSKIM I SYRYJSKIM W WOJNIE ROKU 1973

Izrael przekonany o swojej zdecydowanej przewadze militarnej, począwszy od 1967 roku prowadził politykę zmierzającą do spowodowania działań na Bliskim Wschodzie, przede wszystkim aby utrwalić zdobycze terytorialne.

Rozpoczęcie nowej wojny było u podstaw tego celu. Wynikało to z faktu, że dotychczasowa jego polityka spowodowała, iż został on jednoznacznie określony przez światową opinię publiczną jako agresor i znalazł się w izolacji. Chciał więc uniknąć kolejnego zbulwersowania tej opinii i dalszej niebezpiecznej dla niego blokady politycznej. Dążył teraz do stworzenia takiej sytuacji, w której winę za wznowienie działań wojennych można by obarczyć Arabów. Sądził on, że kto pierwszy "wystrzeli" zostanie - podobnie jak w 1967 roku - określony agresorem.¹⁴⁵

W 1973 roku Izrael świadomie zrezygnował z wykonania typowego dla jego strategii uderzenia uprzedzającego¹⁴⁶ również dlatego, że izraelski Sztab Generalny mając wojska na silnie umocnionych, dogodnych rubieżach terenowych nad Kanałem Sueskim, Jordanem i na Wzgórzach Golan i absolutnie wierząc w ich trwałość i niepokonalność, liczył, że spowodowani do walki Arabowie "wykrwawią się" niekonalnie przy próbie ich przełamania, co stworzy dla Izraela dogodne warunki do wykonania błyskawicznych i druzgocących operacji w celu ostatecznego rozbicia arabskich armii i uregulowania konfliktu na podyktowanych przez Tel Aviv warunkach.

Natomiast Arabska Republika Egiptu i Syria mając na uwadze aktualny poziom potencjału wojskowego i realną pomoc, której mogły jej udzielić inne państwa arabskie, postanowiły, uwzględniając doświadczenia z 1967 roku, wznowić działania wojenne z ograniczonymi celami militarnymi, tj. do wyzwolenia Wzgórz Golan

145 E. Wójcik, "Czwarta wojna izraelsko-arabska". Warszawa 1976, s. 11-12.

146 "Golda Meir" zabroniła zarówno wykonania uderzenia przewencyjnego przez lotnictwo jak i przeprowadzenia powszechnej mobilizacji na 24 godziny przed wybuchem wojny. Wtedy funkcjonowało jeszcze radio, które dopiero po godzinie 15.00 zawiesiło nadawanie programu ze względu na dzień - święto "pojednania". Zamiast tego w godzinach wieczornych rozpoczęto "mobilizację częściową". W. Weisel "Kilka wniosków wpływających z wojny Jom Pippur". Przegląd Informacyjny ASG nr 4, 1974, s. 263.

i odzyskania kontroli nad strefą Kanału Sueskiego. Operacja egipska była zaplanowana w dwóch fazach.¹⁴⁷

1. Forsowanie Kanału i przełamanie pozycji obronnych na tzw. linii Bar Lave oraz umocnienie się, zanim Izrael wykona kontratak. Szczególną rolę odgrywała piechota uzbrojona w środki przeciwpancerne, która miała uprzędzić czołgi izraelskie w zajęciu dogodnej rubieży ogniowej /ok. 5-8 km od Kanału/. Faza ta była opracowana szczegółowo i z rozliczeniem minutowym.
2. Po umocnieniu się i wprowadzeniu drugich rzutów armii, a także raketowych środków OPL - rozwinąć działania na czterech kierunkach: Kantara, El Ariasz; Ismailia, Bir Gifgafa; Sabaa, przełęcz Giddi i Suez, przełęcz Mitle w celu opanowania kompleksu baz lotniczych i zaopatrzeniowych wojsk izraelskich, a także ważnego węzła dróg w Bir Gifgafa. Faza ta opracowana była ogólnie.

Następnie problem bliskowschodni miał być przeniesiony z płaszczyzny militarnej, po zademonstrowaniu swojej siły, na płaszczyznę polityczno-dyplomatyczną, by w ten sposób wyegzekwować od Izraela opuszczenie przez niego terytoriów arabskich.¹⁴⁸ I była to pierwsza wojna na Bliskim Wschodzie, gdzie działania wojenne rozpoczęły wojska arabskie a "victoria" ich trwała pięć dni.

Dowódcą połączonych sił egipsko-syryjskich został egipski gen. Ismail Ahmed. Termin rozpoczęcia działań wyznaczono na dzień 6 października 1973 roku - określonego jako dzień odwetu i godzinę 14.00. Miały się one rozpocząć jednocześnie na dwóch frontach: egipskim i syryjskim. Jordania nie zamierzała otworzyć frontu nad Jordanem. Zgodziła się jedynie - jak wskazuje przebieg wojny - na wysłanie części wojsk na front syryjski /40 BPanc/.

Plan działań wojennych wojsk arabskich, określony kryptonimem "Badr" był oparty na następujących czynnikach:¹⁴⁹

- zaskoczenie;

147 Ch. Herzog "The war of atonement october 1973". Boston 1975 Little Brown and company, s. 35.

148 E. Wójcik, op. cit., s. 12.

149 W języku arabskim - pełnia-kałężyca, również zwycięska bitwa stoczona przez Mahometa w 624 r.n.e. E. Wójcik, op. cit., s. 13.

- przewaga ilościowa, szczególnie na początku wojny;
- drobiazgowym przygotowaniu forsowania Kanału Sueskiego i przełamania obrony na Wzgórzach Golan;
- natarcie przy możliwie ciągłym froncie, przy silnym wsparciu ogniowym i pod silną osłonę przeciwlotniczą;
- dobre zabezpieczenie skrzydeł.

Wojska arabskie nie będąc jeszcze przygotowane do działań manewrowych, przyjęły koncepcję stopniowego i powolnego zdobywania terenu, umocnienia go pod względem inżynieryjnym i obrony przeciwpancernej oraz rozwijania działań wyłącznie w zasięgu dobrze zorganizowanego systemu obrony przeciwlotniczej.

Wybór dnia i godziny rozpoczęcia operacji nie był przypadkowy - 6 października jest bowiem wielkim izraelskim świętem religijnym /"Jom Kippur" - Dzień Sądu Ostatecznego/.¹⁵⁰ Liczono, że w tym dniu gotowość armii izraelskiej będzie poważnie osłabiona /co też się stało/. Poza tym Arabowie przypuszczali, że Izraelczycy nie będą się liczyć z możliwością wozozęcia działań wojennych przez nich w okresie "Postu mahometańskiego - Ramadanu. Na początku października wody Kanału Sueskiego osiągały optymalny poziom 1 z 6/7 najszybszy prąd, co wynikało z pełni księżyca i również miało duże znaczenie w forsowaniu Kanału.

Wybór godziny na 14.00 jest kompromisowy, ponieważ godziny popołudniowe sprzyjały wykorzystaniu szybko zapadającej - najdłuższej nocy księżycowej jako naturalnej dodatkowej "osłony" od uderzeń izraelskiego lotnictwa, szczególnie na wojska i przewozy na kanale. Jednakże dla wojsk syryjskich były one niesprzyjające, gdyż zmuszały je do ataku "pod słońce". Odpowiedniejeze dla tych wojsk były godziny ranne dające słońce w plecy.

Ugrupowanie wojsk w przeddzień wojny było następujące:¹⁵¹ na froncie "egipskim" o szerokości około 150 km na linii Kanału Sueskiego Izrael miał dwie brygady /116 brygada piechoty "Jeruzolimka" i 14 brygada pancerna płk Amnon Resheff - przeznaczona do rozwinięcia w dywizję pancerną/¹⁵² tj. cztery bataliony piechoty, siedem baterii artylerii, 277 czołgów i 70 dział, co daje nasycenie na 1 km: 1,8 czołgów, 0,4 działa. Były one rozwinięte

¹⁵⁰ J. Markowski "Przebieg i wnioski z wojny arabsko-izraelskiej w październiku 1973 roku". Myśl Wojskowa nr 2, 1974, s. ...

¹⁵¹ Ch. Herzog, op. cit., s. 61.

¹⁵² D. K. Palit "Return to Sinai. The Arab Israeli war 1973". Londyn 1974, Compton Russel LTD, s. 60.

Handwritten signature or initials in blue ink.

linearnie. W rejonie Bir Gifgafa i Mitle znajdowały się kolejne dwie brygady pancerne oraz brygada piechoty w Sharm El Sheikh. Łącznie było około 25 000 żołnierzy /pierwszy rzut około 8 tysięcy/¹⁵³ i 567 czołgów. Nie posiadały one w momencie rozpoczęcia działań wojennych pełnej gotowości bojowej. Skuteczność działań na tym froncie oparł Izrael głównie na silnie rozbudowanym pod względem inżynieryjnym pasie umocnień "Bar Leva". Został on zbudowany kosztem ponad 200 mln dolarów, gdy szefem izraelskiego Sztabu Generalnego był gen. Bar Lev.¹⁵⁴

Pas umocnień "Bar Leva" przebiegał wzdłuż Kanału Sueskiego po jego wschodniej stronie. Składał się on z 20-30 schronów bojowych "Maosim" rozbudowanych w dwie linie.¹⁵⁵ Pierwsza - 16 schronów, kilkaset metrów od Kanału, druga 3-5 km od pierwszej. Obsadzone one były załogami w sile 80-100 żołnierzy.¹⁵⁶ i miały przygotowane stanowiska na 3-4 czołgi. Stan ogólny załóg schronów w czasie pokoju 2000 żołnierzy, na okres "W" przewidywano ich podwojenie. Zespoły schronów - tworzące kompanijne punkty oporu oddalone były od siebie co 4-5 km i powiązane ogniem artyleryjskim i moździerzowym. Rozbudowa zapór inżynieryjnych i pól minowych została ograniczona tylko do osłony bunkrów. Jedynie na wschodnim brzegu wojska izraelskie zbudowały nasyp 10-25 m. Ponadto, na niektórych odcinkach do lustra wody kanału eksperymentalnie doprowadziły specjalną rurową instalację rozlewcą mieszanki łatwopalnej /mazutu/ ze zbiorników o zawartości 200 ton każdy, znajdujących się w głębi i zakopanych w ziemi, w celu stworzenia ściany ognia przed wojskami egipskimi na ce najmaniej 30 minut.¹⁵⁷

Na froncie syryjskim Izrael posiadał w pierwszym rzucie dwie brygady pancerne,¹⁵⁸ tj. dwa bataliony piechoty, 11 baterii artylerii, 177 czołgów i 100 dział, w drugim rzucie trzy brygady, a w trzecim siedem brygad o niepełnej gotowości bojowej. Szerokość frontu wynosiła 70 km, co daje nasycenie na 1 km: 2,5 czołgów i 1,4 działa, a głębokość silnie rozbudowanych pozycji

153 H.Töpfer "Wojna na Bliskim Wschodzie 1973 r. Pierwsze wnioski". Przegląd Informacyjny ASG nr 1, 1974, s. 26.

154 S.Zapolski "Czwarta wojna arabsko-izraelska". Nowe Drogi nr 1, 1974, s. 71.

155 Ch.Herzog "Wojna 1973 na Bliskim Wschodzie". Przegląd Informacyjny ASG nr 1, 1976, s. 65.

156 D.Palit, op.cit., s. 51.

157 A.Wolny, op.cit., s. 73.

158 Ch.Herzog, "Tje war of atonement", s. 61.

od 20 do 30 km. Przed przednim skrajem na najważniejszych kierunkach znajdował się rów przeciwzołgowy o szerokości 6 i głębokości 3 metrów oraz wysokości nasypu do 4 metrów.¹⁵⁹ Był on gęsto zaminowany. Cały rejon Wzgórz Golan po stronie izraelskiej był silnie umocniony betonowymi schronami i punktami oporu, połączanymi systemem ognia, zapór i pól minowych, a także zasadkami przeciwpancernymi. Rejon ten był osłonięty przez rakiety przeciwlotnicze "Hawk", artylerię przeciwlotniczą i lotnictwo.

Natomiast wojska egipskie zorganizowane w dwie armie /2 i 3 A/ z odwodem były rozmieszczone następująco:¹⁶⁰

- 2 armia w składzie pięciu dywizji zajmowała rejon na północ od jeziora Gorzkiego. Pierwszy jej rzut stanowiły trzy dywizje piechoty:

- 18 dywizja piechoty dowodzona przez płk. Fouad Ali Ghazli miała forsować kanał na kierunku Qantara;
- 2 dywizja piechoty pod dowództwem płk. Hasana Abu Saada z zadaniem forsowania kanału na kierunku El Firdan;
- 16 dywizja piechoty dowodzona przez płk. Adrab El Nabi Hafiz miała forsować kanał na wschód od jeziora Timesah;

W drugim rzucie znajdowały się dwie dywizje:

- 21 dywizja pancerna - dowódca płk Ibrahim Orabi;
- 23 dywizja zmechanizowana - dowódca płk Hassem Al Abdel Latif;

- 3 armia w składzie trzech dywizji zajmowała rejon na południe od jeziora Gorzkiego do Zatoki Sueckiej. Pierwszy jej rzut składał się z dwóch dywizji piechoty:

- 7 dywizja piechoty dowodzona przez płk. Ahmed Zumur miała forsować na kierunku Małego Jeziora Gorzkiego;
- 19 dywizja piechoty pod dowództwem płk. Yousaf Afifi z zadaniem forsowania kanału na kierunku północnym od Port Saidu.

W drugim rzucie znajdowała się 4 dywizja pancerna dowodzona przez płk. Mohameda Abdel Aziz Kabka.

W rejonie Kairu rozmieszczone były siły odwodowe - 1 armia w składzie:¹⁶¹

- 3 dywizja zmechanizowana - dowódca płk. Mohammed Farhat Nelgati;

159 E. Wójcik, "Czwarta wojna...", op. cit., s. 15.

160 D. Palit, op. cit., s. 71-72.

161 Tamże, s. 72.

- 6 dywizja zmechanizowana - dowódca płk. Abu Al Fateh Mohardam;
- dywizja specjalna.

Artyleria egipska /2000 dział 155 i 130 mm/ zorganizowana była w 135 dywizjonów artylerii, z tego 1900 dział było dowodzonych scentralizowanie przez gen.mjr. Mohameda Saída Al Mahi /szefem wojsk artylerii w 2 armii był płk Abu Galala a w 3 armii płk Munir Shush/.

Na 53 minutowe przygotowanie ataku przeznaczono 3000 ton amunicji, tj. 11000 pocisków na 1 minutę.¹⁶²

Licząc siły pierwszorzutowe wojska egipskie w pasie natarcia /dywizja - 20 km; batalion - 5 km/ uzyskały nasycenie na 1 km frontu: 7 czołgów, 20 dział /40 środków raketowo-artyleryjskich/, 0,3 bataliona piechoty. Co w liczbach ogólnych wynosi: 700 czołgów, 35 batalionów piechoty, 2000 dział /4000 środków raketowo-artyleryjskich/,¹⁶³ a łącznie z siłami drugorzutowymi: 1400 czołgów, 44 bataliony piechoty, 2000 dział.

Wojska egipskie znajdowały się pod silną osłoną przeciwlotniczą, wyposażoną w różne zestawy rakiet przeciwlotniczych /120 baterii/, lotnictwa myśliwskiego i artylerii przeciwlotniczej.

Wojska syryjskie ugrupowane były następująco:¹⁶⁴ w pierwszym rzucie trzy dywizje piechoty /7,9,5 DP/ w pasie szerokości 70 km, zaś w drugim rzucie dwie dywizje pancerne /1 i 3 DPanc/.

Dywizje pierwszego rzutu były wzmocnione wojskami inżynierijnymi. W rejonie każdej dywizji znajdowało się zgrupowanie artylerii polowej liczącej około 300 dział. Wojska operacyjne w strefie frontowej oraz obiekty i siły znajdujące się w głębi kraju były osłanianie przez dobrze zorganizowaną i wyposażoną w nowoczesne środki obronę przeciwlotniczą.¹⁶⁵

Syryjczycy uzyskali nasycenie sił i środków na 1 km frontu: 0,3 bataliona piechoty, 10 czołgów, 21,4 dział i moździerzy. /Ogólnie na pierwszej linii: 740 czołgów, 21 batalionów piechoty i 1500 dział i moździerzy/.

162 Tamże, s.64.

163 M.Heikal /The road to Ramadan". Nowy Jork 1975, Times book Co, s.86.

164 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s.62.

165 E.Wójcik, "Czwarta wojna...", op.cit., s.16.

Ogólny stosunek sił na obu frontach był korzystny dla Arabów.¹⁶⁶ Na froncie egipsko-izraelskim dwanaście egipskich dywizji miało walczyć z siłami pięciu, sześciu dywizji /ekwiwalentne - trzy brygady - jedna dywizja/, a maksymalnie - uwzględniając duże wzmocnienie z odwodu strategicznego - ośmioma dywizjami izraelskimi. W pierwszej fazie walk pięć pierwszorzutowych dywizji 2 i 3 armii egipskiej miało przed sobą na wschodnim brzegu kanału dwie izraelskie brygady.

Na froncie syryjsko-izraelskim stosunek sił był mniej korzystny dla Arabów. Pięć syryjskich dywizji miało walczyć z pięcioma izraelskimi brygadami, które od momentu wybuchu wojny miały pełną gotowość bojową oraz z kolejnymi siedmioma brygadami uzupełnionymi i podciągniętymi z głębi. W sumie pięć dywizji syryjskich miało podjąć walkę z czterema izraelskimi ekwiwalentnymi dywizjami. Front syryjski mógł być jednak wzmocniony siłami arabskich armii sojusznicznych, a szczególnie dywizjami iraackimi.

Wynika z tego, że Arabowie mieli liczebną przewagę nad Izraelem. Mimo to, zadania przed którymi stały ich wojska były trudne i skomplikowane.

Czwarta wojna rozpoczęła się 6.10.1973 roku o godz.14.00 i trwała do 24.10.1973 r. Można w niej wyodrębnić cztery charakterystyczne etapy:¹⁶⁷

1. 6-8.10.1973 r. charakteryzujący się inicjatywą i skuteczną ofensywą wojsk arabskich oraz obronnymi działaniami Izraela prowadzonymi w warunkach zaskoczenia i powszechnej mobilizacji jego rezerw.
2. 9-14.10.1973 r. Punkt ciężkości działań znalazł się na froncie syryjskim. W tym etapie Arabowie utracili inicjatywę, Izrael opanował sytuację na Synaju, a na froncie syryjskim wykonał przeciwwuderzenie.
3. 15-22.10.1973 r. Obejmuje rozstrzygające walki w strefie Kanału Sueskiego, w wyniku których wojska izraelskie opanowały przyczółek na jego zachodnim brzegu. Na froncie syryjskim działania bojowe miały charakter pozycyjny.
4. 23-24.10.1973 r. Charakteryzował się pogwałceniem przez Izrael rezolucji Rady Bezpieczeństwa /nr 338 z 22.10.73r./ i roz-

166 Tamże, s.16.

167 Tamże, s.17.

szerzeniem opanowanego poprzednio przyczółka za kanałem.

N Egipt

Przejdę teraz do omówienia forsowania Kanału Sueskiego i przełamania obrony izraelskiej na linii Bar Leva przez 2 i 3 armię egipską. Rozpoczęło się ono uderzeniem 240-300 samolotów egipskich, artyleryjsko-rakietowym przygotowaniem forsowania kanału trwającym 53 minuty od godziny 14.05 w wykonaniu 2000 dział polowych, brygady rakiet Frog - 3 i 7 /"Free Rocket Over Ground"/, rakiet przeciwpancernych "Sagger" i dział czołgowych.¹⁶⁸ Ogólna liczba tych środków ogniowych osiągnęła liczbę 4000. Natomiast artyleryjskie wsparcie wojsk trwało 6,5 godziny do 19.30. Wojska egipskie uzyskały przewagę w ludziach 4:1, czołgach 2,5:1,¹⁶⁹ artylerii 28,5:1. Forsowały one kanał, który jest przeszkodą unikalną o stromych brzegach, długości 161 km, szerokości 160-180 metrów i głębokości 12-15 metrów.¹⁷⁰ na szerokim froncie. Pierwszy rzut liczący 8 tysięcy żołnierzy¹⁷¹ przeprowadził się głównie między fortyfikacjami izraelskimi. Zadaniem piechoty było zdobyć przyczółki i uprzedzić czołgi izraelskie w zajęciu dogodnej rubieży do kontrataku. Dlatego posiadała ona duże nasycenie w rakietowe środki przeciwpancerne i przeciwlotnicze, a każdy żołnierz obciążony był ładunkiem 25-30 kg.

W rejonie od El Kantara do Ismailii włącznie forsowały kanał¹⁷² wojska 2 armii pod dowództwem gen. Saad Mamouna, mając w pierwszym rzucie trzy dywizje piechoty. Natomiast od jeziora Górkiego do Suezu forsowała kanał 3 armia dowodzona przez gen. Abdelmona El Haussaiego mając w pierwszym rzucie dwie dywizje piechoty /7 i 19 DP/ każda w pasie 20 km.

V

Forsowanie kanału wymagało rozwiązania kilku trudnych problemów. Pierwszy z nich polegał na umożliwieniu przeciwnikowi wykorzystania instalacji do wylania mazutu na lustro wody. Rozwiązała go grupa komandosów, która w nocy z 5/6.10. unieruchomiła jego działanie specjalną szybko schnącą mieszanką cementową. Ponadto został on zneutralizowany ogniem artyleryjskim.¹⁷³

168 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s.45.

169 Markowski, op.cit., s.270

170 E. Wójcik, "Czwarta wojna izraelsko-arabska". Wojsko Ludowe nr 2, 1974, s.98.

171 M. Heikal, op.cit., s.86.

172 E. Wójcik, "Czwarta wojna...", op.cit., s.17.

173 Tamże, s.17.

Kolejny problem stanowiło stworzenie warunków do pokonania piaszczystego, wysokiego /15-20 m/ wału na wschodnim brzegu kanału. Wykonanie jednej tylko siedmiometrowej wyrwy w tym wale oznaczało konieczność przemieszczenia 1500 m³ piasku, a należało ich wykonać 60. Bez tego niemożliwa byłaby przeprawa sprzętu bojowego. Wykorzystano do tego hydromonitory i Egipcjanom udało się wykonać przejścia w wale w ciągu 3-5 godzin.¹⁷⁴ Przy wyrównaniu brzegów na punktach przeprawowych wykorzystano natomiast ładunki wybuchowe.

Następny problem stanowiła budowa przepraw i promów. Pod silną obroną przeciwlotniczą i osłoną artylerii wojska egipskie zbudowały na kanale 10-12 przepraw desantowych i uruchomiły 50 przepraw promowych w ciągu 6-9 godzin.¹⁷⁵ Po pierwszych dwóch godzinach walki na kanale było już kilka mostów pontonowych /łącznie 11/. Pierwszą falę wojsk forsujących kanał stanowiła piechota /8 tysięcy żołnierzy/ na 1000 łodziach i pontonach wsparta lotnictwem i artylerią. Opanowała ona cztery przyczółki oraz odparła pierwsze kontrataki izraelskie w ramach planu "Shavach Yonim"¹⁷⁶ wykonywane siłami brygady Amnona w pasie od El Balah /wyspa/ do Ras Sudar i brygady płk Dana w pasie od J. Gorzkiego do Ras Masala o szerokości 60 km. Ta ostatnia brygada zatrzymała siły egipskie: 19 dywizji piechoty, 7 dywizji piechoty, 6 dywizji zmechanizowanej, części 4 dywizji pancernej i 130 brygady morskiej /na PT-76/ - w sumie 650 czołgów, na rubieży około 16 km od kanału /8.10.73/. Ogólna szerokość frontu wojsk egipskich wynosiła ponad 100 kilometrów.

Lotnictwu izraelskiemu, mimo doskonałej i skutecznej obrony przeciwlotniczej oraz dużych strat własnych, udawało się wykonywać naloty na przeprawy, lecz uszkodzone elementy mostów pontonowych były wymieniane w ciągu 30-60 minut.¹⁷⁷

Nacierającą piechotę egipską wspierało ponad 200 samolotów, które bombardowały umocnienia linii Bar Leva oraz izraelskie pojazdy pancerne rozlokowane w odwodzie w pobliżu Gór Gifgafa. Jednak wojska egipskie nie przejawiały dużej aktywności działań do przodu. Obawiały się wyjść spod osłony środków OPL, z których większość była związana z osłoną przepraw na kanale /łącznie 120

174 A. Wolny, op.cit., s. 74

175 Tamże, s. 79.

176 Ch. Herzog "The war..." op.cit., s. 151.

177 A. Wolny, op.cit., s. 75.

baterii - 480 przewodnic/.¹⁷⁸ Pod koniec trzeciego dnia wojny egipskie siły na Synaju liczyły już około 70 tysięcy żołnierzy i ponad 700 czołgów. Po sforsowaniu kanału przez siły główne wojska egipskie przeszły do natarcia, łącząc przyczółki na całej szerokości frontu Port Saidu do Suez. Po zaciętych walkach zniszczyły zasadnicze siły i punkty oporu przeciwnika na rubieży Bar Leva.

W celu opóźnienia podejścia odwodów izraelskich i osłony wojsk egipskich 6 października, przy pomocy śmigłowców, zrzucono dwa bataliony komandosów w liczbie 2000 żołnierzy¹⁷⁹ na wysokości przełęczy Giddi i Mitla. Co do ich skuteczności zdania są podzielone. W tej fazie walk wojska izraelskie ponoszą duże straty głównie poprzez masowe użycie granatników przeciwpancernych i rakiet kierowanych. Przeciwuderzenie izraelskie wykonane 9 października siłami dwóch brygad pancernych zostało rozbite. Jedną¹⁸⁰ brygada weszła w egipską zasadzkę wewnątrz ugrupowania 2 dywizji piechoty dowodzonej przez płk. Masana Abu Seada i w ciągu kilku minut straciła 85 czołgów /stan etatowy 108 wozów/. Także druga brygada po utracie kilkunastu czołgów wycofała się. W sumie obie brygady straciły 102 czołgi,¹⁸¹ poległ także gen. Mendler, dowódca wojsk pancernych na Synaju.

2 i 3 armia egipska w następnych dniach tego etapu skoncentrowała się na umocnieniu zdobytych pozycji nie przejawiając aktywności w prowadzeniu natarcia. Gromadzono zaopatrzenie i nieodzowne odwody do dalszych działań zaczepnych. Pod koniec drugiego etapu wojska egipskie na Synaju liczyły już 100 000 żołnierzy, 1000 czołgów¹⁸² i siedem dywizji.

Wykorzystując przerwanie działań bojowych na froncie egipskim, dowództwo sił zbrojnych Izraela szybko zwiększyło ilość swych wojsk na Synaju do szesnastu brygad poważnie redukując przewagę liczebną armii egipskiej.

Zamiar zorganizowania obrony na uchwyconym przez Egipcjan płytkim przyczółku o rozmiarach 150 na 16 km stanowił słabą stroną ich planów¹⁸³ strategicznych, ponieważ płytkość przyczółka, komplikująca rozwinięcie jednostek armijnych oraz utrudniająca manewr odwodami po jednej drodze rękodowej budziła poważny nie-

178 H. Töpfer, "Doświadczenia z konfliktu bliskowschodniego". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 5, 1974, s. 77.

179 E. Wójcik, "Czwarta wojna...", op. cit., s. 18

180 D. Palit, op. cit., s. 84.

181 "Kronika czwartej wojny arabsko-izraelskiej". Przegląd Informacyjny ASG nr 1, 1976, s. 44.

182 "Próba sił nad Kanałem Sueskim". Przegląd Informac. ASG nr 1, 1974, s. 32.

183 S. Zapolski, op. cit., s. 73.

pokój.

W dniu 14 października dowództwo egipskie celem opanowania przełęczy w górach Gifgafa po przegrupowaniu 4 i 21 dywizji pancernych, zdecydowało się na wznowienie natarcia. Wojska egipskie w sumie nie uzyskały większego powodzenia na kierunkach natarcia, a linia frontu przesunęła się tylko o kilka kilometrów, tj. na rubież odległą o 10-20 km od Kanału Sueskiego. Natomiast doszło do jednej z największych w historii bitew pancernych, ponieważ Izraelici przerzucili na Półwysep Synaj część brygad pancernych. Egipcjanie zastakowali w bezprecedensowy sposób wszystkie pozycje izraelskie wzdłuż linii obronnej i tak np. 4 dywizja pancerna wspólnie z 25 brygadą pancerną jak i 21 dywizja pancerna przełamwały obronę izraelską każda w pasie 8 kilometrów.¹⁸⁴ Pod koniec dnia 260 czołgów egipskich zostało wyeliminowanych z walki. Brygada egipska,¹⁸⁵ która nacierała na południe bez osłony rakietowej została zniszczona przez lotnictwo izraelskie. Wojska izraelskie umocniły się na linii.

15 października izraelskie zgrupowanie uderzeniowe gen. Sharona w składzie dwie brygady pancerne, brygada zmechanizowana, brygada powietrznodesantowa, oraz zmotoryzowany batalion inżynieryjno-przeprawowy /wyposażony w samobieżne pojazdy pontonowo-mostowe Gilois i M-2/, w sumie 18 000 żołnierzy i 250-270 czołgów¹⁸⁶ realizując operację "Gazela" wykonało na styku 2 i 3 armii silne przeciwuderzenie. Jednocześnie z Półwyspu Synaj pod osłoną brygady płk. Amnona¹⁸⁷ /7,18,40 batalion czołgów, 40 i 42 batalion piechoty/, przez Wielkie Jezioro Gorzkie w rejonie Deversoir, w miejscu wcześniej przed wojną przygotowanym, została przerzucona na pontonach kompania saperów i kompania rozpoznawcza z brygady powiatrznodesantowej płk. Matta /szerokość przeszkody wodnej w tym miejscu - 8 km/.¹⁸⁸ Następnie reszta brygady jako oddział wydzielony w składzie dwóch batalionów piechoty, batalionu czołgów, dwóch baterii armat przeciwpancernych przeprowiła się przy pomocy pływających transporterów opancerzonych. Operację tę przeprowadzono skrycie, przy wykorzystaniu zdobytych w 1967

184 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s. 155.

185 M. Heikal, op.cit., s. 90.

186 M. J. "Forsowanie Kanału Sueskiego przez wojska izraelskie w dniach 15-17.10.73r." Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 4, 1974, s. 113-114.

187 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s. 210.

188 H. Töpfer, "Doświadczenia z konfliktu bliskowschodniego 1973 rok - część II". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 4, 1974, s. 196-107.

roku egipskich czołgów i transporterów pływających, jednocześnie wojska izraelskie wiązały siły egipskie na północnym i południowym skrzydle pomocniczymi atakami. Następnie po zbudowaniu trzech przepraw na kanale przyczółek został rozszerzony. W dniu 19.10.73 r. znajdowały się na nim trzy brygady, tj. 15 000 żołnierzy i 350 czołgów,¹⁸⁹ a w dniu 22.10.73 r. już pięć brygad izraelskich. Głębokość opanowanego przez Izrael przyczółka wynosiła około 25-30 kilometrów i rozciągał się on na południe od Ismailii do południowej części Jeziora Gorzkiego. Dowódca 2 armii dopiero po kilkudziesięciu godzinach skierował na południe od Ismailii brygadę pancerną, która została obezwładniona przez śmigłowce szturmowe uzbrojone w rakiety kierowane TOW.¹⁹⁰

Od tego momentu sytuacja stawała się coraz bardziej korzystna dla Izraela, gdyż postawił on 3 armię w krytycznej sytuacji i na dodatek zdeorganizował częściowo egipski system obrony przeciwlotniczej, czym umożliwili swobodę działania własnemu lotnictwu.

Po przerwaniu ognia /ostatycznym/ ugrupowanie wojsk przedstawiało się następująco:¹⁹¹ na zachodnim brzegu Kanału Sueskiego znalazło się ogółem sześć brygad izraelskich, w tym cztery pancerne o łącznej sile około 25 000 żołnierzy i 500 czołgów. Obszar zajmowany przez wojska izraelskie w dniu zakończenia działań wynosił 1230 km². Łączna powierzchnia przyczółków zajmowanych przez 2 i 3 armię na wschodnim brzegu kanału wynosiła 700 km², a najdalej na wschód wysunięte pozycje egipskie przebiegały w odległości do 16 km od linii kanału.

x

x

x

Z działań zaczepnych wojsk egipskich forsujących Kanał Sueski i przełamujących linię obronną "Bar Leva" oraz izraelskich obronno-zaczepnych nasuwają się następujące wnioski:

- Op. 1. Była to operacja zaczepna wojsk egipskich połączona z forsowaniem nietypowej, szerokiej przeszkody wodnej i natarciem na wcześniej przygotowaną, lecz słabo obsadzoną obronę z elementami fortyfikacji stałych. Wojska egipskie w toku operacji

189 "Próba sił nad Kanałem Sueskim". Przegląd Informacyjny ASG nr 1, 1974, s. 31.

190 S. Zapolski, op. cit., s. 75.

191 D. Chaplin, "Wojna Bliskowschodnia - podsumowanie". Przegląd Informacyjny ASG nr 4, 1974, s. 290.

zetknęły się z szeregiem wzajemnie uzależnionych działań jak: forsowanie kanału, przełamanie obrony przeciwnika, zapewnienie osłony przeciwlotniczej wojskom własnym, oraz należytych im rakietowo-lotniczo-artyleryjskim wsparciem. Ponadto na uwagę zasługuje ściśle zachowanie w tajemnicy egipskiego planu wojny, dobre wyszkolenie i duch bojowy wojsk oraz nagromadzenie dużej ilości sił i środków przeznaczonych do działań zaczepnych /od roku 1967 ZRA pięciokrotnie koncentrowała swoje siły przy kanale - przez co Izrael nie wierzył w możliwość rozpoczęcia wojny przez Arabów/.

- FE (2) Osobnym problemem było inżynieryjne zabezpieczenie forsowania kanału /szef wojsk inżynieryjnych gen.mjr. Gamal Ali/¹⁹² a w tym wykonanie przejść w wałach przy wykorzystaniu hydro-monitorów oraz unieszkodliwienie zbiorników z mieszanką zapalającą na wchodnim brzegu.

Sprawna praca saperów i duże nagromadzenie sprzętu przeprawowego pozwoliły w ciągu 6-9 godzin zbudować 11 mostów pontonowych /po dwa na dywizję/ i 50 przepraw promowych /po 10 na dywizję/, przy pomocy których oraz łodzi w nocy z 6/7 października przerzucono 400 czołgów i kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy egipskich /I fala - 8 tysięcy żołnierzy - 1000 łodzi/ a w ciągu 72 godzin 700 czołgów i 70 tysięcy żołnierzy. Elementy mostów pontonowych uszkodzone przez artylerię i lotnictwo izraelskie były wymieniane w czasie 30-60 minut, co zapewniło ciągłość forsowania.

- FE 3. W forsowaniu brało udział pięć dywizji piechoty w pierwszym rzucie /każda z nich po dwie brygady piechoty, brygada po dwa bataliony piechoty w pierwszym rzucie/, forsujących kanał jednocześnie, lecz na oddzielnych kierunkach, w pasach do 20 km, uchwytyjących samodzielne przyczółki, które następnie zostały połączone wraz z przełamaniem linii Bar Leva. Wsparcie wojsk zapewniała brygada rakiet Frog 3 i 7, artyleria rakietowa i 2000 dział, a także 240-300 samolotów. Natomiast osłonę z powietrza 120 baterii rakiet przeciwlotniczych /480 promadnic/ oznaczonych jako SAM-6 i SAM-7. Z powyższego wynika, że dywizja była wsparta 400 działami, 50-60 samolotami i uzyskała nasycenie sił i środków na 1 km: 20 dział, 10 czołgów,

0.3 bataliona piechoty.

4. Obrona izraelska na wschodnim brzegu kanału mimo dobrej jej rozbudowy i zabezpieczenia przeszkody wodnej nasypem i łożkami zapalającymi była słabo obsadzona /w bunkrach 436 żołnierzy wg Herzoga lub 2000 żołnierzy wg. Palita/, ponieważ tylko dwie pierwszorzutowe brygady /w tym jedna BPanc/ broniły się na froncie 150 km /8 tysięcy ludzi, 277 czołgów, 70 dział/, co daje 75 km na brygadę. Natomiast skuteczność działania brygad odwodowych była niewielka i tylko pasywne działania egipskie uratowały je od całkowitego rozbitcia.
5. Po sforsowaniu Kanału Sueskiego wojska egipskie nie utrzymały inicjatywy.¹⁹³ Mimo ciężkich walk na zachód od m. Tasa Egipcjanie nie dążyli do wykonania głębokich uderzeń rozcinających. W wyniku tych walk wojska izraelskie zostały jedynie zepchnięte z wysuniętych pozycji, tracąc do 50% artylerii w pasie o głębokości do 10 km od linii kanału. Wojska egipskie wykazały wysoką sprawność w czasie forsowania przeszkody wodnej, a także dobre przygotowanie do walki o zdobycie i utrzymanie opanowanych rejonów. To powodzenie mogło one zawdzięczać przede wszystkim dobremu współdziałaniu wszystkich rodzajów wojsk, czego nie było w poprzednich starciach z Izraelem.
6. W przeciwieństwie do Egipcjan,¹⁹⁴ dowództwo wojsk izraelskich nie potrafiło zorganizować właściwego współdziałania wojsk wydzielonych do obrony rubieży kanału. Pododdziały piechoty, broniące pierwszej pozycji były pozbawione wsparcia czołgów, artylerii i lotnictwa. W rezultacie zostały rozbite. Brak koordynacji i osłony piechoty w czasie wykonywania kontrataków siłami kcz - BPanc nie zapewniał powodzenia, lecz przyczyniał się do ciężkich strat w sprzęcie, ponieważ nie dochodziło do walk czołgów z czołgami, lecz z piechotą egipską doskonale wyposażoną w środki przeciwpancerne. Umocnienia na linii Bar Leva miały za zadanie powstrzymanie ataków przeciwnika na okres 36 do 72 godzin.¹⁹⁵ Uprowadzenie własnej artylerii, aby ta mając 2 minutową gotowość, mogła otworzyć ogień oraz wezwać wsparcie czołgów i lotnictwa, które mogły przybyć w rejon walki po 10 minutach. Zaskakujące i sprawne działanie sił

193 J. Weller, op. cit., s. 106.

194 Tamże, s. 106.

195 J. Weller, op. cit., s. 109.

egipskich uniemożliwiło zrealizowanie planów dowództwa dywizji izraelskiej broniącej rubieży Kanału Sueskiego.

7. Podczas prowadzenia operacji zaczepnych przez obie strony główną rolę spełniały taktyczne związki pancerne stanowiące zasadniczą siłę uderzeniową zgrupowań wojsk lądowych. Operacje zaczepne planowane były zwykle ze średnim tempem 20-25 km¹⁹⁶ na dobę, jednakże w rzeczywistości tempo było o wiele mniejsze i wynosiło 4-5 km na dobę. Natarcie taktycznych związków pancernych i zmechanizowanych oraz oddziałów wspierało lotnictwo taktyczne. Czołgi nacierały w sposób zmasowany w pierwszych rzutach poszczególnych zgrupowań bojowych i bardzo często bez osłony pododdziałów piechoty. Właśnie dlatego strony walczące poniosły duże straty w czołgach. Pancerne oddziały i związki taktyczne na początku wojny prowadziły działania zaczepne na szerokim froncie bez stworzenia decydującej przewagi w siłach i środkach na kierunkach głównych, w wyniku czego strony walczące w toku działań zaczepnych, mających najczęściej postać boju spotkaniowego, nie mogły osiągnąć zdecydowanego sukcesu. W toku natarcia obie strony wysyłały na tyły przeciwnika oddziały i grupy dyweryyjne w celu dezorganizowania dowodzenia, zabezpieczenia materiałowotechnicznego i obrony przeciwlotniczej.

8. Siły lądowe Izraela prowadziły działania zarówno obronne jak i zaczepne stosując różne formy manewru.¹⁹⁷

A. Główne uderzenie Izraelczycy starali się wykonywać w styki arabskich oddziałów i związków taktycznych w celu zajęcia bardziej dogodnego położenia i uchwycenia dominujących wzgórz i innych ważnych obiektów. W boju spotkaniowym wojska izraelskie dążyły do wiązania części swoich sił wojska arabskie a siłami głównymi do wykonywania uderzeń w ich skrzydła. W działaniach na kierunkach drugorzędnych wykorzystywano grupy czołgów w składzie od kompanii do 1-2 batalionów czołgów wzmocnionych pododdziałami piechoty i rakiet przeciwpancernych. Przy takich grupach działali oficerowie - obserwatorzy, którzy korygowali ogień artylerii i naprowadzali samoloty na cele;

197 S. Krachmałow, "Niektóre wnioski z arabsko-izraelskiej wojny 1973 roku". Przegląd Informacyjny ASG nr 4, 1974, s. 294.

- B. W działaniach obronnych Izraelczycy rozbudowali rozgałęziony system punktów oporu. Podstawę ich obrony przeciwpancernej stanowiły rakiety kierowane i artyleria lufowa. Dla odpierania zmasowanych uderzeń związków pancernych szeroko wykorzystywano czołgi, które prowadziły ogień z miejsca. Dla zatrzymania natarcia wojsk arabskich Izraelczycy często wykonywali kontrataki.
- C. Wiele uwagi dowództwo izraelskie koncentrowało na zwalczaniu czołgów i szeroko stosowało "worki ogniowe" na prawdopodobnych kierunkach przemarszu arabskich oddziałów pancernych. Do zasadzki zazwyczaj wyznaczano pododdziały czołgów /do batalionu/, które wzmacniano pododdziałami rakiet przeciwpancernych. Pododdziały ugrupowywały się w taki sposób, aby nacierający najpierw napotkali ogień izraelskich czołgów, a następnie po odejściu na jedno ze skrzydeł - ogień izraelskich rakiet przeciwpancernych. W razie potrzeby wzywano na pomoc śmigłowce uzbrojone w rakiety TOW, które prowadziły ogień do tej części czołgów arabskich, które przerwały obronę zasadzki.¹⁹⁸
9. Kierowanie ogniem artylerii egipskiej było scentralizowane, co w znacznym stopniu ułatwiło przełamanie linii Bar Leva. Decentralizację zastosowano po zdobyciu przyczółków na Kanał Sueskim przez brygady pierwszego rzutu dywizji piechoty. W niektórych okresach walki artylerię dowodził dowódca artylerii armii, jak np. w czasie odpierania kontrataków dużych zgrupowań izraelskich. Artyleria była zorganizowana w armijne, dywizyjne i brygadowe grupy artylerii, te ostatnie w składzie 2-3 dywizjonów. Ogniowe przygotowanie ataku trwało 53 minuty i składało się z 5 nawał ogniowych, przy czym zużyto 80% amunicji. Natomiast wsparcie natarcia wykonane metodą kolejnych ześrodkowań ogniowych trwało 6,5 godz.¹⁹⁹
10. Artyleria izraelska zorganizowana była w grupy artylerii, każda w składzie 3-6 dywizjonów. Jak wynika z analizy przebiegu i użycia artylerii, dowódcy artylerii rzadko wykonywali ogień całością grupy, a ograniczali się do wykorzystania 3-4 baterii. Najczęściej artyleria izraelska wykonywała nawały ogniowe 1-2 bateriami do takich celów, jak: plutonowe punkty

198 Tamże, s.296.

199 S.W. "Działanie artylerii w konflikcie bliskowschodnim 1973".
Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 1, 1976, s.51.

oporu, stanowiska dowodzenia i stanowiska ogniowe artylerii przeciwlotniczej.

x

x

x

Przejdę teraz do omówienia frontu syryjskiego posługując się określeniami gen. Chaima Herzoga,²⁰⁰ szefa izraelskiego wywiadu wojskowego. Charakterystyczne punkty tego obozaru to rzeka Jordan i Wzgórze Golan. Linia frontu liczyła około 75 km. Pomiędzy linią syryjską a izraelską położony jest wąski niezamieszkały ląd. Rozciągająca się tutaj głęboka skarpa opada ze Wzgórz Golan ku rzekom Jordan i Jarmouk, która odegra później rolę granicy między Jordanem a Izraelem. Jest to skałisty, wulkaniczny rejon, w którym przeważa czarny bazalt i wiele wzniesień z miejscami całkowicie niedostępnymi dla czołgów.

Pięć głównych dróg prowadzi z Izraela do tzw. Zielonej Linii będącej od 1949 roku linią zawieszenia broni i biegnącą wzdłuż Jordanu i wschodniego brzegu Morza Galilejskiego. Linię przerwania ognia z 1967 roku Izrael określa Linią Purpurową. Z północy na południe prowadzi również pięć dróg: z Dan do Maasada i góry Hermon; z Gonen do Waset; bardzo ważna trasa do Damaszku przecinająca most Bnot Jaacov na drodze do Kuneitry; droga zaczynająca się od tzw. mostu Arika nad Jordanem przy jego ujściu do Morza Galilejskiego oraz droga El Al biorąca początek od Jeziora Galilejskiego.

Z południa na północ biegną dwie drogi o dużym znaczeniu strategicznym. Jedna z nich prowadzi wzdłuż granicy. Mija Rafid i przebiega równoległe do Linii Purpurowej. Najważniejsza ze wszystkich wymienionych jest jednak linia zaczynająca się od miejsca wydobycia ropy naftowej w Arabii Saudyjskiej, tzw. Linia Naftowa, która przecina Wzgórze Golan i przez Liban dochodził do Morza Śródziemnego. Tuż obok niej biegnie droga zaopatrzeniowa znana jako "Tapline".

Siły syryjskie zorganizowane były w trzy wzmocnione dywizje piechoty.²⁰¹

- 7 dywizja piechoty: 68 i 85 brygada piechoty, 78 brygada pancerna, brygada zmechanizowana - 160 czołgów;

200 Ch. Herzog "Wojna 1973 na Bliskim Wschodzie" /wykład/. Przegląd Infoemacyjny ASG nr 1, 1976, s.59.

201 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s.62-63.

- 9 dywizja piechoty: 52 i 33 brygada piechoty, 51 brygada pancerna, brygada zmechanizowana - 160 czołgów;
- 5 dywizja piechoty: 112 i 61 brygada piechoty, 46 brygada pancerna, 132 brygada zmechanizowana - 160 czołgów; oraz dwie dywizje pancerne:
- 1 dywizja pancerna /dowódca płk Jehani/: 91 i ? brygady pancerne, 40 brygada zmechanizowana - 230 czołgów;
- 3 dywizja pancerna: 81 i ? brygady pancerne i brygada zmechanizowana.

Ponadto na pierwszej linii zostały rozmieszczone dwie brygady pancerne z dwustu czołgami stacjonarnymi.

W sumie 1200 czołgów. Wspierało je około 1500 dział i ciężkich moździerzy oraz system pocisków rakietowych ziemia-powietrze osłaniających Damaszek. Cała ta broń przeznaczona była przeciwko dwóm izraelskim brygadom pancernym w pierwszym rzucie. Na północy 7 brygadzie pancernej płk. Avigdora i na południu 37 brygadzie pancernej "Barak" dowodzonej przez płk. Ben Shohama²⁰² liczących w sumie 177 czołgów i 100 dział. W drugim rzucie znajdowały się trzy brygady broniące pozycji głębokości 20-30 kilometrów. /Były to brygady dywizji gen. Dan Lannera i gen. Rafaela Eytana; frontem dowodził gen. mjr Isaac Hoffe/²⁰³

Stosunek sił stron walczących przedstawiał się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie	Syria	Izrael	Stosunek sił
1.	bataliony piechoty	21	2	10:1
2.	czołgi	1200	177	6,7:1
3.	artyleria	1500	100	15:1

Wzdłuż linii Izraelczycy zbudowali cały szereg fortyfikacji spełniających rolę wysuniętych posterunków i z których każda broniona była przez około 20 żołnierzy. Wzdłuż 75 km linii było ich 17.²⁰⁴ Znajdowały się one również na samej linii frontu, wspierane w każdym przypadku przez pluton czołgów /3 czołgi/. Brygada pancerna broniła się w pasie 37 kilometrów a jej poszczególne

202 Tamże, s.69-70.

203 D.K.Palit, op.cit., s.90.

204 Ch.Herzog, op.cit., s.61.

gólne bataliony w pasach 5-8 kilometrów /np. 4 batalion brygady Barak w rejonie szerokości 6 km - 32 czołgi; 1 batalion czołgów 7 BPanc - 8 km/.²⁰⁵

Plan syryjski zakładał przełamanie się na trzech kierunkach:

- Ahmadiye, Kanana - 7 dywizja piechoty;
- Khushniye, Aalmine - 5 dywizja piechoty;
- Rafid, Fik, pld jez. Tyberiadzkie - 9 dywizja piechoty.

Wzgórze Golan miały być zdobyte do wieczora 7 października, aby następnie skoncentrować się w rejonie rzeki Jordan już na ziemi izraelskiej przygotowując się do dalszego marszu. Trzy dywizje piechoty, posiadające po dwie brygady piechoty²⁰⁶ wzmocnione saperami w pierwszym rzucie miały przełamać obronę przeciwpancerną. Następnie byłyby wprowadzone brygady pancerne, które przeszłyby do pierwszego rzutu. Każda dywizja piechoty po artyleryjskim przygotowaniu ataku wykonanym przez 300 dział dywizyjnych miała przełamywać w pasie szerokości 4 kilometrów, co dawało im nasycenie: 56 czołgów, 75 dział, 1,7 bataliona piechoty na 1 kilometr odcinka przełamania.

Syryjczycy rozpoczęli atak w sobotę o 14.00 6 października od uderzenia ciężkiej artylerii i ataku lotniczego trwającego 55 minut. W tym samym czasie zaatakowane zostały izraelskie stanowiska na górze Hermon /desant śmigłowcowy/, posiadających duże znaczenie operacyjne, ponieważ dawały wgląd na całą równinę syryjską. Syryjskie dywizje piechoty wykonały uderzenia na planowych kierunkach: 7 dywizja piechoty walczyła z 7 brygadą pancerną /260 czołgów do 100 izraelskich/, natomiast na południu 5 i 9 dywizja piechoty z brygadą "Barak" /420 czołgów do 60 izraelskich/. W wyniku zdecydowanej przewagi, szczególnie w czołgach w godzinach nocnych przełamany został główny pas obrony izraelskiej na głębokość 6 km na północy i taktyczna strefa obrony głębokości 20 km²⁰⁷ na południu. W drugim dniu wojny, wprowadzona 3 dywizja pancerna zdołała dołamać drugi pas obrony, lecz dalsze jej natarcie zostało zatrzymane kontratakami brygad izraelskich. Straty dywizji syryjskich w ciągu dwóch dni wynosiły

205 Tamże, s.64.

206 A. Beaufre "Czwarta wojna izraelsko-arabska". Przegląd Informacyjny ASG nr 1, 1974, s.9.

207 Tamże, s.9.

200 czołgów.²⁰⁸ W następnych dniach straty powiększały się. 7 dywizja piechoty po trzech dniach walki i przełamaniu drugiego pasa obrony oraz zdobyciu Kuneitry straciła wszystkie czołgi. Także 3 dywizja pancerna odpierając kontrataki straciła 160 czołgów. W ciągu trzech dni natarcia w średnim tempie 8 km na dobę wojska syryjskie włączyły się na głębokość 24 km. W odwodzie syryjskich sił zbrojnych znajdowała się jeszcze 1 dywizja pancerna, którą wykorzystano później do działań obronnych i założenia kontrofensywy wojsk izraelskich.

7 października wieczorem po zmobilizowaniu rezerw, zostały skierowane na front syryjskie dwie dywizje izraelskie:²⁰⁹

- 14 dywizja pancerna dowodzona przez gen. bryg. Moshe /"Musa"/ Peleda w składzie dwie brygady pancerne, brygada zmechanizowana, powietrznodesantowa oraz brygada artylerii;
- 21 dywizja pancerna gen. Lanera w składzie: brygada pancerna "Barak", 17 brygada pancerna /rezerwowa/ oraz 14 i 19 brygada piechoty /rezerwowe/ wsparcie zapewniała brygada artylerii oraz lotnictwo.

W związku z niepomyślnymi działaniami dowództwo syryjskie przewiduje 10 października wycofanie wojsk do rejonu wyjściowego, który jest lepiej umocniony /ogólne straty syryjskie w czołgach wynosiły 877 wozów/²¹⁰

Sytuację tę korzystną tym razem dla wojsk izraelskich wykorzystało ich dowództwo, które poprzez rozpoznanie walkę wykryło słabe miejsca w obronie syryjskiej. W dniu 12 października wojska izraelskie wykonały przeciwuderzenie działając głównymi siłami na kierunku prawoskrzydłowej syryjskiej 7 dywizji piechoty, która w dotychczasowych walkach poniosła największe straty w ludziach i sprzęcie. Przy użyciu 250 czołgów i 18 tysięcy żołnierzy izraelskich rozbito 7 dywizję piechoty i dokonano wyłomu w pasie 30 km i na głębokość 10 km w średnim tempie 4-6 km na dobę.²¹¹ Do powstrzymania natarcia oddziałów izraelskich użyto odwodową 1 dywizję pancerną. Najgłębsze włamanie miało miejsce w południowej części frontu, gdzie wynosiło ono 20 km, lecz i tam dalsze natarcie wojsk izraelskich zostało zatrzymane.

208 A. Wolny, op. cit., s. 89.

209 Ch. Herzog, "The war...", op. cit., s. 97.

210 Tamże, s. 127.

211 A. Wolny, op. cit., s. 90-91.

W następnych dniach obronę syryjską węparyły jednostki Jordanii, Iraku i Arabii Saudyjskiej:²¹²

- iracka 3 dywizja pancerna: 8 BZ /50 czołgów; 6 BPanc /130 czołgów; BPanc /130/ oraz 6 dywizja pancerna;
- jordańska 40 brygada pancerna;
- 11 brygada piechoty - saudyjska.

Straty wojsk w ludziach i sprzęcie przedstawiały się następująco:²¹³

- Syria - 1150 czołgów /oraz 100 irackich i 50 jordańskich/, 3500 zabitych, 350 wziętych do niewoli;
- Izrael - 250 czołgów, 772 zabitych, 2453 rannych: i 65 wziętych do niewoli.

x

x

x

Z działań bojowych wojsk syryjskich i izraelskich na Wzgórzach Golan w wojnie 1973 roku nasuwają się następujące wnioski:

1. W odróżnieniu od dobrze zorganizowanego współdziałania w wojskach egipskich, syryjski plan operacji miał wiele usterek. Natarcie prowadzono na zbyt wąskich odcinkach /dywizja w pasie 4 km/ w oparciu o istniejącą sieć dróg. W rezultacie tego natarcie północnego zgrupowania uderzeniowego /7 DP/ zostało zatrzymane w dolinie /znanej teraz jako "Dolina łez"/ o długości 2 km i szerokości 1200 metrów,²¹⁴ przed pasem umocnień rozbudowanych w oparciu o potężny rów przeciwczołgowy i nasyp ziemny oraz pola minowe. Syryjczycy przy użyciu buldożerów i czołgów mostowych sforsowali te umocnienia, jednak wykonane przejścia znalazły się pod silnym ogniem artyleryjskim i broni przeciwpancernej. W rezultacie natarcie północnego zgrupowania, wykonujące główne uderzenie zostało w końcu trzeciego dnia załamane. Ograniczona możliwość manewru nie pozwoliła w pełni wykorzystać Syryjczykom siły uderzeniowej ich wojsk.
2. Syryjskie południowe zgrupowanie uderzeniowe /5 i 9 dywizja piechoty/, nacierające w rozbieżnych kierunkach, osiągnęło większe powodzenie włamując się na głębokość do 20 km²¹⁵ w obronę izraelską. Już sam fakt działania na szerszym froncie

212 Ch. Herzog, "The war...", op.cit., s.138.

213 Tamże, s.145.

214 J.Weller, op.cit., s.107.

215 J.Weller, op.cit., s.107.

uniemożliwił Izraelczykom skoncentrowanie sił do energicznego przeciwdziałania. Natarcie tego zgrupowania zostało ostatecznie zatrzymane na linii Naffa - Fig.

3. Syryjskie zgrupowania uderzeniowe były w składzie dywizji piechoty przełamujących obronę izraelską w pasie 4 km. Wspierane one były grupami artylerii liczącymi po 300 dział, oraz lotnictwem. Syryjczycy uzyskali następujące nasycenie sił i środków na kilometr odcinka przełamania: 75 dział, 56 czołgów, 1,7 bataliona piechoty. Tempo przełamania wynosiło 8 km/dobę.
4. Nasycenie taktyczne obrony izraelskiej na Wzgórzach Golan wynosiło: 1 brygada na 37 km /1,1 działa, 2,5 czołgów na 1 km/, natomiast po pierwszej dobie walk, po wzmocnieniu - jedna brygada w pasie 18 kilometrów.
5. W armii syryjskiej czas trwania ogniowego przygotowania ataku wynosił 55 minut. Ogień został zaplanowany na obiekty i cele, których położenie nie zostało w pełni sprawdzone i udokładnione w terenie. Ogniowe wsparcie natarcia w pasie działania dywizji pancernej miało być wykonane metodą podwójnego kolejnego ześrodkowania ognia na głębokość 6 km na kilku rubieżach. W pasach natarcia innych dywizji piechoty ogniowe wsparcie natarcia miało być realizowane metodą pojedynczych ześrodkowań ogniowych na głębokość około 2 km. Działalność ogniowa artylerii w czasie wprowadzania do walki drugich rzutów była prowadzona w niewielkim zakresie. /Wprowadzenie do walki DPanc zabezpieczało pięć dywizjonów artylerii/. Wszystkie pułki artylerii były podporządkowane dywizjom I rzutu, którym podporządkowano także organiczną artylerię drugorzutowych związków taktycznych i odwodów, co umożliwiło organizowanie DGA w składzie 4-5 dywizjonów i BGA w składzie 2-3 dywizjonów artylerii.²¹⁶
6. Przeciwuderzenie nowo zmobilizowanych izraelskich dwóch dywizji pancernych zostało wykonane, gdy większość odwodów syryjskich znajdowała się w kolumnach marszowych²¹⁷ w kierunku frontu. Przeciwuderzającym oraz broniącym się wojskom izraelskim do końca D-4 udało się odrzucić wojska syryjskie poza linię demarkacyjną, a następnie przenieść działania na terytorium Syrii, włamując się na głębokość 10-20 km w pasie 30 km, w średnim tempie 4-6 km na dobę. Znaczną rolę w załamaniu izraelskiego przeciwuderzenia

216 S.W. "Działanie artylerii...", op.cit., s.53.

217 J.Weller, op.cit., s.107.

odegrały arabskie siły koalicyjne: irackie, jordańskie i saudyjskie.

WNIOSKI KOŃCOWE Z OMAWIANYCH WOJEN LOKALNYCH I SPOSOBÓW PRZEŁAMANIA OBRONY PRZECIWNIA

† 1. Brak zewnętrznej i wewnętrznej jedności politycznej państw arabskich uniemożliwiały im opracowanie wspólnych planów obrony. Rozbicie polityczne i zaniedbania w tych krajach w dziedzinie obronności, a przede wszystkim w wyszkoleniu wojsk arabskich i ich dowodzeniu, stwarzały dla Izraela korzystne warunki do podboju przygranicznych ziem egipskich, syryjskich i jordańskich. Dlatego w trzech pierwszych wojnach prowadzonych przez Izrael, mających charakter zaborczy, Arabowie występowali zawsze w obronie swych ziem.

W czwartej wojnie w 1973 r. zamiar operacyjny dowództwa egipskiego stanowił doskonale rozwiązanie wojny lokalnej i w zasadzie został zrealizowany. Przewidywał on ograniczoną akcję zbrojną, mającą na celu odzyskanie utraconych obszarów lub też zadowolenie się nawet skromniejszymi sukcesami. Operacja zaczepna wojsk egipskich z forsowaniem Kanału Sueskiego i przełamaniem linii Bar Leva miała być dowodem wartości arabskich sił zbrojnych oraz winna skłonić Izrael do ustępstw w drodze politycznej. Przyjęta przez wojska egipsko-syryjskie taktyka natarcia polegała na powolnym i stopniowym zdobywaniu terenu, umacnianiu go pod względem inżynieryjnym, organizowaniu obrony przeciwpancernej i rozwijaniu działań zaczepnych wyłącznie w zasięgu własnych środków osłony przeciwlotniczej. Powyższe metody walki przekreślały szanse wykorzystania skutków zaskoczenia. W tych warunkach nie udało się opanować nawet trzech przełęczy w górach Gifgafa, oddalonych 39-

45 km od Kanału Sueskiego, mimo że taki cel przyświecał wojskom egipskim. Z kolei, oddziały egipskie przechodząc do obrony na uchwyconym przyczółku zaprzepaściły możliwość pełnego wykorzystania czynnika zaskoczenia, bowiem dały czas przeciwnikowi na zmobilizowanie sił i środków oraz przejęcie inicjatywy operacyjnej.

2. Ponieważ arabska kadra wojskowa pozostawała daleko w tyle za rozwojem nauki i techniki, powodowało to że m.in. w armiach egipskiej i syryjskiej powstawała dysproporcja między ilościowym stanem wojsk i standardem ich uzbrojenia, a umiejętnościami w zakresie dowodzenia tą nowoczesną bronią. Arabowie zafascynowani ilością i nowoczesnością posiadanej techniki wojennej oraz dużym stanem osobowym własnych wojsk, opierali swe plany głównie na liczebnym stosunku sił, który był zawsze dla nich korzystny. Nie doceniali natomiast w sobie, jak i u przeciwnika takich czynników, jak: zwartość polityczna i patriotyzm żołnierza, indywidualne i zespołowe wykszolenie oraz gotowość bojowa. Choć w 1973 r. wojska egipsko-syryjskie były już jakościowo inne i lepiej wykształcone, jednak nie były one jeszcze w stanie rozgromić, a nawet osłabić izraelskich sił zbrojnych.

3. Wojny izraeleko-arabskie uwiaryściły wagę problemu zaskoczenia, który w poszczególnych konfliktach zbrojnych przejawiał się inaczej. W 1956 r., kiedy Egipt znacjonalizował Towarzystwo Kanału Sueskiego, liczył się w pierwszej kolejności z interwencją anglo-francuską i dlatego wycofał część swych wojsk z Synaju. Tymczasem wojnę rozpoczął Izrael, a interwencja anglo-francuska nastąpiła później. W 1967 r., zaskoczenie polegało na wykonaniu operacji powietrznej z zupełnie nieoczekiwanego dla Egiptu kierunku, bowiem samoloty izraelskie dokonując manewru nad wodami Morza Śródziemnego wyminęły egipską obronę powietrzną i wy-

konały zmasowane naloty z kierunków północno-zachodniego i zachodniego.

W 1973 r., nieoczekiwane rozpoczęcie działań wojennych przez wojska egipskie i syryjskie oraz zastosowanie nowych środków walki, głównie raketowych, miało charakter zaskoczenia strategicznego. Egipt i Syria dokonały wówczas mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk, nie wzbudzając poważniejszych podejrzeń ze strony Izraela. W konsekwencji, wybuch wojny w dniu 6.10.1973 r. stanowił dla Izraela całkowite zaskoczenie i postawił jego siły zbrojne w bardzo trudnej sytuacji. Wykorzystując czynnik zaskoczenia, wojska egipskie sforsowały Kanał Sueski, rozbiły trzy izraelskie brygady broniące się na linii Bar Leva i opanowały te umocnienia. Podobnie było na froncie syryjskim, gdzie wojska izraelskie zostały wyparte ze swych betonowych punktów oporu, zbudowanych na Wzgórzach Golan.

Powyższa wojna prowadzona była także w wymiarze elektronicznym, bowiem biorące w niej udział strony zastosowały masowo na polu bitwy jakościowo nowe w rozwoju technologicznym bronie raketowe, o których wykorzystaniu i skuteczności decydował pojedynczy żołnierz oraz środki rozpoznania elektronicznego, satelitarnego i samoloty bezpilotowe. Użycie nowych broni raketowych zaskoczyło całkowicie stronę przeciwną, ograniczając do minimum swobodę działania jej lotnictwa i czołgów. Przeciwestawienie izraelskim siłom powietrznym rakiet przeciwlotniczych, wobec których nie posiadano środków przeciwdziałania przyczyniło się do pozbawienia lotnictwa przewagi w powietrzu. Podobnie związki pancerne nie dysponujące osłoną z powietrza traciły swobodę manewru i szybkość działań.

W wojnie z 1973 r. obalone zostały założenia strategii izraelskiej, która opierała się na wywalczeniu panowania w powietrzu i zmaso-

wanym natarciu wojsk pancernych.

4. Cechą charakterystyczną wojen na Bliskim Wschodzie było to, że decydującą rolą przypadała w nich różnym rodzajom wojsk i sił zbrojnych. W 1956 r. główny ciężar walki spoczywał na wojskach pancernych i zmechanizowanych, natomiast działania lotnictwa ograniczały się do zadań wsparcia operacji lądowych. W 1967r. wojna rozpoczęła się zmasowanymi nalotami izraelskich sił powietrznych na lotniska arabskie. W ciągu 24 godzin nieustannych, zmasowanych nalotów zniszczonych zostało 428 samolotów egipskich, syryjskich, jordańskich i irackich. Wywalczenie panowania w powietrzu miało decydujący wpływ na wynik wojny. Izraelskie wojska pancerne uzyskały wówczas swobodę działań, bowiem wykorzystywały one skutki operacji lotniczej. W wojnie 1973 r. zasadniczą rolę odegrała przeciwlotnicza i przeciwpancerna broń raketowa, bowiem środki te zadały wysokie straty lotnictwu i wojskom pancernym stron walczących. Tylko przy użyciu rakiet przeciwlotniczych zestrzelonych zostało ponad 500 samolotów, w tym 25% myśliwców izraelskich, 52% samolotów syryjskich i 31% egipskich.

Ogólną ilość czołgów zniszczonych w ciągu 15 dni trwania wojny w 1973 r. ocenia się na 3000, to jest na około 50% czołgów egipskich i izraelskich oraz 72% syryjskich. Dla porównania, marszałek Rommel i gen. Montgomery stracili w północnej Afryce, w ciągu 6 miesięcy walk w 1942 r. nie więcej jak 650 czołgów. Działania wojenne w 1973 r. ujawniły nieznaną dotąd fakt, że broń defensywna może uzyskać przewagę nad bronią ofensywną.

5. W poprzednich wojnach bliskowschodnich w 1956 i 1967r. widoczna była dysproporcja między stronami walczącymi w zakresie ruchliwości i manewrowości na polu bitwy. Wojska arabskie stosowały wówczas statyczne działania obronne, a w natarciu frontalne ataki na szerokim froncie, bez stosowania manewru, ale dążące za wszelką cenę do odniesienia zwycięstwa. Złożyło się na to słabe

wyszkolenie żołnierzy, niezdecydowane dowodzenie, z którego wynikały nieskoordynowane działania bojowe i niewłaściwe wykorzystanie odwodów. Dowódcy egipscy pozostając w tyle za nacierającymi wojskami, tracili często z nimi kontakt. Natomiast na szczeblach brygady i dywizji nie przejawiali inicjatywy w dowodzeniu, nie sprawdzali osobiście sytuacji na głównych kierunkach natarcia, lecz kurczowo trzymali się stanowisk dowodzenia. Powodem niepowodzeń wojsk arabskich, nie był brak odwagi żołnierzy, lecz niedostateczna organizacja współdziałania i słabe dowodzenie. Widać było często tendencje do rozpraszania wysiłku na głównym kierunku uderzenia, co kontrastowało z masowaniem sił i środków przez Izraelczyków.

Dopiero w 1973 r. umiejętne wykorzystanie przez żołnierzy arabskich najnowszych rakietowych środków przeciwlotniczych i przeciwpancernych, a także czynnika zaskoczenia, wykazało że wojska egipsko-syryjskie mogą stać się równorzędnym partnerem na polu walki. W wojnie tej potrafiły one zaskoczyć i skutecznie stawić czoła mitowi niezwyciężalności żołnierza izraelskiego. Mimo nie wykorzystania w pełni sukcesu operacyjnego, osiągnięcia militarne wojsk arabskich zostały przekształcone w sukces polityczno-dyplomatyczny i pogłębienie politycznej izolacji Izraela.

U podstaw izraelskiej sztuki operacyjnej i taktyki leży zasady ruchliwości i manewrowości. Dowództwo izraelskie wzbogacało ciągle znane już formy i sposoby walki, uwidoczniko się to w: zdecydowanych uderzeniach na skrzydła i tyły przeciwnika, w nocnych atakach na ufortyfikowane miejscowości w ścisłym współdziałaniu wojsk pancernych z lotnictwem, a także w szerokim wykorzystaniu taktycznych desantów powietrznych i śmigłowcowych do niszczenia: artylerii rozwiniętej na stanowiskach ogniowych, umocnień syryjskich na Wzgórzach Golan, stanowisk dowodzenia oraz użyciu śmigłowcowych odwodów przeciwpancernych do zwalczania czołgów.

6. W wojnach izraelsko-arabskich stoczonych w latach 1956 i 1967 wojska pancerne spełniały ważną rolę w zakresie przełamania obrony przeciwnika i rozwinięcia powodzenia. Dowództwo izraelskich sił zbrojnych doceniając znaczenie wojsk pancernych stale je rozwijało, w tych warunkach ich wojska lądowe składały się przeważnie z brygad pancernych i zmechanizowanych.

W czasie wojny w 1973 r. czołgi obu stron walczących były nadal decydującym czynnikiem powodzenia wojsk lądowych, pod warunkiem ścisłego ich współdziałania z piechotą i lotnictwem, ponieważ rozwój środków przeciwpancernych znacznie ograniczył ich samodzielne działanie. W 1973 r. na egipskim przyczółku na wschodnim brzegu Kanału Sueskiego doszło do potężnej bitwy pancernej, w której wzięło udział około 1000 czołgów. Konfrontacja ta ponownie wykazała lepsze wyekwipowanie i większe umiejętności bojowe czołgistów izraelskich.

7. O sukcesie arabskiej obrony przeciwlotniczej zadecydowały nowoczesność i wysoka skuteczność środków przeciwlotniczych w szczególności rakiet i zestawów armat ZSU-23-4 oraz dobre wykształcenie ich obsługi i operatorów. W 1973 r. w wyniku masowego użycia rakietowych środków przeciwlotniczych działania lotnictwa nie miały już charakteru decydującego, takiego jak w wojnie z 1967 r. Po raz pierwszy, począwszy od 17 października 1972 r., izraelskie wojska lądowe działały na korzyść lotnictwa, niszcząc stanowiska egipskich rakiet przeciwlotniczych na zachodnim brzegu Kanału Sueskiego i tworząc dla niego korytarze przelotu. Oznaczało to odwrócenie tradycyjnych sytuacji, w których nie lotnictwo zapewnia swobodę działań wojskom lądowym, lecz te wojska stwarzają warunki do wykorzystania lotnictwa.

8. Dowództwo egipskie umiejętnie wykorzystywało komandosów do wykonywania specyficznych zadań dywersyjnych na korzyść

własnych wojsk lądowych. Przykładem tego może być niezauważone przerzucenie ich na wschodni brzeg Kanału Sueskiego, w nocy z 5 na 6.10.1973 r. celem zabetonowania instalacji rurociągowych, którymi na lustro wody miała być wylana ropa naftowa, a następnie podpalona dla stworzenia strefy ognia przed wojskami egipskimi forsującymi ten kanał. Inne grupy komandosów wyposażone w materiał wybuchowy, przeciwpancerne pociski kierowane i miotacze ognia atakowały od tyłu izraelskie umocnienia linii Bar Leva, aby uniemożliwić przeciwnikowi ostrzeliwanie wojsk egipskich przekraczających Kanał Sueski. Głębiej działające zespoły spadochroniarzy, przerzucone śmigłowcami w pobliżu przełęczy na Synaju, wyposażone w granatniki przeciwpancerne i pociski kierowane, ogniem tym środków związały izraelskie odwodowe brygady pancerne, uniemożliwiając im wykonanie kontrataków na egipską piechotę, przeprawiającą się na wschodni brzeg Kanału. Tak więc, przy pomocy oddziałów dywersyjnych i spadochronowych, dowództwo egipskie rozwiązało skutecznie szereg bardzo ważnych problemów zabezpieczenia forsowania.

9. W wojnie październikowej 1973 r., duch bojowy żołnierzy egipskich okazał się wyjątkowo wysoki, dzięki zaskoczeniu wojsk izraelskich i skutecznemu sforsowaniu kanału. Na szczeblu brygady było wiele przykładów lepszego dowodzenia i osobistej odwagi żołnierzy. Piechota egipska dzielnie nacierała przeciwko czołgom izraelskim. Sposób i opanowanie z jakim pojedynczy żołnierz egipski stał na pustyni z granatnikiem przeciwpancernym, wywarł głębokie wrażenie na załogach izraelskich pojazdów pancernych. Morale Syryjczyków okazało się także wysokie, bowiem ich żołnierze walczyli dzielnie. Jeżeli w wojnie 1956 r. Izrael stracił 190 swych żołnierzy i tylko 5% samolotów, to w 1967 r., na

polu bitwy poległo 770 żołnierzy izraelskich, a straty w lotnictwie wynosiły około 10%. W ostatniej wojnie, w 1973 r. straty izraelskie szacuje się według ocen zachodnich na około 4500 zabitych, natomiast przy pomocy samych tylko rakiet przeciwlotniczych zestrzelono około 25% samolotów żydowskich.

10. W wojnach 1956-1973 przełamanie było zasadniczą formą natarcia, rozpoczynało ono działania wojenne i w wypadku uzyskania powodzenia decydowało o końcowym ich sukcesie. Analizując problem masowania sił i środków na wybranych kierunkach oraz organizację przełamania, należy stwierdzić, że największe doświadczenia i liczące się osiągnięcia w tej dziedzinie uzyskał Izrael, który ze względu na posiadanie mniejszej liczebnie armii musiał szukać rozwiązania w koncepcji wojny błyskawicznej, manewrowej lub pancerno-lotniczej, tak aby pierwszym uderzeniem móc rozbić zasadnicze zgrupowanie obronne przeciwnika, poprzez dokonanie przełamania na wąskich odcinkach i na kierunkach wyprowadzających do najważniejszych obiektów operacyjnych. Pierwsze uderzenie wojsk izraelskich, mimo wykorzystywania szerokiej gamy informacji napływających z najnowszych środków rozpoznania powietrznego, włączając w to system satelitarny, było zawsze wykonywane z zaskoczenia.

W 1956 r. izraelskim związkiem taktycznym przełamującym obronę była brygada /BP lub BPanc/, w 1967 r. dywizja /DZmech lub DPanc/, natomiast w wojnie 1973 r. organizatorem przełamania była armia. Szerokość odcinka przełamania dla DPanc i DZmech w 1967r. wynosiła 2 km, a w 1973 r. - 4 km.

Stała modernizacja wojsk stron walczących, a szczególnie szybki wzrost ilości środków przeciwpancernych i przeciwlotniczych w siłach zbrojnych Izraela i państw arabskich powodował wyraźne obniżenie się tempa natarcia. Dla przykładu, jeżeli w czasie wojny w 1956 r. wojska izraelskie osiągały tempo natarcia wynoszące 130-

150 km na dobę, to w 1967 r. wynosiło ono 100 km na dobę, natomiast w 1973 r. spadło do 30-40 km na dobę.

11. Wojny bliskowschodnie toczyły się w specyficznych warunkach terenowych, głównie pustynno-górzystych, a zatem odmiennych od europejskich. Egipskie i syryjskie siły zbrojne walczyły na bardzo wąskich frontach, nie przekraczających 180 km szerokości na Synaju i 90 km na Wzgórzach Golan. Dlatego doświadczeń tych nie należy przenosić mechanicznie do rozległych obszarów Europy, gdzie duża przestrzeń poważnie zmniejsza nasycenie środków walki. Europa charakteryzuje się ponadto pofałdowanym terenem, dużą ilością naturalnych i sztucznych ukryć, ze względu na istnienie licznych miejscowości, lasów i pól uprawnych. W Europie, czołgi będą narażone na oddziaływanie środków przeciwpancernych na znacznie mniejszych odległościach niż na Bliskim Wschodzie, wobec tego pojazdy te będą musiały pokonywać szybko zagrożoną przestrzeń. Zrozumiała więc staje się zasada, że w warunkach silnej obrony przeciwpancernej, nie można przełamywać jej przy pomocy samych czołgów. Pojazdy pancerne trzeba osłaniać piechotą i ogniem artylerii, natomiast samodzielnie będą one mogły działać tylko w pościgu lub w czasie przełamania doraźnie zorganizowanej obrony. Wobec stałego oddziaływania broni przeciwpancernej i wzniesienia jej w powietrze przez śmigłowce wyposażone w przeciwpancerne pociski kierowane, należy szukać nowych sposobów jej zwalczania. W sumie doświadczenia dostarczone przez trzy wojny izraelsko-arabskie są bardzo cenne, należy dokładnie je studiować, aby móc zaadaptować wszystko to co może być użyteczne na europejskim TDW.

Wykaz schematów:

1. Półwysep Synaj.
2. Egipcko-synajski teatr działań wojennych.

3. Izraelsko-jordański teatr działań wojennych.
4. Wzgórza Golan dominujące nad jeziorem Tyberiadzkim.
5. Zamiar stron w operacji synajskiej 1956 r.
6. Przebieg działań na Synaju w 1956 r.
7. Brytyjsko-francuska operacja desantowa w Port Saidzie /5-6.11.1956 r./.
8. Izraelskie ataki powietrzne na lotniska egipskie /5.6.1967 r./.
Walka o panowanie w powietrzu.
9. Działania bojowe na Półwyspie Synaj w 1967 r.
10. Kampania jordańska 1967 r.
11. Zdobycie Jerozolimy przez izraelską BPD i BP w czerwcu 1967 r.
12. Natarcie izraelskiej BPanc płk Ben Ari na kierunku Jerozolimy, Ramallah, Jerycha w czerwcu 1967 r.
13. Kampania syryjska wojsk izraelskich 7-9.6.1967 r.
14. Przełamanie obrony syryjskiej na kierunku Kuneitry w 1967 r.
15. Działania izraelskich oddziałów desantowych na śmigłowcach w czerwcu 1967 r.
16. Przełamanie obrony egipskiej przez izraelską DPanc gen. Izraela Tala.
17. Przełamanie obrony egipskiej przez DZmech gen. Sharona w 1967 r.
18. Ugrupowanie wojsk i zamiar stron na froncie syryjskim w dniu 6.10.1973 r.
19. Forsowanie Kanału Sueskiego i przełamanie linii "Bar Leva" przez wojska 2 i 3 armii egipskiej /6.10.1973 r./.
20. Zasadzka pododdziałów egipskich 2 DP na izraelski 190 batalion czołgów /w październiku 1973 r./.
21. Ugrupowanie wojsk i zamiar stron na froncie golańskim w 1973 r.
22. Przełamanie obrony izraelskiej przez wojska syryjskie na Wzgórzach Golan w 1973 r.
23. Kontrofensywa wojsk izraelskich na Wzgórzach Golan w paździer-

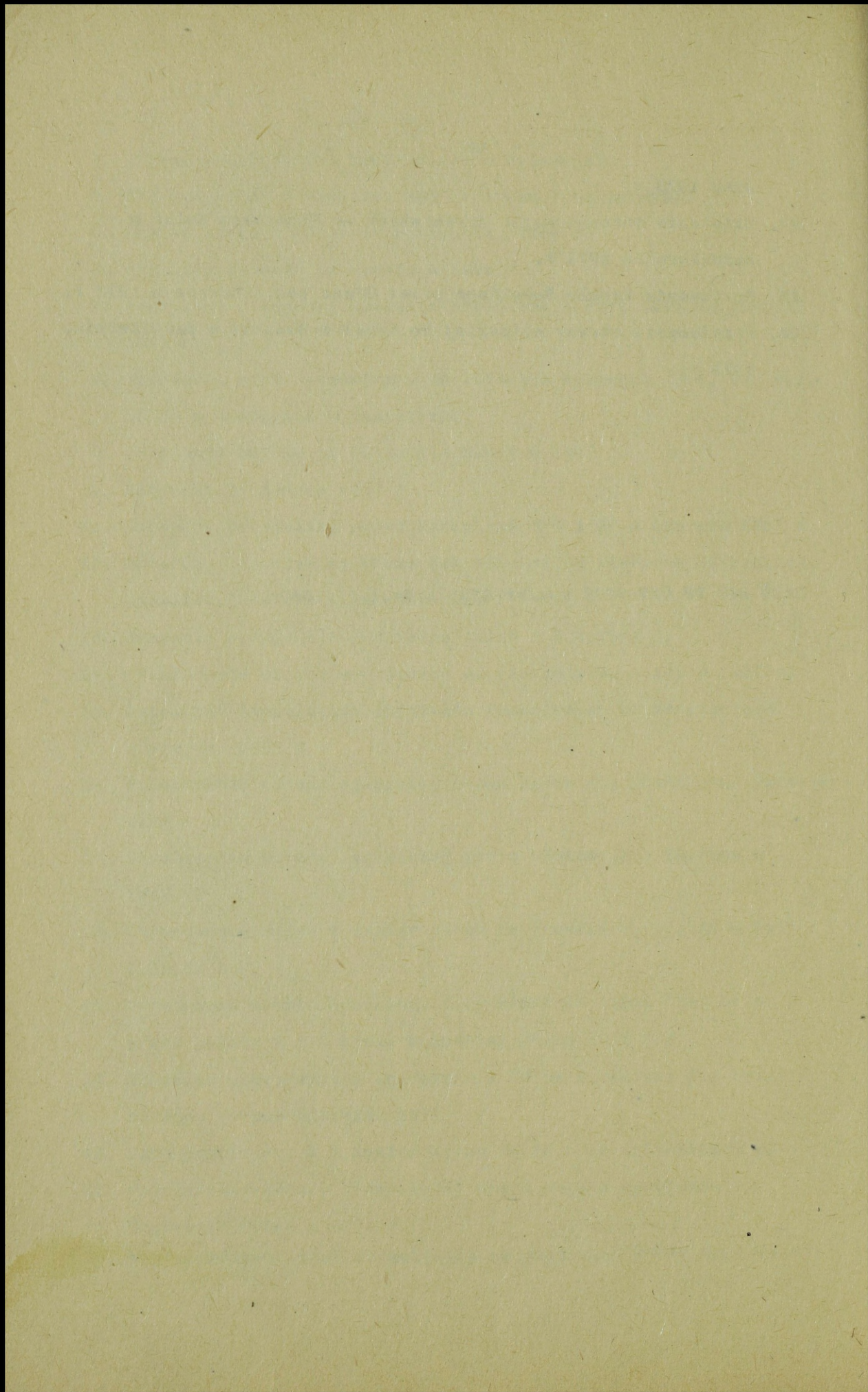
niku 1973 r.

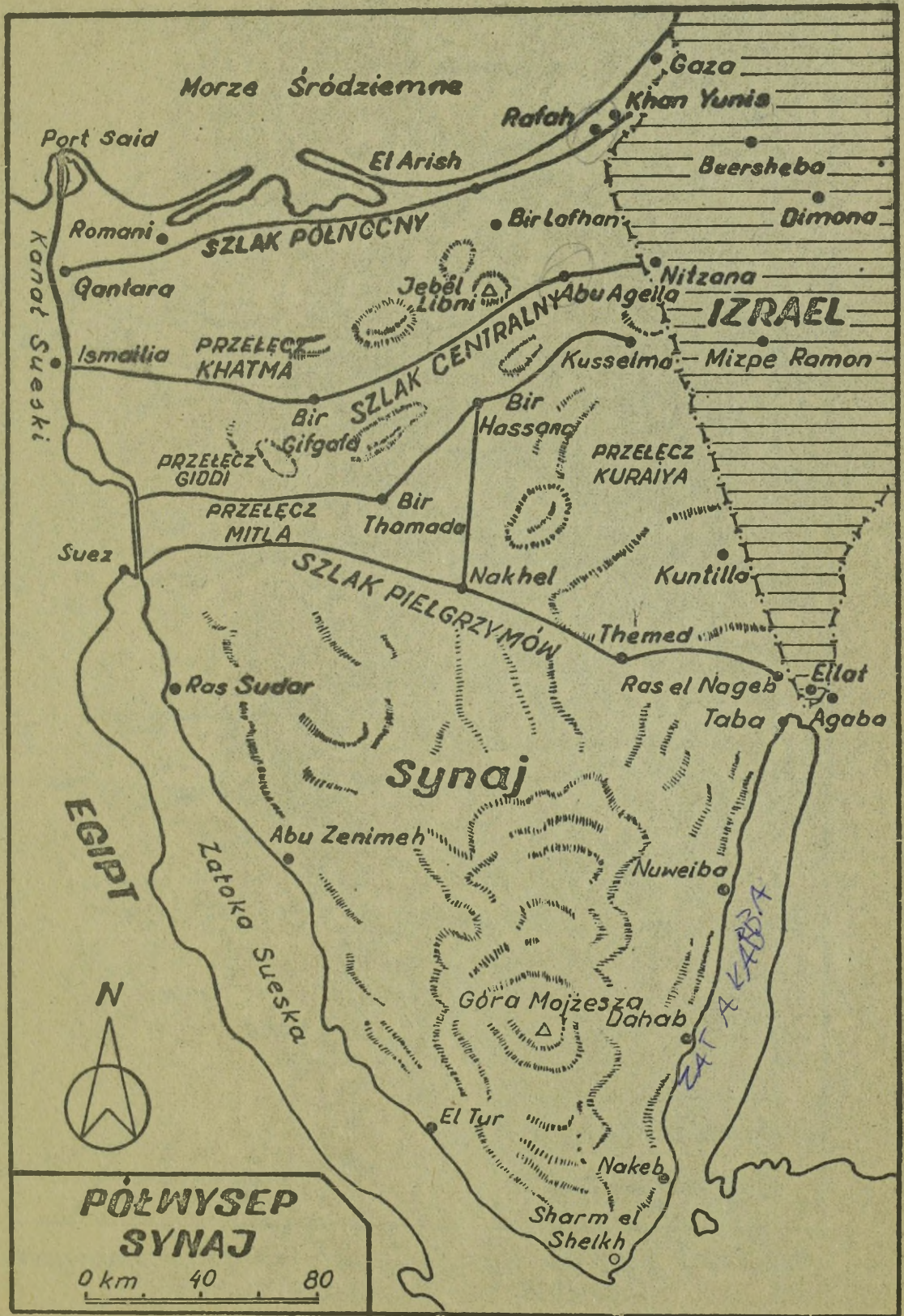
24. Działania obronne wojsk izraelskich na Wzgórzach Golan w październiku 1973 r.

25. Forsowanie Kanału Sueskiego przez DPanc gen. Sharona w 1973 r.

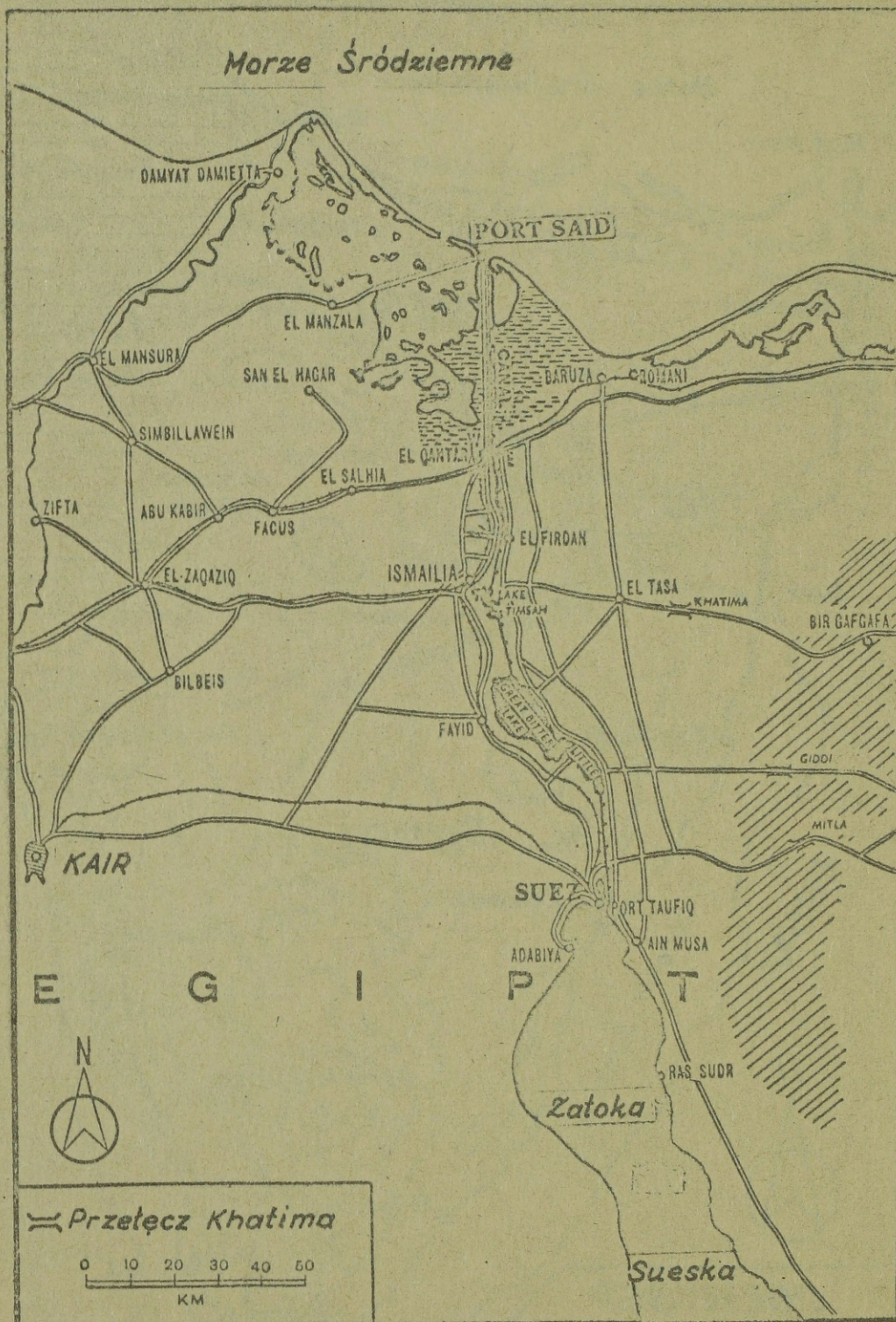
26. Przełamanie obrony egipskiej za Kanałem Sueskim w październiku 1973 r.

Druk ASG WP OXV-8607 zam.nr 2885 z dn.1.12.1980r.

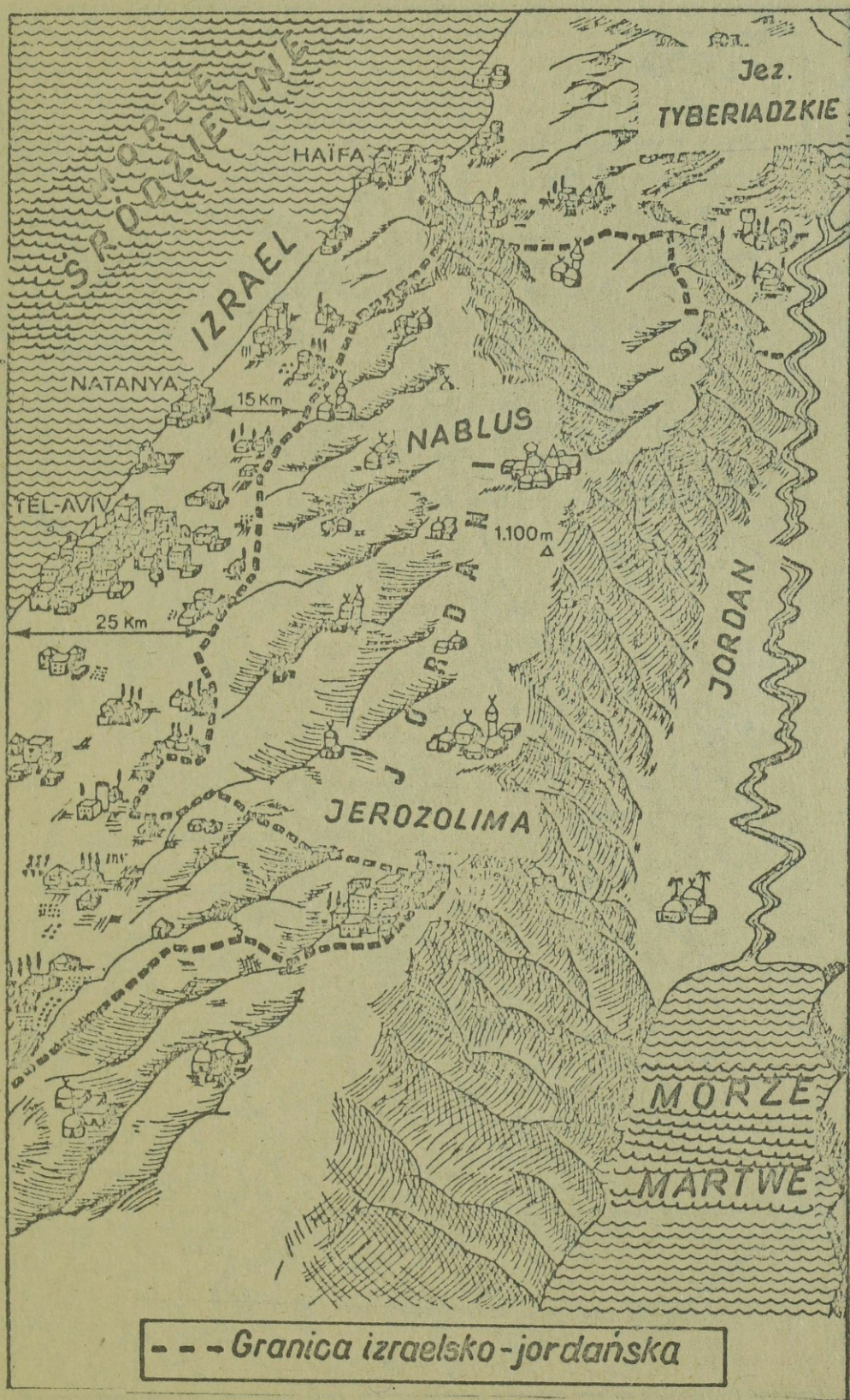

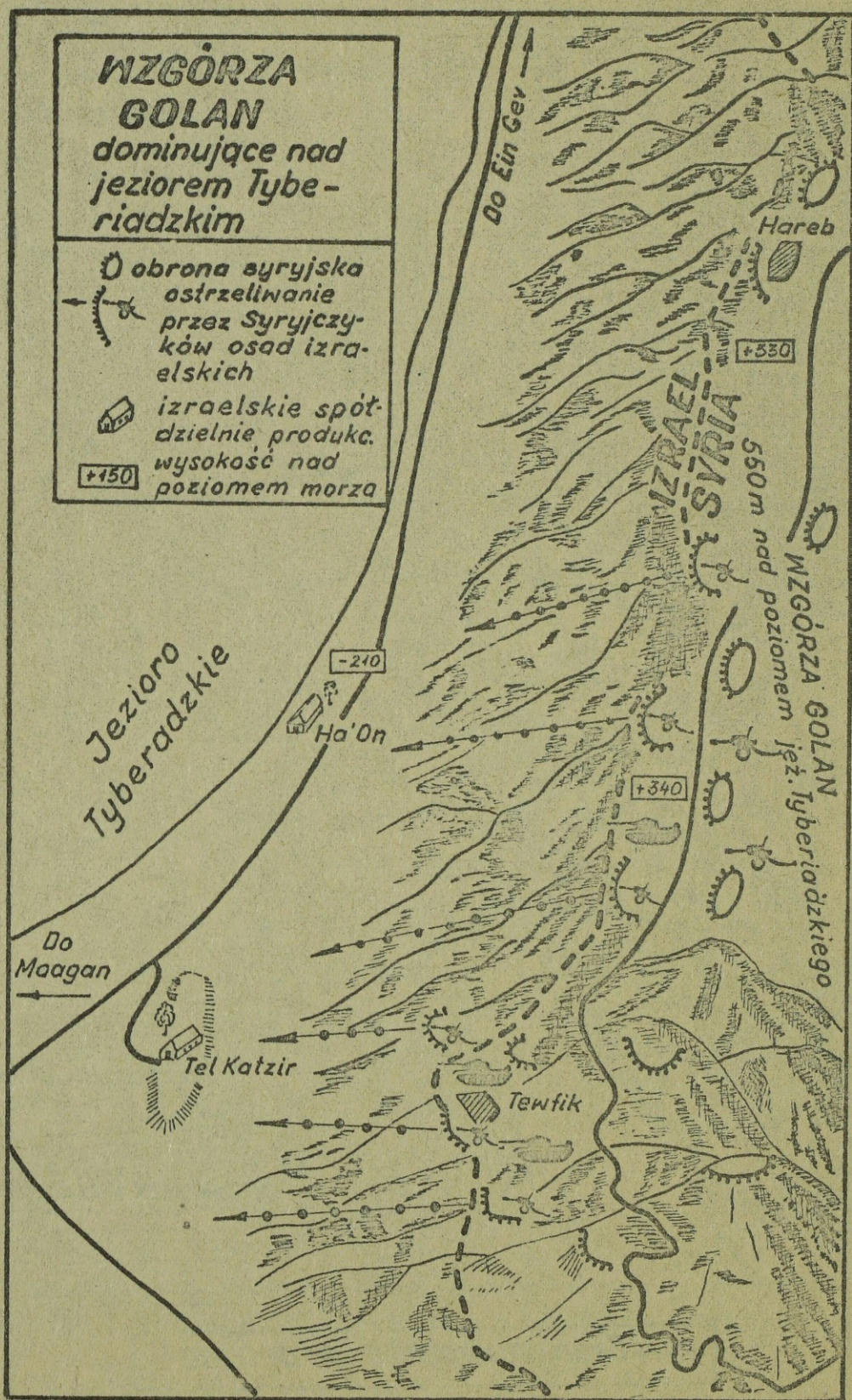
Szkic nr 1

Szkic nr 2. Egipsko-syryjski teatr działań wojennych

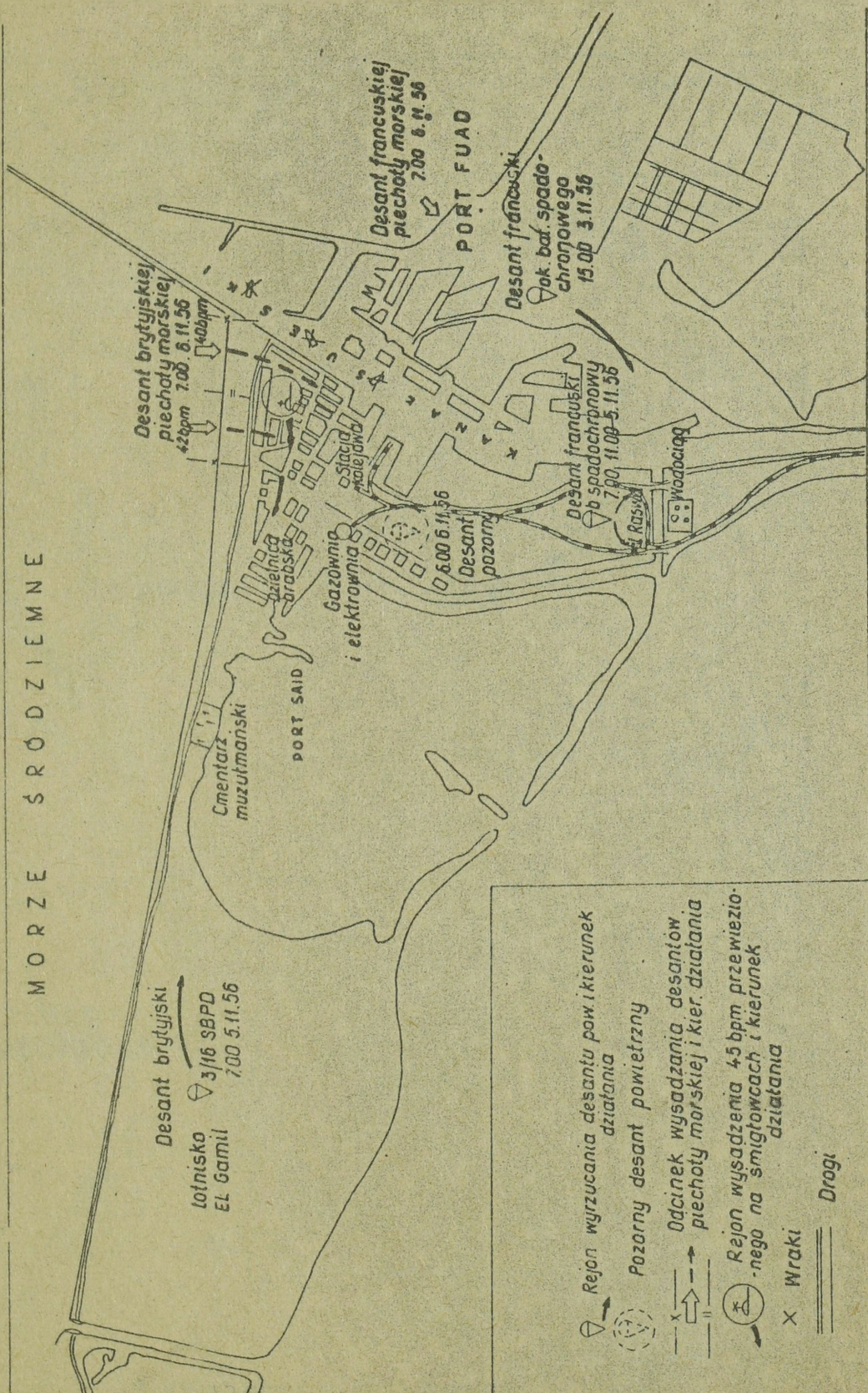

Szkic nr 3. Izraelsko - Jordañski teatr
działań wojennych.

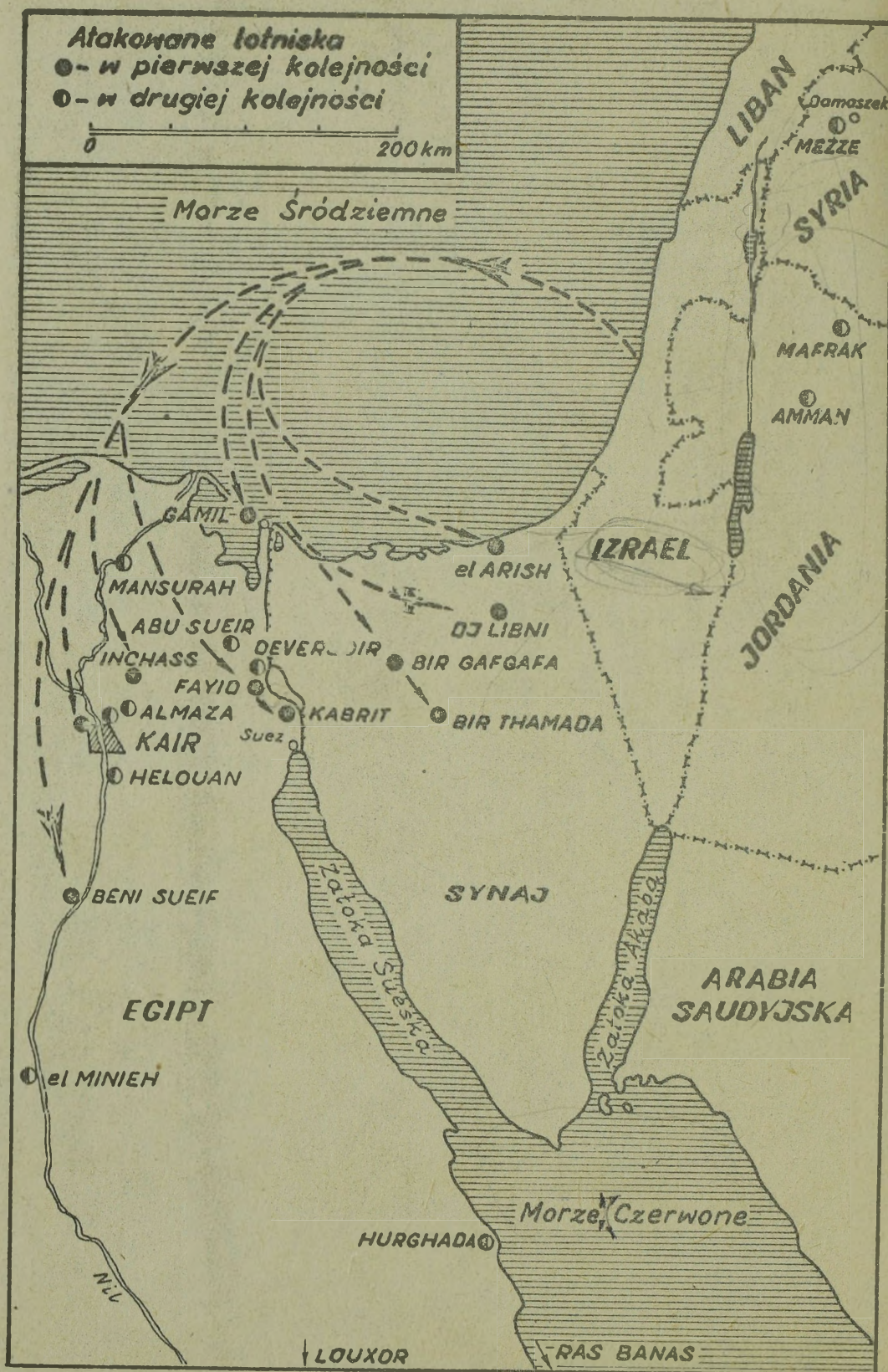
Szkic nr 4

MORZE ŚRÓDZIEMNE

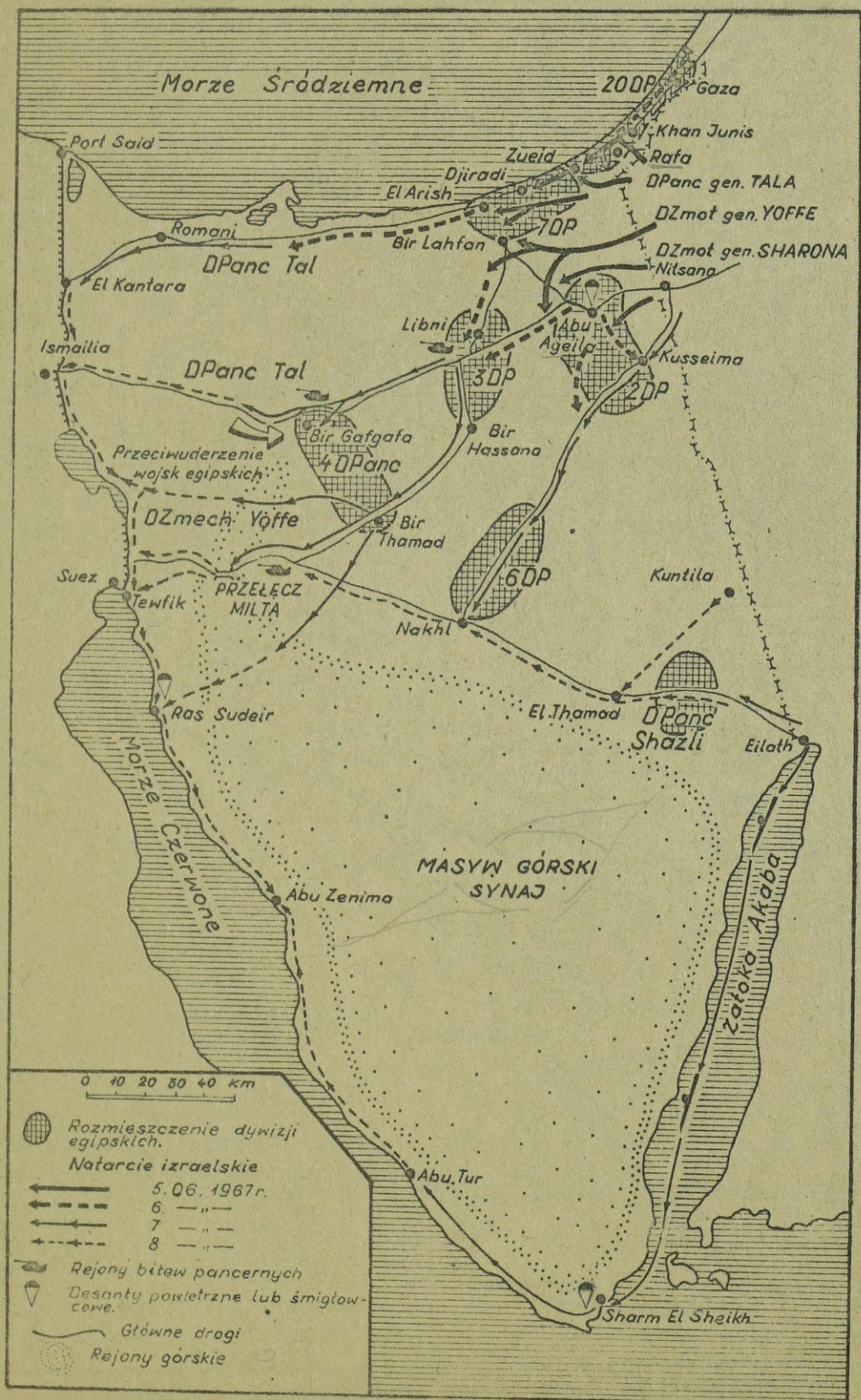
Rejon wyrzucania desantu pow. i kierunek działania
 Pozorny desant powietrzny
 Odcinek wysadzenia desantów piechoty morskiej i kier. działania
 Rejon wysadzenia 45 bpm przewiezionego na śmigłowcach i kierunek działania
 Wraki
 Drogi

Szkic nr 7. Brytyjsko-francuska operacja desantowa w Port Saidzie 3.-6. 11. 1956r.

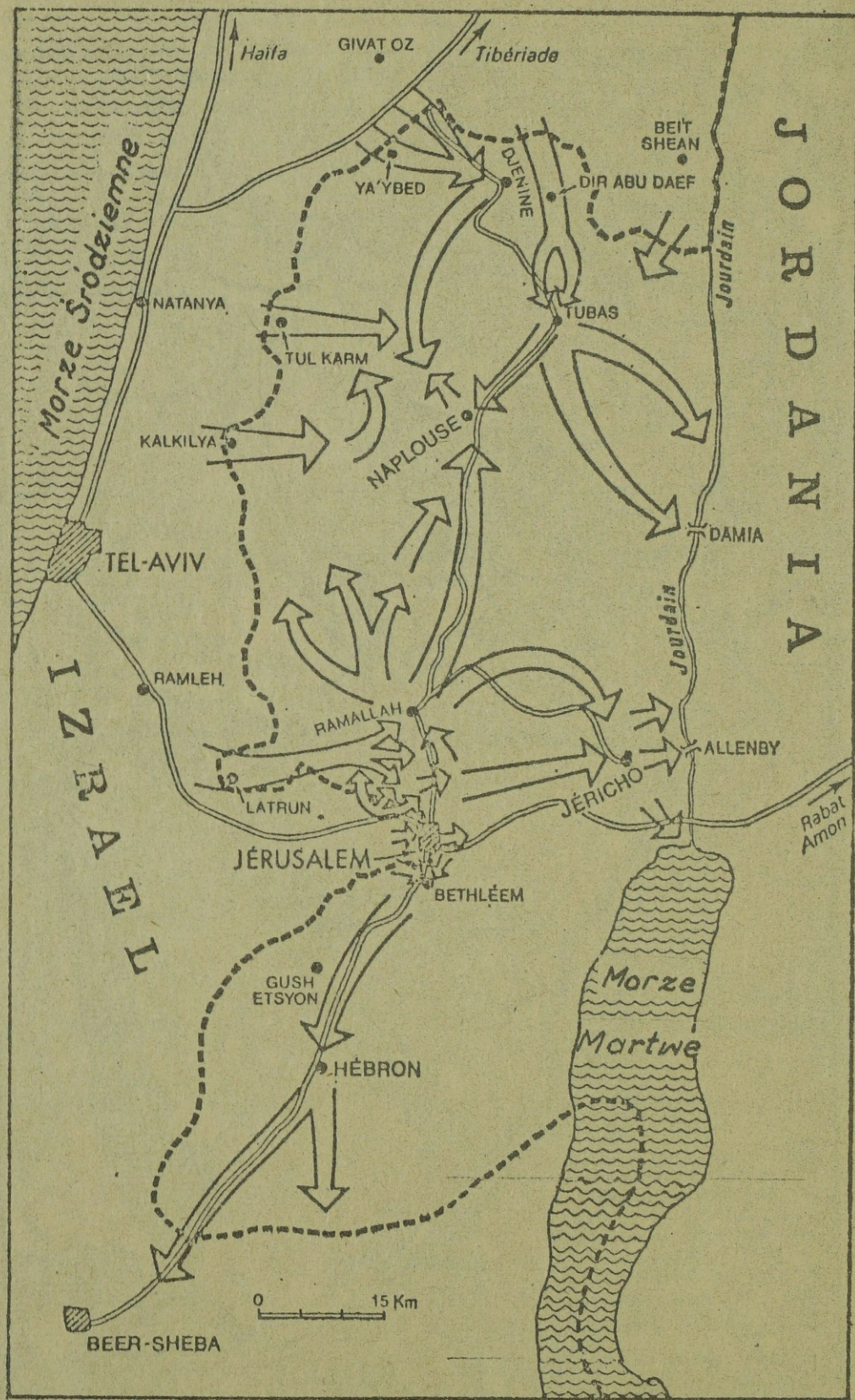
Szkic nr 8 Izraelskie ataki powietrzne na lotniska egipskie (5.6.1967r.)

Walka o panowanie w powietrzu

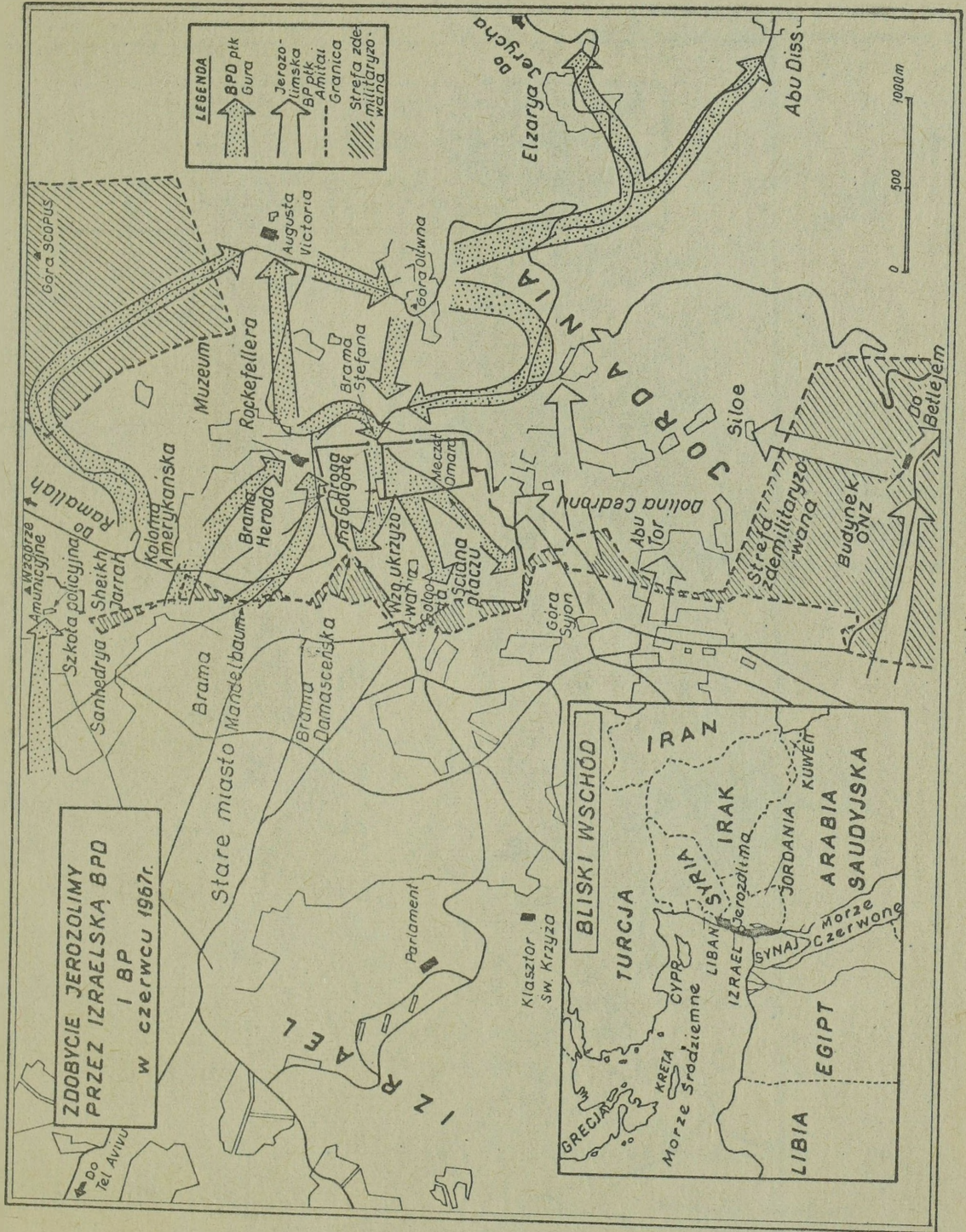

Szkic nr 9. Działania bojowe na Półwyspie Synaj w 1967r.

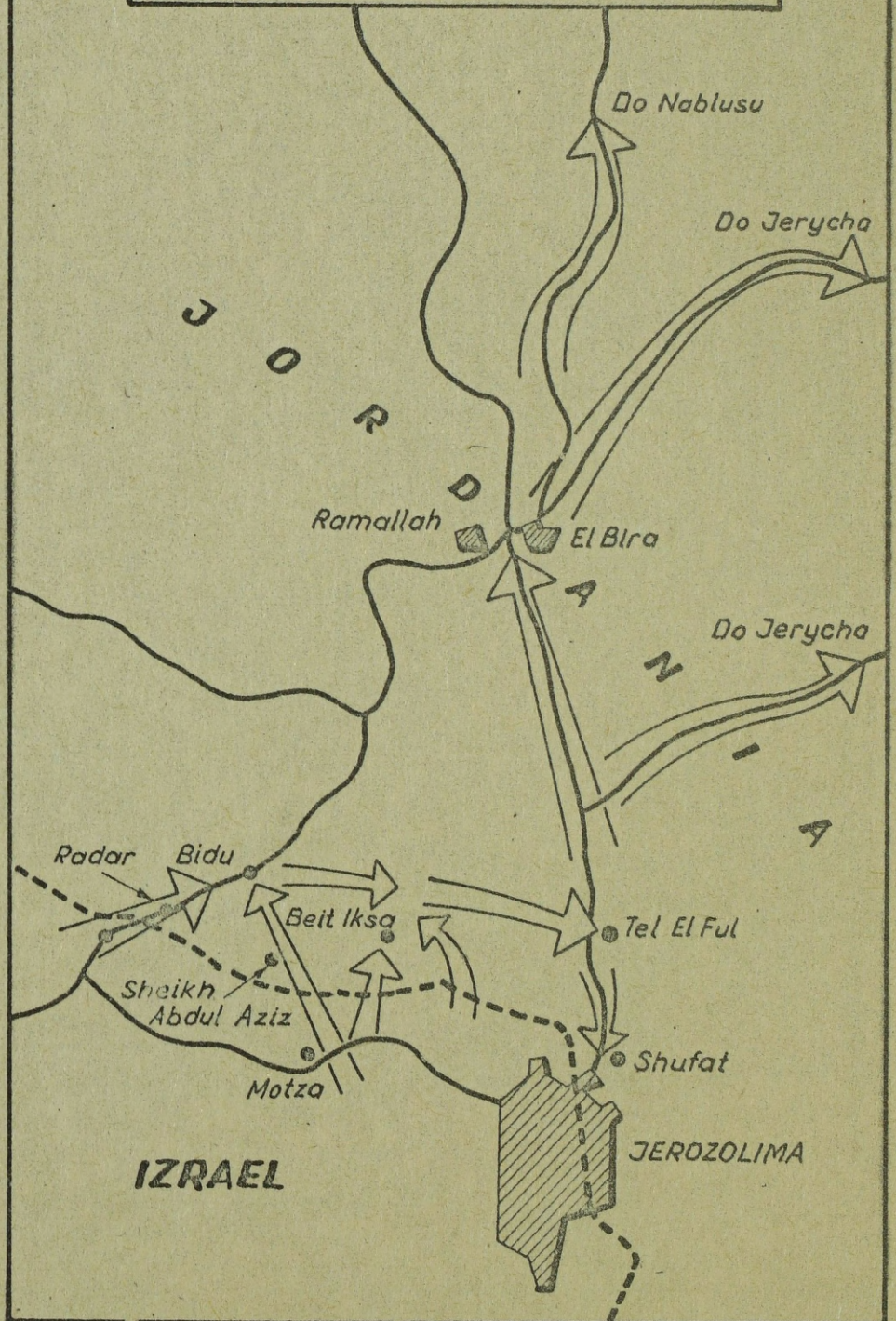
17DZ H
1109

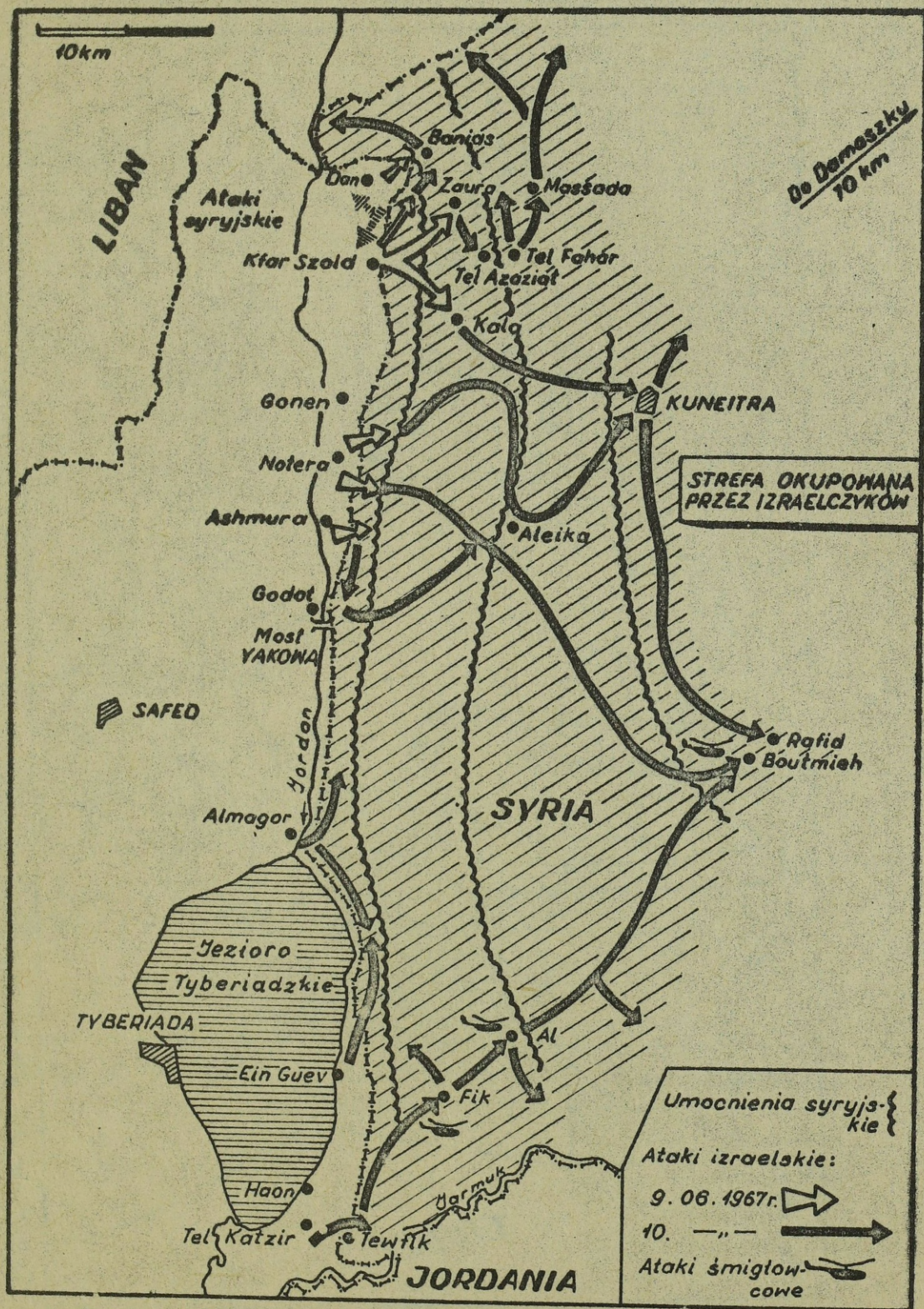
Szkic nr 10. Kampania jordańska 1967 r.

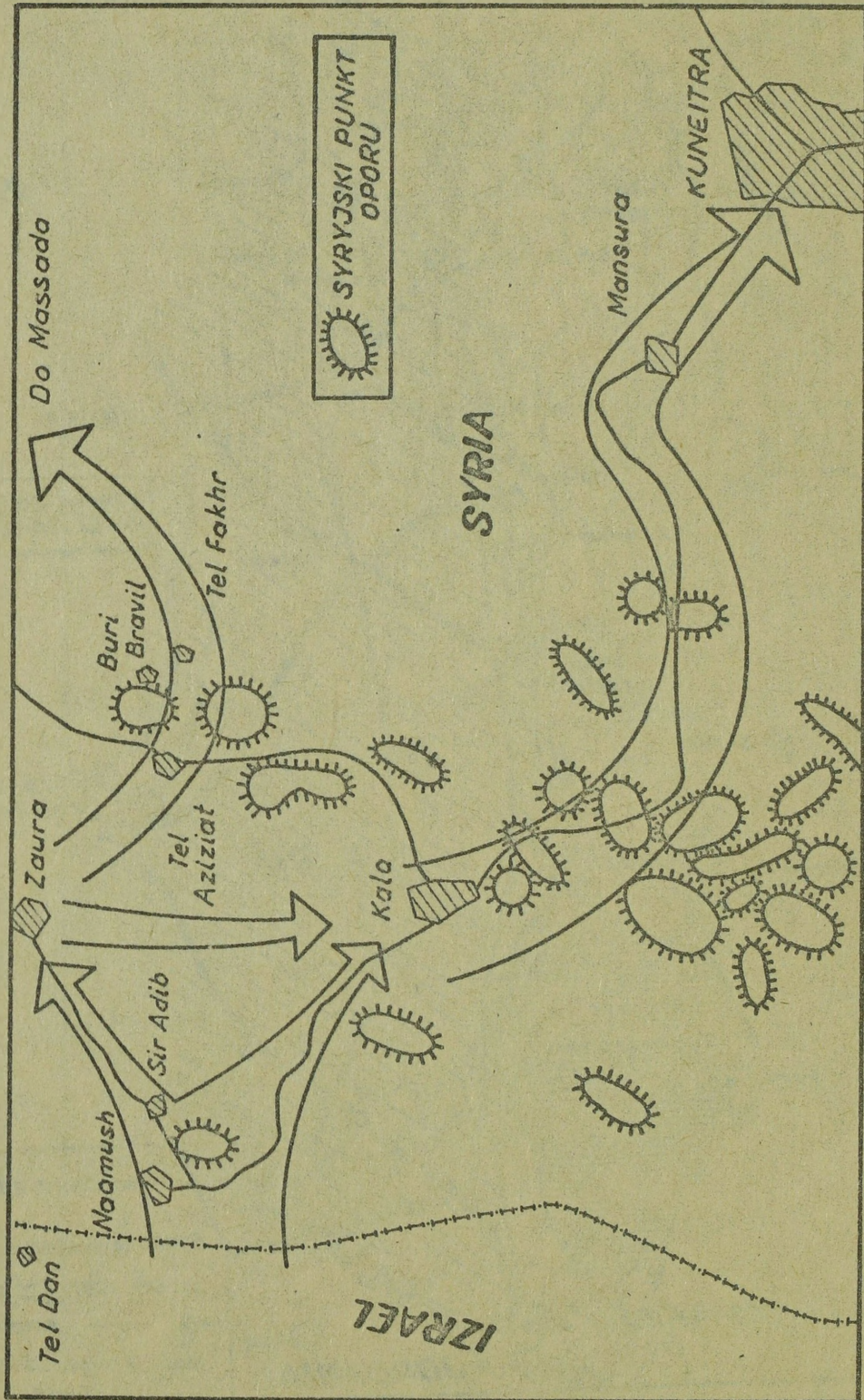
Natarcie izraelskiej BPanc
ptk Ben Ari na kierunku Jero-
zolimy, Ramallah, Jerycha
w czerwcu 1967r.

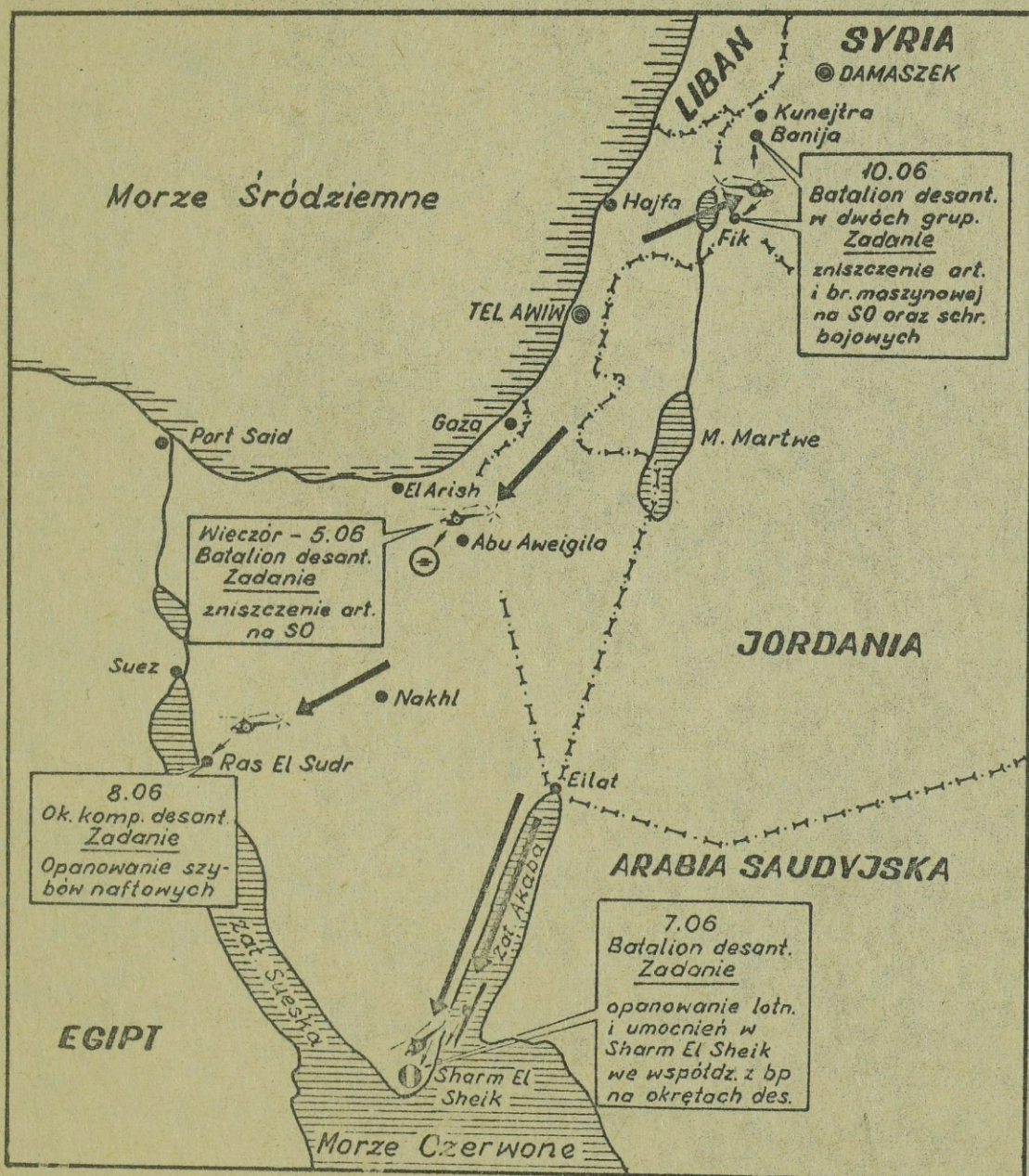
Szkic nr 12

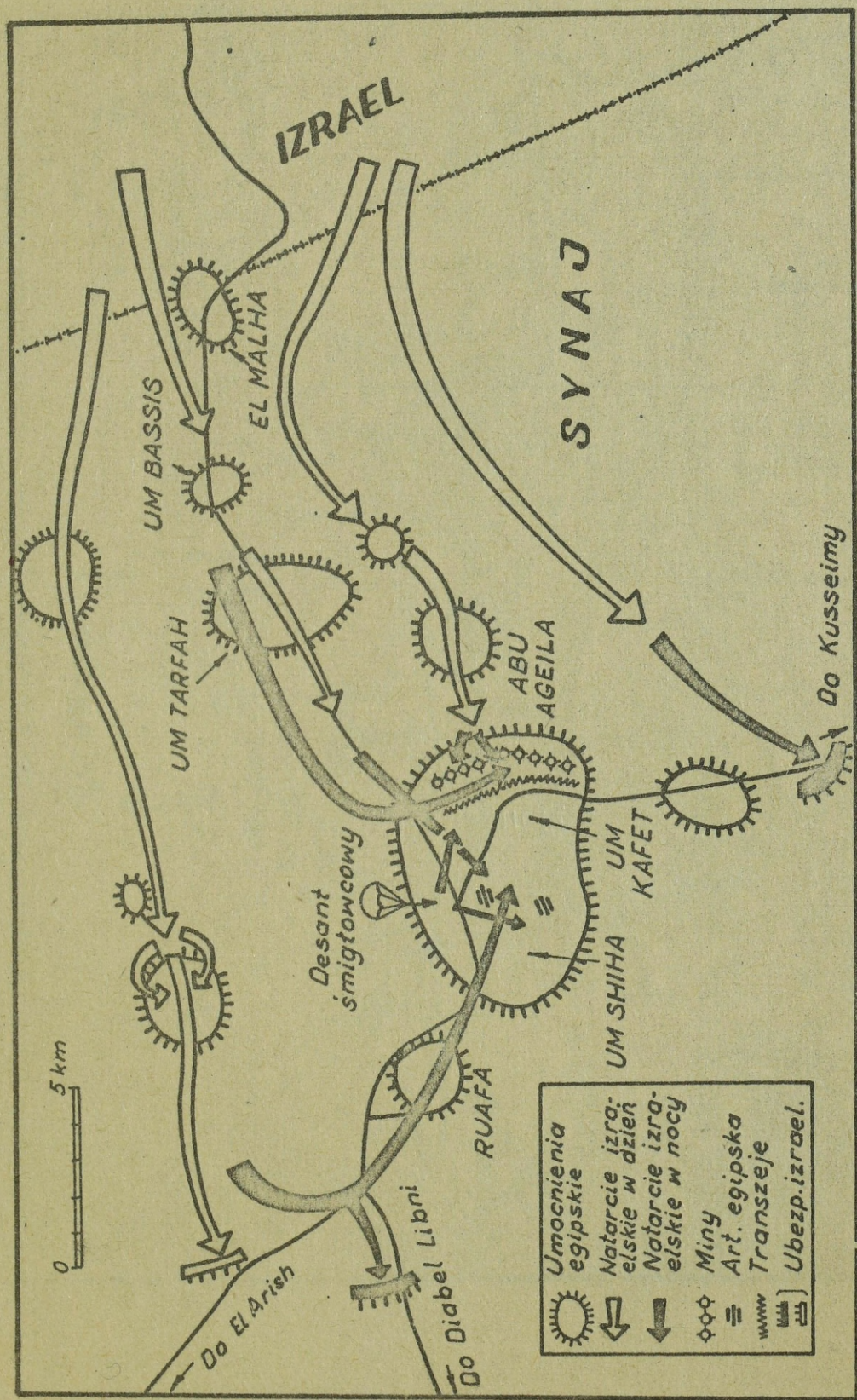
Szkic nr 13. Kampania syryjska wojsk izraelskich
7-9.06.1967r.

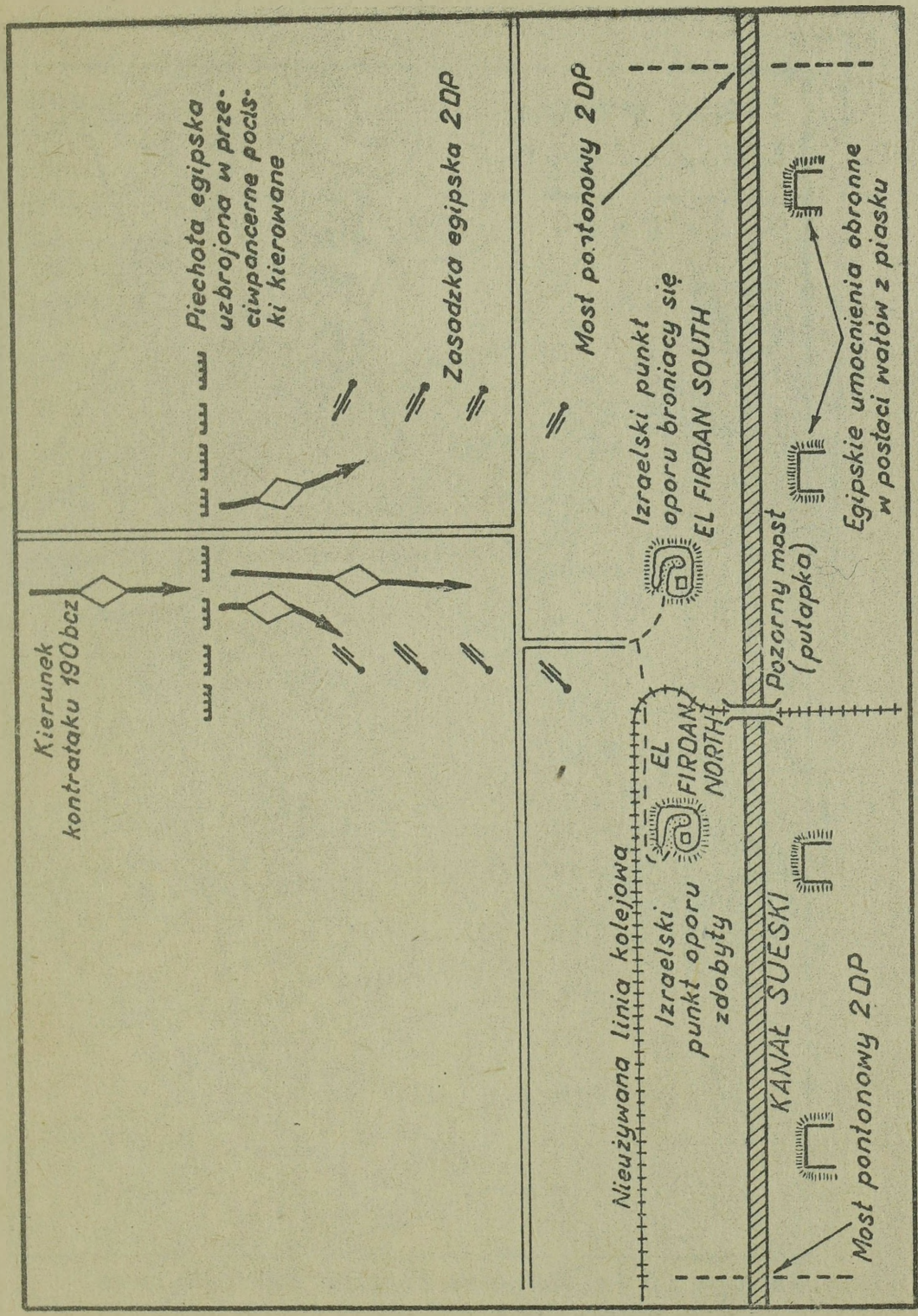
Szkic nr 14. Przetamanie obrony syryjskiej na kierunku Kunejtry w 1967r.

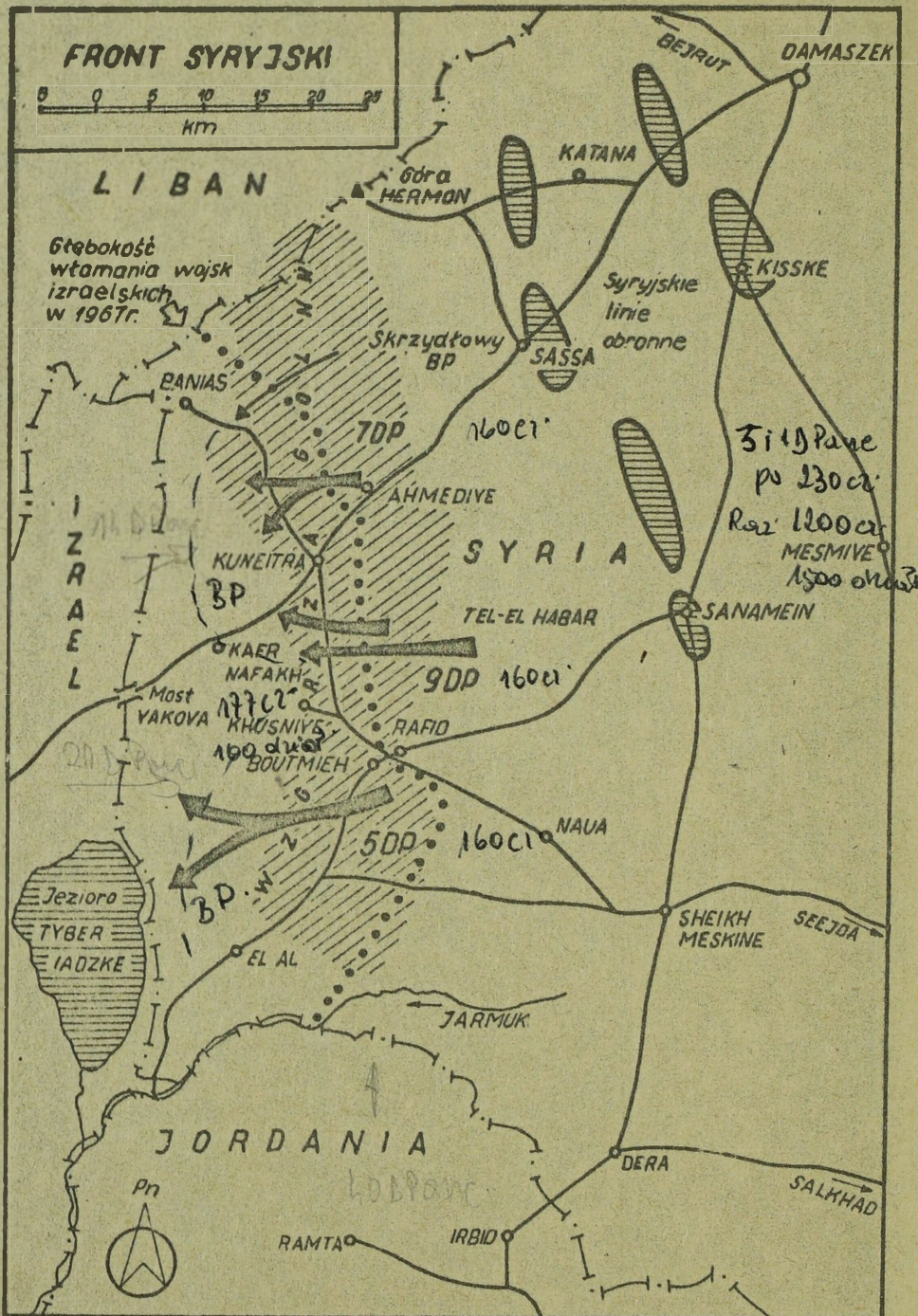
Szkic nr 15 Działanie izraelskich oddziałów na śmigłowcach w czerwcu 1967r.

Szkic nr 17. Przetamanie obrony egipskiej przez Dżmech gen. Szarona w 1967 r.

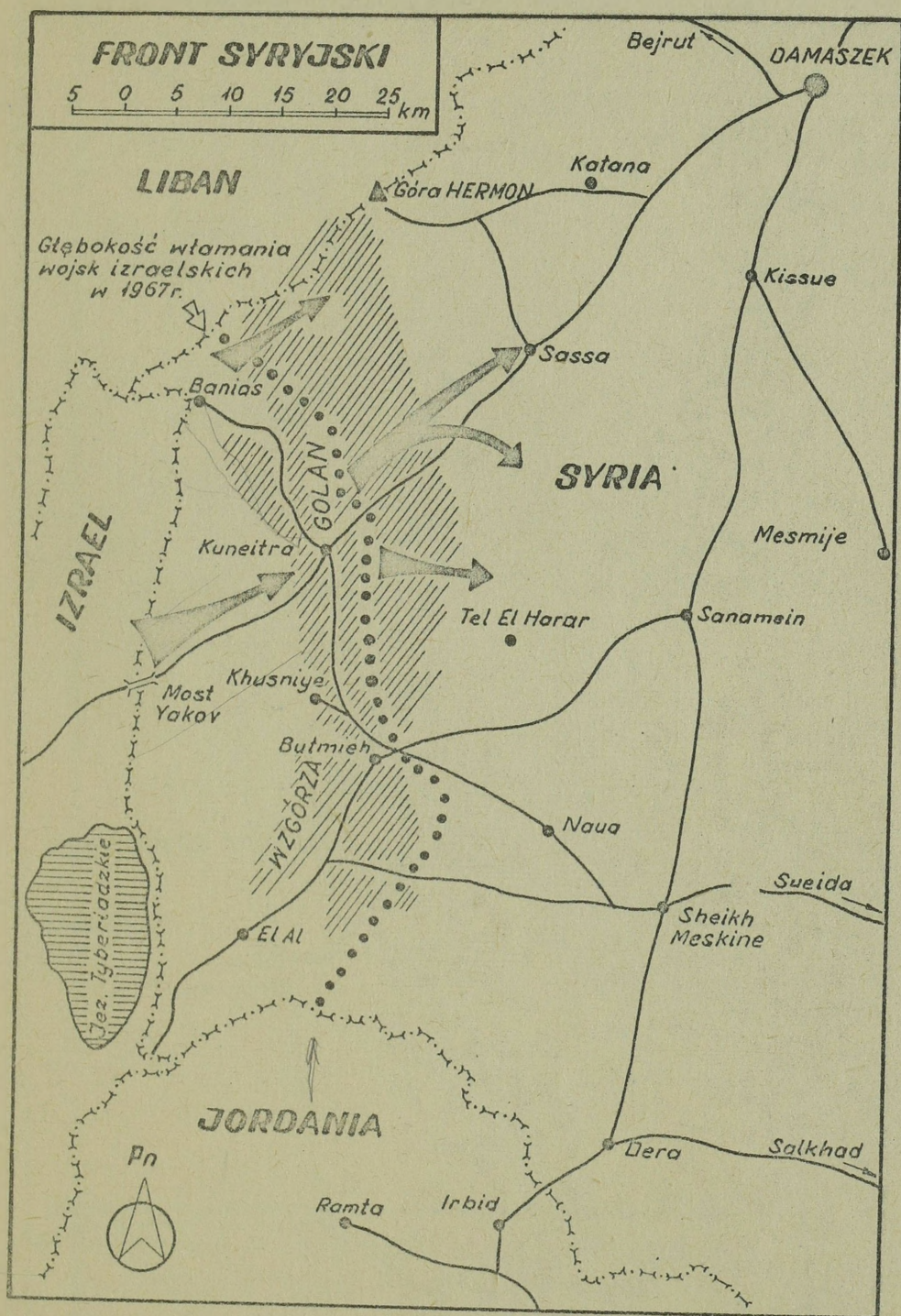

Szkic nr 19. Zasadzka pododdziałów 2DP na izraelski 190 baon
 czotgów (październik 1973r.)

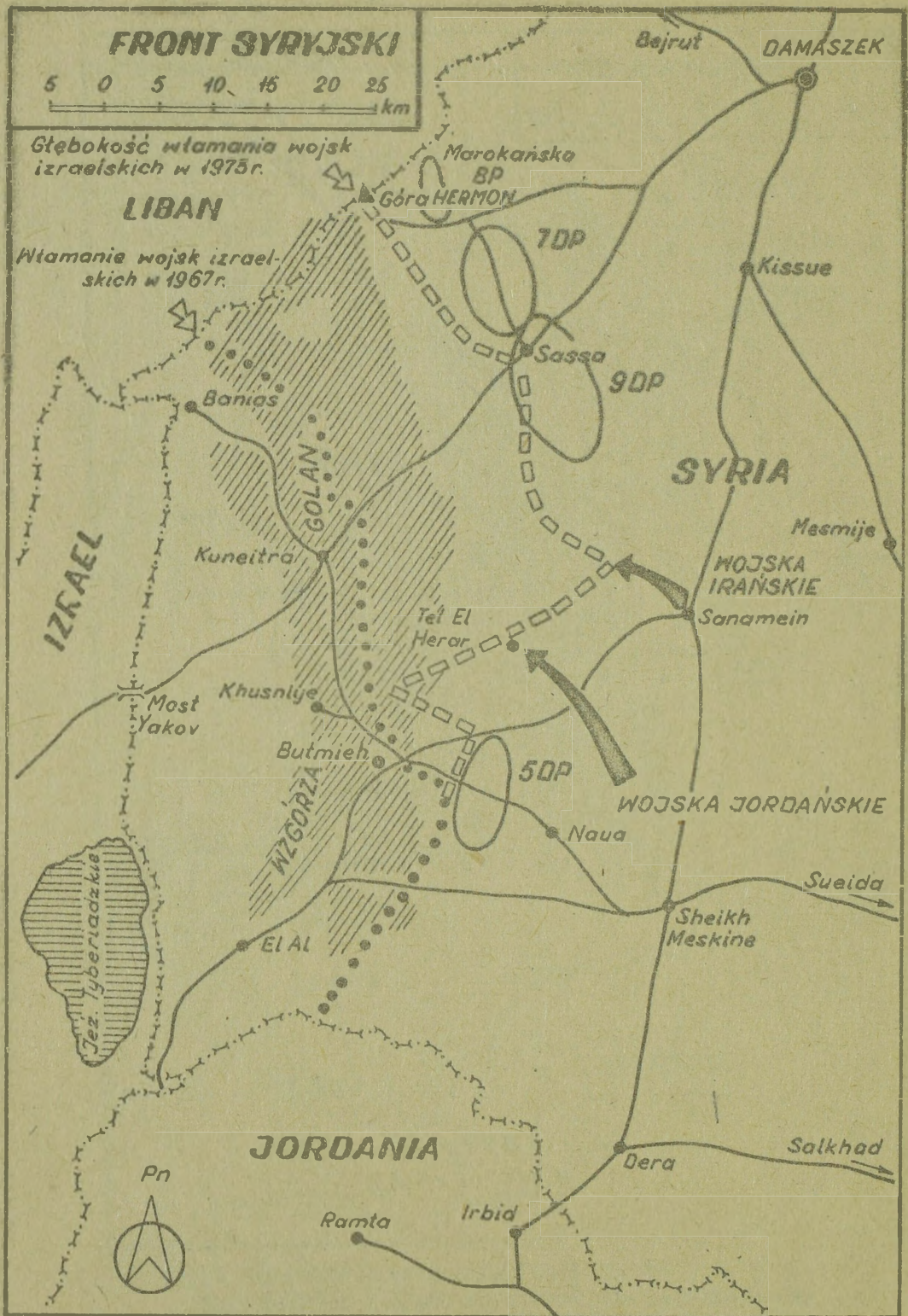

Szkic nr 20. Przetamanie obrony izraelskiej przez wojska syryjskie na Wzgórzach Golan w 1973r.

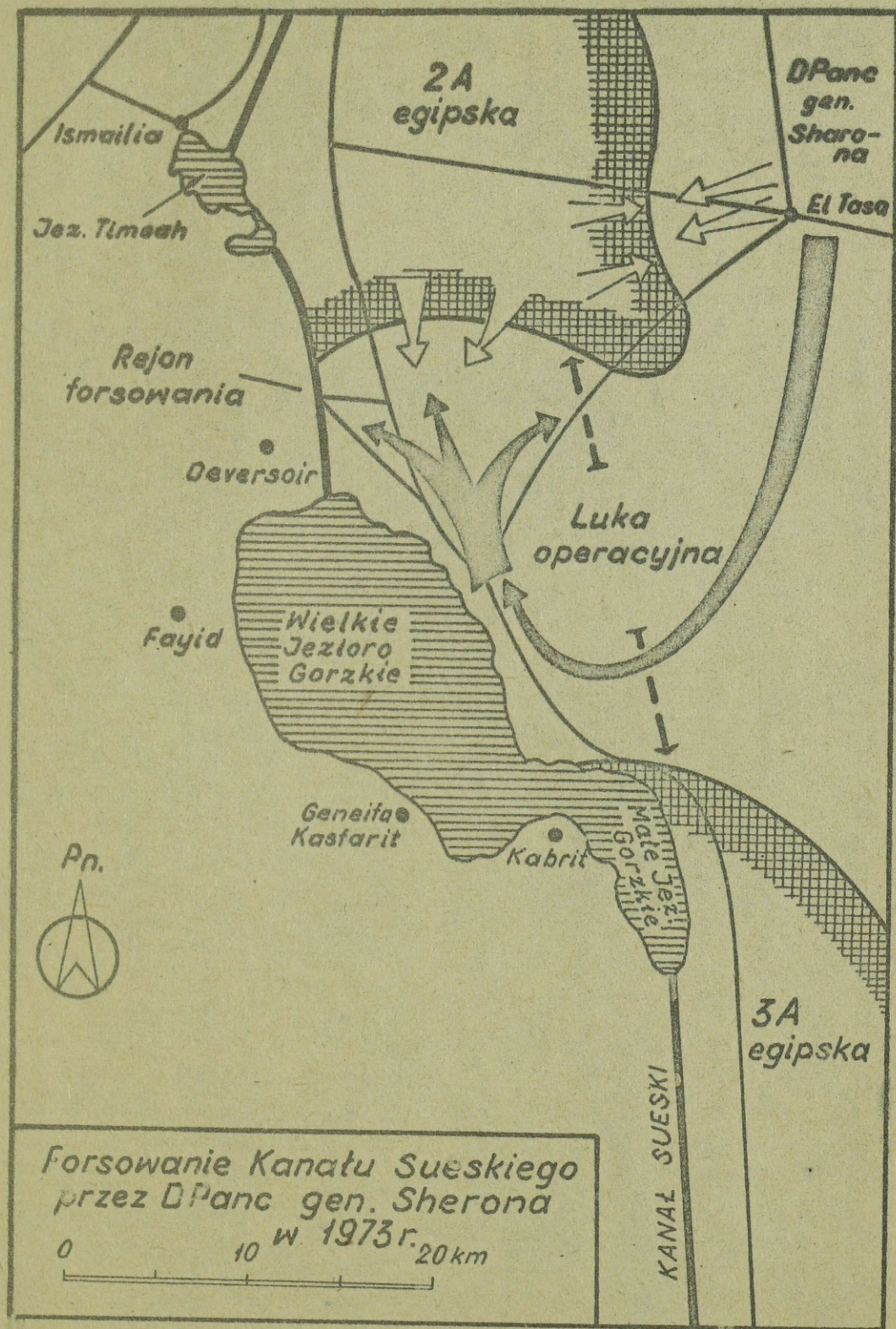
skis'sr	Syria	32r	Skis'sr
bp	21	2	10:1
cz'	1200	177	67:1
cz	1500	100	15:1

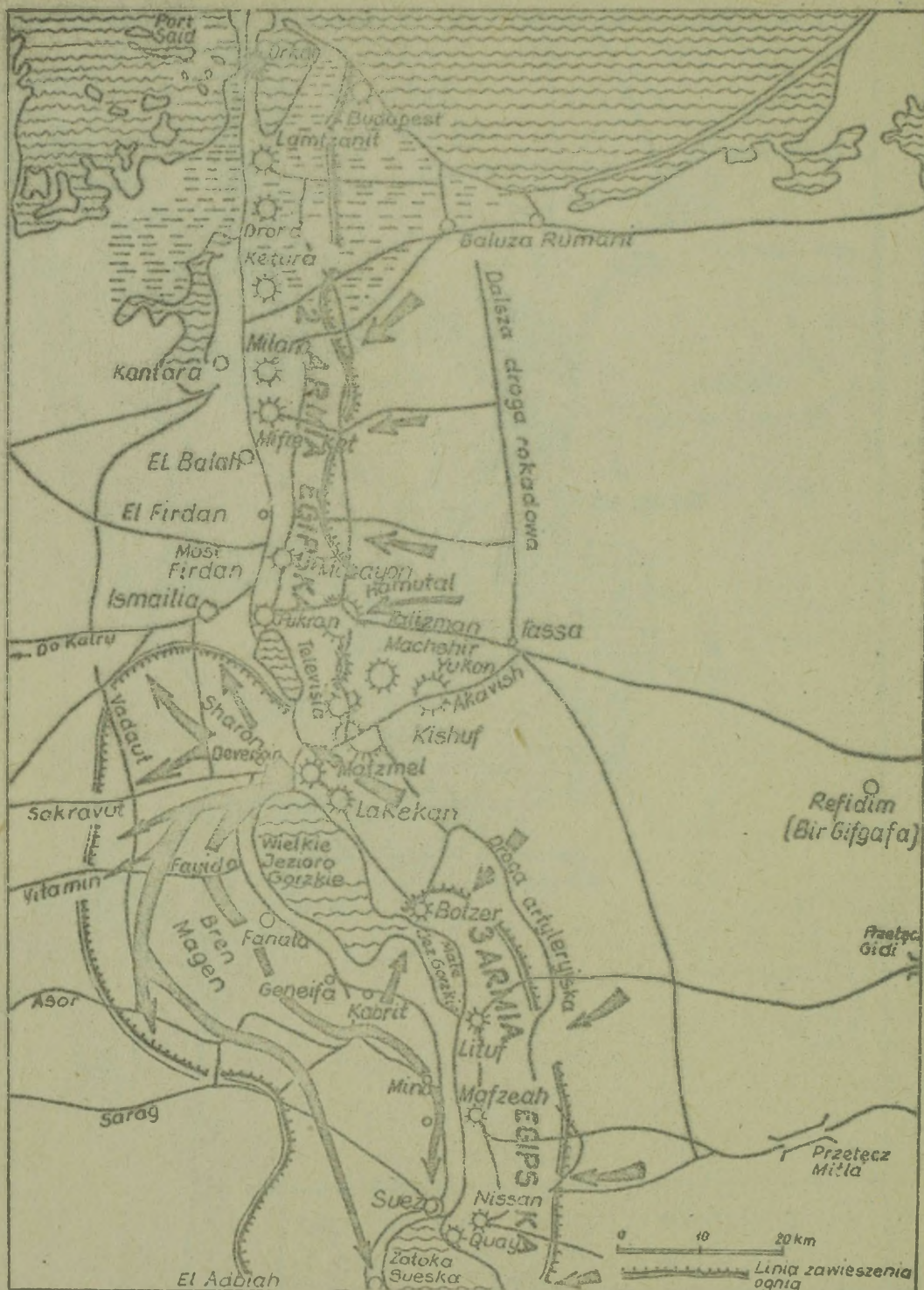
Szkic nr 21. Kontrofensywa wojsk izraelskich na Wzgórzach Golan w październiku 1973r.

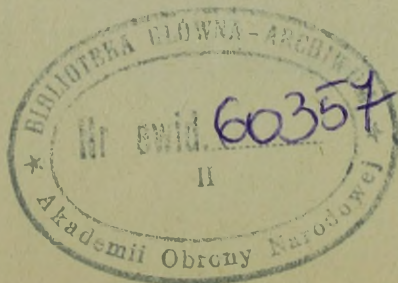
Szkic nr 22 Działania obronne wojsk izraelskich na Wzgórzach Golan w październiku 1973 r.

Szkic nr 23

Szkic nr 24 Przetamianie obrony egipskiej za Kanalem Sueskim (październik 1973r).

~~1036~~